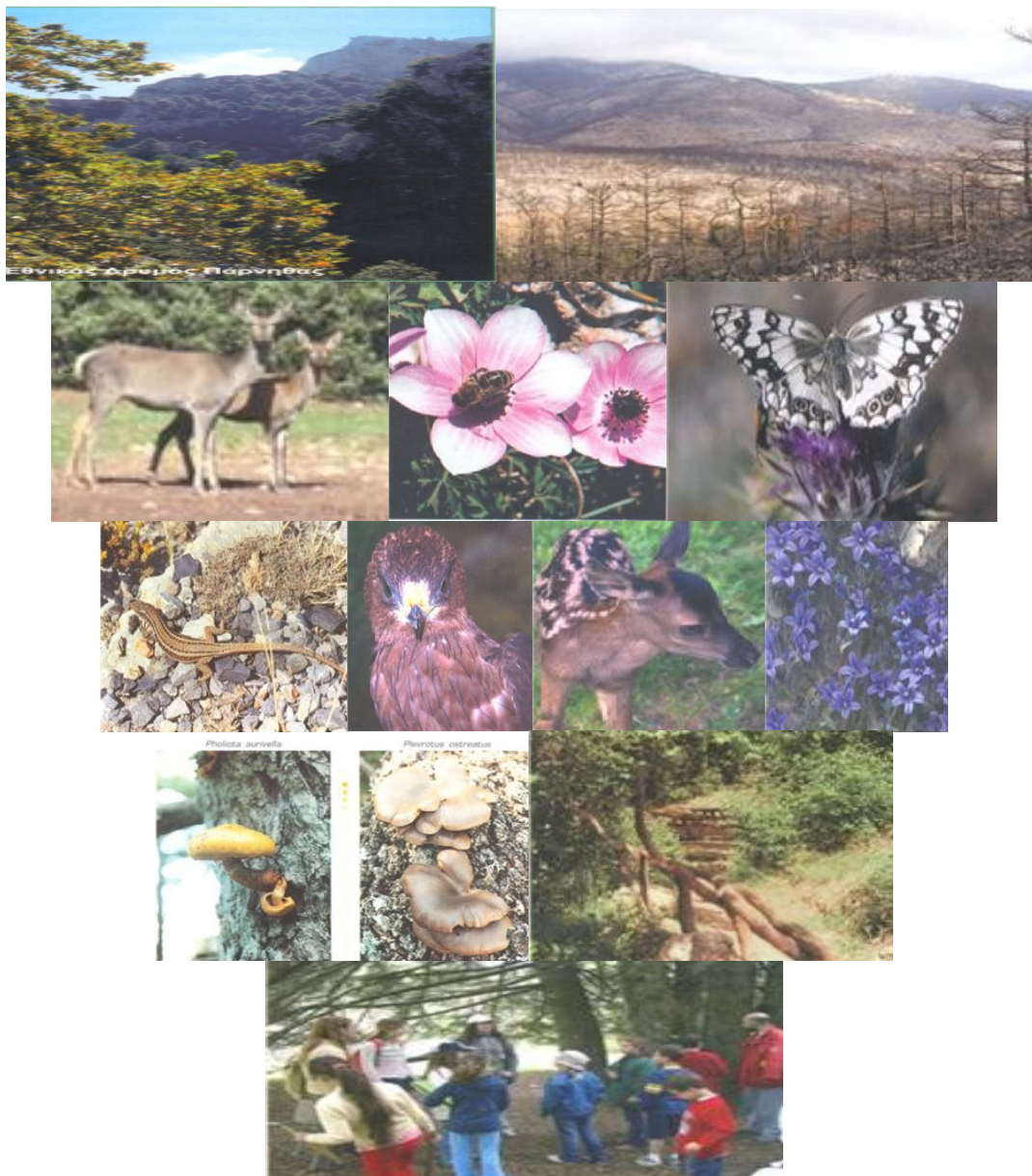

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ

Πτυχιακή εργασία με τίτλο:
ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΠΑΡΝΗΘΑΣ
- ΤΟ ΠΑΡΟΝ & ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ -

ΚΑΡΑΝΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ
Α.Μ. : 20320

Υπεύθυνη παρακολούθησης της πτυχιακής εργασίας η κ. Μητούλα Ρ.

ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΠΑΡΝΗΘΑΣ - ΤΟ ΠΑΡΟΝ & ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ -

Σκεφτείτε και ζήστε οικολογικά!

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	σελ. 1
- Σκοπός και μεθοδολογία της πτυχιακής εργασίας	
ΚΥΡΙΩΣ ΜΕΡΟΣ.....	σελ. 4
<u>Κεφάλαιο 1</u>	
- Ο σχεδιασμός της διαχείρισης και οι στόχοι του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας.....	σελ. 4
- Σκοποί ανακήρυξης προστατευόμενων περιοχών.....	σελ. 5
- Αρχές διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας.....	σελ. 6
- Ο προσδιορισμός των στόχων για την διαχείριση του Δρυμού.....	σελ. 8
<u>Κεφάλαιο 2</u>	
- Το φυσικό περιβάλλον της Πάρνηθας σήμερα.....	σελ. 9
- Η κοινωνικοοικονομική οργάνωση της περιοχής από την επίδραση του Εθνικού Δρυμού.....	σελ. 11
- Η υφιστάμενη χρήση της περιοχής της Πάρνηθας.....	σελ. 13
<u>Κεφάλαιο 3</u>	
- Είσοδοι Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας και απόσταση από την Αθήνα.....	σελ. 14
- Το κλίμα στην περιοχή της Πάρνηθας.....	σελ. 14
- Το έδαφος του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας.....	σελ. 15
- Τα επιφανειακά ύδατα της περιοχής της Πάρνηθας.....	σελ. 16
- Σπήλαια – βάραθρα και καταφύγια της περιοχής.....	σελ. 16
- Σπάνιοι βιότοποι στην περιοχή της Πάρνηθας.....	σελ. 17
- Η χλωρίδα της Πάρνηθας.....	σελ. 20
α) ενδημικά φυτά.....	σελ. 21
β) σπάνια και απειλούμενα είδη.....	σελ. 21
γ) τα μανιτάρια της Πάρνηθας.....	σελ. 23
δ) βρύα και λειχήνες.....	σελ. 24
- Η πανίδα του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας.....	σελ. 24
<u>Κεφάλαιο 4</u>	
- Δραστηριότητες και αξιοθέατα στον Εθνικό Δρυμό της Πάρνηθας.....	σελ. 29
→ άλλες δραστηριότητες στον Εθνικό Δρυμό της Πάρνηθας.....	σελ. 30
α) ξεναγήσεις.....	σελ. 30
β) ορειβασία.....	σελ. 31
γ) ορεινή ποδηλασία.....	σελ. 31
δ) αναρρίχηση.....	σελ. 32
→ αξιοθέατα.....	σελ. 33
α) οι αρχαιολογικοί χώροι.....	σελ. 33
β) μνημεία της φύσης.....	σελ. 33
γ) βρύσες και πηγές.....	σελ. 34
δ) μοναστήρια και εκκλησιές.....	σελ. 34
<u>Κεφάλαιο 5</u>	
Προβλήματα υφιστάμενης κατάστασης στην Πάρνηθα μετά την πυρκαγιά..	σελ. 36
- Επιπτώσεις της πυρκαγιάς στη βλάστηση της Πάρνηθας.....	σελ. 36
- Επιπτώσεις της πυρκαγιάς στην πανίδα της Πάρνηθας και κυρίως στα μεγάλα θηλαστικά.....	σελ. 41

- Πιθανές διαφοροποιήσεις λόγω της πυρκαγιάς στα νερά της Πάρνηθας κατά την θερινή περίοδο 2007.....σελ. 46

Κεφάλαιο 6

Προβλήματα στην εφαρμογή του διοικητικού σχεδίου του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας.....σελ. 49

Κεφάλαιο 7

Μέτρα αποκατάστασης του οικοσυστήματος της Πάρνηθας μετά την πυρκαγιά σε διάφορους τομείς.....σελ. 50

- Αποκατάσταση της βιολογικής ισορροπίας στο καμένο οικοσύστημα της Πάρνηθας.....σελ. 50
- Μέτρα και ενέργειες του Δασαρχείου Πάρνηθας για την προστασία του Εθνικού Δρυμού.....σελ. 53
- Αναδάσωση του Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας.....σελ. 54
- Αντιδιαβρωτικά και αντιπλημμυρικά έργα στην Πάρνηθα.....σελ. 55
- Εδαφοβελτιωτικά μέσα για την αποκατάσταση των δασικών οικοσυστημάτων της Πάρνηθας: α) Γενικότερα στοιχεία.....σελ. 55
 - β) Η περίπτωση της Πάρνηθας: β.1. Ερωτήματα που προέκυψαν.....σελ. 57
 - β.2. Παράγοντες επιλογής εδαφοβελτιωτικών μέσων.....σελ. 58
 - β.3. Είδη εδαφοβελτιωτικών μέσων.....σελ. 59
 - β.4. Σύνθετα εδαφοβελτιωτικά μέσα για την αύξηση της ποσότητας του νερού που αποθηκεύεται στο έδαφος.....σελ. 61
 - β.4.1. Τα λιπάσματα.....σελ. 63
 - Μέτρα που προτείνουν οι ειδικοί.....σελ. 63

Κεφάλαιο 8

Εθνικός Δρυμός Πάρνηθας και Εθελοντισμός.....σελ. 66

- Ο εθελοντισμός γενικότερα.....σελ. 66
- Ο εθελοντισμός στην Ελλάδα.....σελ. 68
 - εθελοντισμός στην Πάρνηθα.....σελ. 68
- Συνεργασία του κράτους με τους φορείς του εθελοντισμού.....σελ. 70
- Ο ρόλος των εθελοντών στην πρόληψη των δασικών πυρκαγιών στην Πάρνηθα:
 - α) Πρόληψη και αποστολές.....σελ. 73
 - β) Ο ρόλος των εθελοντών και ομάδες υποβοήθησης.....σελ. 74
 - γ) Πλάνο δράσης.....σελ. 74
- Η προσφορά διάφορων εθελοντικών υπηρεσιών για την προστασία της Πάρνηθας
 - α) Εθελοντές Δασοπυροπροστασίας Αττικής (Ε.ΔΑΣ.Α.).....σελ. 75
 - β) Ελληνικός πολιτιστικός ορειβατικός σύλλογος Φυλής (Ε.Π.Ο.Σ.).....σελ. 76
 - γ) Προγράμματα εθελοντικής εργασίας «Ελιξ».....σελ. 76
 - δ) wwf Ελλάς.....σελ. 78

Κεφάλαιο 9

Στατιστικό μέρος της πτυχιακής εργασίας.....σελ. 81

- Στατιστική ανάλυση.....σελ.	85
- Συσχετίσεις μεταξύ ερωτήσεων του ερωτηματολογίου.....σελ.	93
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....σελ.	102
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....σελ.	105
- Παράρτημα Α: δείγμα ερωτηματολογίου.....σελ.	106
- Παράρτημα Β: ποσοστά στατιστικής ανάλυσης.....σελ.	110
- Παράρτημα Γ: ποσοστά εξαρτημένων συσχετίσεων.....σελ.	113
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....σελ.	115

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το δάσος του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας δεν αποτελεί μόνο ένα πλήθος από δέντρα, που βρίσκονται σε μια συγκεκριμένη έκταση, αλλά ούτε και συντίθεται μονάχα από δέντρα. Ο Εθνικός αυτός Δρυμός αποτελεί στοιχείο του φυσικού περιβάλλοντος, όπως είναι και τα υπόλοιπα φυσικά συστατικά του, δηλαδή οι θαμνώνες, οι φρυγανότοποι, τα λιβάδια, οι βραχώδεις εξάρσεις, τα ποτάμια και οι λίμνες. Όλα μαζί έχουν ένα κοινό και ιδιαίτερο χαρακτηριστικό, το ότι λειτουργούν ως «φυσικά οικοσυστήματα» με την έννοια ότι η φύση, οι φυσικές διεργασίες, και όχι ο άνθρωπος, παίζουν πρωτεύοντα ρόλο στη διατήρηση και εξέλιξη των βιοτικών και αβιοτικών χαρακτηριστικών τους. Και είναι γεγονός ότι ο Δρυμός αυτός, όπως και κάθε δάσος γενικότερα, δεν μπορεί να κατανοηθεί πλήρως, ιδιαίτερα στην εποχή μας, αν το δούμε ανεξάρτητα από τα υπόλοιπα αυτά φυσικά στοιχεία με τα οποία βρίσκεται σε αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση.

Είναι επίσης γεγονός, ότι ο Εθνικός Δρυμός της Πάρνηθας παρουσιάζει διάφορες παραγωγικές, προστατευτικές, ρυθμιστικές και αναψυχικές λειτουργίες, άλλες σε μεγαλύτερο και άλλες σε μικρότερο βαθμό, ακριβώς λόγω της ίδιας της φύσης τους και ανεξάρτητα από την ιδιαίτερη χρήση ή την αξία τους που αντιλαμβανόμαστε περισσότερο κάθε φορά.

Είναι εύκολο να αντιληφθεί ο καθένας ότι οι σχέσεις του ανθρώπου με την γή και τους φυσικούς της πόρους έχουν υποστεί πολλές και διάφορες μεταβολές στη διάρκεια της ιστορίας του ανθρώπινου γένους, όπως επίσης και το γεγονός ότι ο άνθρωπος κατανοεί τα διάφορα στοιχεία της γής και ιδίως τα δάση και τα φυσικά οικοσυστήματα ανάλογα με την χρησιμότητά τους για την ικανοποίηση συγκεκριμένων αναγκών του.

Όσο ο άνθρωπος ενδιαφέρεται κυρίως για τις παραγωγικές λειτουργίες, τόσο δυσκολεύεται να κατανοήσει τις υπόλοιπες λειτουργίες του Δρυμού αυτού όσο και των άλλων φυσικών οικοσυστημάτων που περιβάλλει, έχοντας δυστυχώς σαν αποτέλεσμα την εμφάνιση παρόμοιων φαινομένων, σε μικρότερο όμως μέχρι τώρα βαθμό, όπως την καταστροφική πυρκαγιά του περασμένου Ιουνίου που αφάνισε μεγάλο τμήμα του Δρυμού της Πάρνηθας.

Σκοπός, επομένως, της πτυχιακής αυτής εργασίας είναι να γνωρίσουμε όλα όσα υπάρχουν στον Εθνικό Δρυμό της Πάρνηθας και μπορεί να απολαύσει κάθε επισκέπτης της και συνεπώς τα θετικά και αρνητικά αυτών από την επίδραση τους στο αστικό περιβάλλον, κυρίως του Λεκανοπεδίου της Αττικής, λόγω της γειτονικής συνύπαρξής τους. Επίσης, τα συμπεράσματα που αποκομίσαμε από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε δείγμα πολιτών της περιοχής των Αμπελοκήπων, συμβάλλοντας, ίσως, με την ανάγνωση της, στην διόρθωση των λαθών και στη διατήρηση των θετικών στοιχείων, τόσο από πλευράς επισκεπτών, όσο και των υπευθύνων του δρυμού και του φυσικού περιβάλλοντος γενικότερα.

Η Πάρνηθα καταλαμβάνει μια μεγάλη έκταση στην γεωγραφική περιοχή της Αττικής και μαζί με τα όρη Πεντέλη, Υμηττός και Αιγάλεω περικλείει την πρωτεύουσα και τα προάστια της. Το 1961 το μεγαλύτερο μέρος του βουνού ανακηρύχθηκε Εθνικός Δρυμός, όπου σύμφωνα με το ιδρυτικό διάταγμα αποτελούνταν από τον πυρήνα που περιελάμβανε τον κεντρικό όγκο του βουνού και μια περιφερειακή ζώνη η οποία συνέπιπτε με τα διοικητικά όρια του δασαρχείου Πάρνηθας.

Δυστυχώς η μεγάλη πυρκαγιά που ξέσπασε στις 28-06-2007 (κεφάλαιο 5) άλλαξε για πάντα το φυσικό τοπίο της Πάρνηθας, αφανίζοντας πολλά στρέμματα πευκοδάσους, ελατοδάσους και αείφυλλων πλατύφυλλων, για τα οποία γίνεται λόγος στο κεντρικό μέρος αυτής της πτυχιακής εργασίας, όπως επίσης και της υπόλοιπης χλωρίδας του βουνού, που έχει γίνει αρκετές φορές αντικείμενο μελέτης από πολλούς επιστήμονες, φυσιολάτρες και ορειβάτες Έλληνες και Ευρωπαίους από τις αρχές του 1900. Τα περισσότερα από αυτά τα φυτά είναι χαρακτηριστικά της τυπικής μεσογειακής βλάστησης, καθώς και περισσότερα από 100 είδη με ιδιαίτερο ενδιαφέρον είτε επειδή είναι ενδημικά στην Ελλάδα είτε επειδή είναι σπάνια.

Στη πορεία λοιπόν της πτυχιακής αυτής εργασίας (κεφάλαιο 3), γίνεται αναφορά στη χλωρίδα της Πάρνηθας και στις υποκατηγορίες στις οποίες αυτή διακρίνεται, επίσης στα κλιματικά και εδαφολογικά χαρακτηριστικά της, σε διάφορα αλλά χαρακτηριστικά του Δρυμού (κεφάλαιο 4), όπως είναι οι δραστηριότητες με τις οποίες μπορεί να ασχοληθεί κάθε επισκέπτης της Πάρνηθας, καθώς και στα διάφορα αξιοθέατα τα οποία μπορεί να θαυμάσει κάθε ένας που βρίσκεται εκεί, αντιλαμβάνοντας με τον τρόπο αυτό την μοναδικότητα και την αξία του Εθνικού αυτού Δρυμού ειδικά για τους κατοίκους της Αττικής.

Επιπρόσθετα, γίνεται αναφορά στην πανίδα της Πάρνηθας (κεφάλαιο 3), που είναι εξίσου σημαντική, με όλες τις κατηγορίες που αυτή περιλαμβάνει και με κυριότερο εκπρόσωπο τα ελάφια της. Πολλά από τα είδη της πανίδας της Πάρνηθας προστατεύονται από την ελληνική νομοθεσία αλλά και από την διεθνή, ενώ επιπλέον ολόκληρος ο ορεινός όγκος της εντάχθηκε στο ευρωπαϊκό δίκτυο φύση (natura) 2000, μαρτυρώντας την τεράστια σημασία της βιοποικιλότητας του βουνού και καθιστώντας επιτακτική την ανάγκη ορθολογικής διαχείρισης της περιοχής.

Ωστόσο, πριν από όσα αναφέρθηκαν προηγουμένως, θεωρήθηκε σημαντικό να επισημανθούν (κεφάλαιο 1) οι σκοποί για τους οποίους ανακηρύσσεται μια περιοχή, όπως η Πάρνηθα, ως προστατευόμενη. Ακόμη, οι αρχές και οι στόχοι για την διαχείριση του Δρυμού, καθώς (κεφάλαιο 2) και το πως είναι σήμερα το περιβάλλον του, ποιά η επίδραση του στην κοινωνικοοικονομική οργάνωση της περιοχής, η υφιστάμενη χρήση της και επίσης (κεφάλαιο 3), οι διάφορες είσοδοι οδικής κυκλοφορίας, ώστε να γνωρίζουμε από ποιά σημεία μπορούμε να προσεγγίσουμε την Πάρνηθα.

Φυσικά δεν θα ήταν δυνατόν, ύστερα από την πυρκαγιά που ξέσπασε το περασμένο καλοκαίρι στην Πάρνηθα, να μην γίνει λόγος στις επιπτώσεις (κεφάλαιο 5) που αυτή προκάλεσε στον Δρυμό σε διάφορους τομείς, όπως στη χλωρίδα της, στην πανίδα της, καθώς και στα υπόγεια και επιφανειακά νερά της.

Έπειτα, ακολουθεί μια πολύ σύντομη περιγραφή (κεφάλαιο 6) των προβλημάτων που αντιμετωπίστηκαν στην εφαρμογή του διοικητικού σχεδίου του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας (κεφάλαιο 7) και μια ανάλυση όσον αναφορά στα μέτρα αποκατάστασης που έχουν ήδη παρθεί από τότε και πρέπει να συνεχίσουν να λαμβάνονται.

Στην πορεία γίνεται λόγος (κεφάλαιο 8) για τον ρόλο του εθελοντισμού γενικότερα, αλλά και στην Πάρνηθα, καθώς και οι τρόποι με τους οποίους συμβάλλουν διάφορες εθελοντικές οργανώσεις στην προστασία του Δρυμού.

Τέλος, περνάμε στο στατιστικό μέρος (κεφάλαιο 9), που περιλαμβάνει: το δείγμα του ερωτηματολογίου που δημιουργήθηκε και μοιράστηκε σε 100 κατοίκους της περιοχής των Αμπελοκήπων, τα στατιστικά δεδομένα, όπως προέκυψαν ύστερα από τον έλεγχο

των απαντήσεων των ερωτηθέντων και την στατιστική ανάλυση αυτών, ενώ η πτυχική αυτή εργασία ολοκληρώνεται με τα συμπεράσματα και την αναφερόμενη βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε σαν σκελετός για την ανάπτυξη των γραπτών κειμένων.

ΚΥΡΙΩΣ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΡΥΜΟΥ ΤΗΣ ΠΑΡΝΗΘΑΣ

Ξεκινώντας την πτυχιακή αυτή εργασία, θεωρήθηκε σημαντικό να γίνει καταγραφεί των γενικότερων αρχών για την αποτελεσματική διαχείριση του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας, έτσι ώστε να γίνει εξ αρχής η σπουδαιότητα της προστατευόμενης αυτής περιοχής .

Για να είναι αποτελεσματική η διαχείριση της προστατευόμενης περιοχής της Πάρνηθας θα πρέπει να ακολουθούνται οι ακόλουθες γενικές αρχές:

Να αποκτάται, **πρώτον**, σε βάθος γνώση, με συστηματική έρευνα και συνεργασία μεταξύ ειδικών από πολλούς φυσιολογικούς, κοινωνικούς και οικονομικούς κλάδους, των οικολογικών και κοινωνικών δεδομένων, διότι είναι αδύνατον να προστατευθεί η περιοχή αυτή, αν δεν υπάρχει καταρχήν πλήρης περιγραφή και εκτίμηση των κοινωνικών, οικονομικών συνθηκών και του οικοσυστήματος που την συνθέτει.

Δεύτερον, θα πρέπει να θεωρείται ως ενιαίο σύνολο η προστασία και η εκμετάλλευση της φύσης, διότι η προστασία χωρίς χρήση δεν έχει κανένα νόημα . Η φύση δεν μπορεί να προστατευτεί αν δεν ικανοποιούνται και κοινωνικές ανάγκες, από την άλλη πλευρά όμως δεν μπορεί και η φύση να χρησιμοποιείται κατά κόρον για την κάλυψη ανθρώπινων κοινωνικοοικονομικών αναγκών . Με λίγα λόγια δεν μπορούμε να προστατεύσουμε τους ανανεώσιμους φυσικούς πόρους αν δεν τις χρησιμοποιήσουμε αλλά και δεν μπορούμε επίσης να τους χρησιμοποιήσουμε επ'άπειρο χωρίς να τους προστατεύουμε .

Τρίτον, στα ενδιαφέροντα και συμφέροντα του γενικότερου κοινωνικού συνόλου θα πρέπει να υποτάσσονται τα τοπικά και ιδιωτικά ενδιαφέροντα και συμφέροντα . Με την κοινωνική συναίνεση μονάχα και όχι με την μεμονωμένη δράση κάποιων ατόμων ή ομάδων, μπορούν να επιληφθούν θέματα που αφορούν στην προστασία και του περιβάλλοντος και φέρνουν θετικά αποτελέσματα μόνο όταν ενταχθούν στη συνολική προσπάθεια του κοινωνικού συνόλου. Ωστόσο, μπορεί αυτή να είναι ιδιαίτερα σημαντική αλλά χωρίς να αρκεί για την επίτευξη του στόχου.

Τέταρτον, θα πρέπει τα ενδιαφέροντα και τα συμφέροντα του παρόντος να υποτάσσονται σε εκείνα του μέλλοντος, διότι είναι σημαντικό κατά την χρήση των φυσικών πόρων και της φύσης γενικότερα να αναζητούνται και να χρησιμοποιούνται διαχρονικές μέθοδοι με μακροχρόνια επίδραση που έχει σαν στόχο την αειφορία της φύσης και ακόμη να μην ξεχνάμε ότι είναι υποχρέωση κάθε γενιάς να αφήνει στην επόμενη το περιβάλλον σε καλύτερη κατάσταση από εκείνη που την παρέλαβε .

Και **πέμπτον**, δεν πρέπει να περιορίζεται η προστασία της φύσης στην διαπίστωση και διατύπωση των ζημιών και της αλλοίωσης που έχει υποστεί, καθώς και στην προσπάθεια να εμποδιστούν περαιτέρω καταστροφές και αλλοιώσεις και τέλος στην αποκατάσταση των ζημιών και την αναβάθμιση των υποβαθμισμένων οικοσυστημάτων . Η προστασία της φύσης δεν πρέπει να αντιστρατεύεται την πρόοδο αλλά να χρησιμοποιεί

τις τεχνικές γνώσεις, τους νόμους της φύσης και τους νόμους που θέσπισε η ανθρώπινη κοινωνία ώστε να προλαμβάνονται οι καταστροφές. (Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997)

ΣΚΟΠΟΙ ΑΝΑΚΥΡΞΗΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Ο Εθνικός Δρυμός της Πάρνηθας, όπως και μιας περιοχής γενικότερα, μπορεί να κηρυχτεί ως προστατευόμενη περιοχή έχοντας τους ακόλουθους πέντε σκοπούς: α) την εξυπηρέτηση των επιστημονικών και ερευνητικών σκοπών, που σημαίνει ότι μια περιοχή που παρουσιάζει ιδιαίτερο επιστημονικό και ερευνητικό ενδιαφέρον, που βρίσκεται συνήθως μακριά από κατοικημένες περιοχές και είναι απαλλαγμένη από οποιαδήποτε δουλειά, τίθεται κάτω από την απόλυτη προστασία, ενώ χρησιμοποιείται μόνο για επιστημονικές έρευνες, με κάθε μια από αυτές τις έρευνες να είναι ελεγχόμενη και να υπόκεινται σε αναγκαίους περιορισμούς που να εξασφαλίζουν την απρόσκοπτη εξέλιξη των οικοσυστημάτων, απαγορεύεται δηλαδή κάθε ανθρώπινη επέμβαση σε αυτήν, **β) την εξυπηρέτηση εκπαιδευτικών και μορφωτικών σκοπών**. Τέτοιου είδους περιοχές όπως η Πάρνηθα, είναι ιδανικές για την πραγματοποίηση υπαίθριας διδασκαλίας και την εμπέδωση έτσι γνώσεων φυσιογνωστικού περιεχομένου σε μαθητές, φοιτητές αλλά και γενικότερα σε εκείνους που ενδιαφέρονται για τις φυσιογνωστικές επιστήμες στις περιοχές λοιπόν αυτές επιτρέπεται η εκμετάλλευση των φυσικών πόρων μόνο κάτω από αυστηρούς περιορισμούς, χαράζονται μονοπάτια για ειδικές χρήσεις ενώ κατασκευάζονται παρατηρητήρια πουλιών και ζώων σε κατάλληλες θέσεις και η κίνηση των οχημάτων επιτρέπεται υπό έλεγχο μέχρι ορισμένα σημεία και τέλος η επισκέπτες μετακινούνται με τα πόδια, **γ) την εξυπηρέτηση πολιτιστικών και ηθικών σκοπών**, και για το λόγο αυτό τέτοιες περιοχές χωρίζονται σε δύο κατηγορίες. Στην πρώτη κατηγορία, ανήκουν εκείνες που προέχουν διάφοροι πολιτιστικοί σκοποί όπως είναι η διατήρηση του τοπίου γύρω από τους αρχαιολογικούς χώρους, τα ιστορικά μνημεία κλπ. και στις οποίες γίνεται αλλοίωση του τοπίου και εισαγωγή ξένων ειδών προς αυτό, και τι που δυστυχώς παρατηρείται στους αρχαιολογικούς μας χώρους. Στη δεύτερη όμως κατηγορία ανήκουν οι περιοχές οι οποίες προστατεύονται με σκοπό την διατήρηση και την διάσωση ορισμένων ειδών φυτών και ζώων, διότι υπάρχει ένας πυρήνας απόλυτης προστασίας και μια ρυθμιστική ζώνη στην οποία επιτρέπονται ορισμένες από τις ανθρώπινες δραστηριότητες, **δ) την εξυπηρέτηση των οικονομικών σκοπών**, όπου οι περιοχές αυτές, όπως ο Δρυμός της Πάρνηθας προστατεύονται κυρίως για την διαφύλαξη του γενετικού υλικού των σπάνιων ειδών, ποικιλιών ή φυλών, καθώς για την διάκριση σποροπαταγωγικών συστάδων ορισμένων πολύτιμων ειδών, ώστε να αποτρέπεται η εξαφάνιση αυτών των σπάνιων ειδών και συνεπώς να αλλοιώνονται γενετικά και **ε) την εξυπηρέτηση ψυχαγωγικών σκοπών** που αναφέρεται κατά βάσει στα περιαστικά δάση ή σε περιαστικές περιοχές που βρίσκονται κοντά σε τουριστικά ανεπτυγμένους τόπους και στις οποίες προέχει η αισθητική και ψυχαγωγική επίδραση. Για να ανακηρυχθεί μια περιοχή ως προστατευόμενη που στοχεύει παράλληλα στη

ψυχαγωγή των κατοίκων κρίνεται ως απαραίτητη προϋπόθεση η μεγάλη της έκταση, γιατί με τον τρόπο αυτό οι επισκέπτες μπορούν να κατανεμηθούν καλύτερα στον ευρύτερο χώρο, αποτρέποντας ή μετριάζοντας τις αρνητικές συνέπειες που πιθανόν να επιφέρουν στον Δρυμό . Πρέπει να προβλεφθεί η διάνοιξη σωστών δρόμων και μονοπατιών η κατασκευή χώρων για θέα πίκ νίκ , παρκαρίσματος, αθλοπαιδιών κλπ. και στην περίπτωση αυτή, η κυκλοφορία των αυτοκινήτων ελέγχεται και επιτρέπεται μονάχα σε ορισμένες θέσεις και δρόμους, υπάρχει μάλιστα ειδική υπηρεσία επιτήρησης ελέγχου και καθαριότητας του χώρου, ενώ η δασοκομική χειρισμοί είναι ήπιοι, αποφεύγοντας την αλλοίωση του τοπίου . (Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997)

Εκτός από την εξυπηρέτηση των οικονομικών σκοπών που εξυπηρετούνται στον Εθνικό Δρυμό της Πάρνηθας και που αφορούν στην προστασία του γενετικού υλικού με την μεγάλη έκταση του, εξυπηρετεί λοιπόν και όλου τους σκοπούς που αναφέρθηκαν προηγουμένως .

Τα οικοσυστήματα του Δρυμού προσφέρονται και επιδέχονται για επιστημονική έρευνα και παρατήρηση, ενώ η χλωρίδα και η πανίδα της περιοχής, που δυστυχώς κατά ένα σημαντικό μέρος της καταστράφηκε με την πυρκαγιά τον περασμένο Ιούνιο, και σε συνδυασμό με την «γειτονική» σχέση του Δρυμού με την Αθήνα προσφέρεται για άριστη εμπέδωση φυσιογνωστικών δεδομένων σε ευρύτερο κοινό και όχι μονάχα στους επισκέπτες του Δρυμού.

Η βλάστηση και το τοπίο των πολιτιστικών μνημείων του Εθνικού αυτού Δρυμού πρέπει να προστατεύονται και τέλος είναι σημαντικό να αναφερθεί πως η Πάρνηθα προσφέρει μοναδική αναψυχή και επαφή με τη φύση σε τμήμα του πληθυσμού που κατοικεί κατά κύριο λόγο στην περιοχή της Αθήνας και η οποία πρέπει οπωσδήποτε να οργανωθεί με τέτοιο κατάλληλο τρόπο που να μην προκαλεί ζημιές στα οικοσυστήματα του Δρυμού . (Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997)

ΑΡΧΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΡΥΜΟΥ ΤΗΣ ΠΑΡΝΗΘΑΣ

Η διαχείριση τόσο του πυρήνα του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας όσο και της περιφερειακής ζώνης υπήρξε μέχρι σήμερα χαλαρή και απέβλεπε κυρίως στην προστασία της από πυρκαγιές και γενικότερα από παράνομες επεμβάσεις .Ωστόσο μετά την ανακήρυξη ως Δρυμού πάρθηκαν και άλλα μέτρα που στόχευαν στην ίδρυση καταφυγίων για τα θηράματα, την απαγόρευση της βοσκής, της θήρας, της κοπής των δέντρων, έγιναν επίσης δασοκομικοί χειρισμοί στο ελατοδάσος της Πάρνηθας, έγιναν έργα αντιπυρικής προστασίας, δημιουργήθηκαν χώροι αναψυχής κλπ. Όλα αυτά βέβαια δε προήλθαν με την εφαρμογή του διαχειριστικού σχεδίου, αλλά με τις επιμέρους αποσπασματικές μελέτες και από απλές πρωτοβουλίες, με ενδεχόμενο να μην έρχονται πάντοτε τα επιθυμητά αποτελέσματα για τον Δρυμό, όπου η μοναδικότητα του και η σημασία του για την Αττική και την διατήρηση της φυσικής και πολιτιστικής

κληρονομιάς της περιοχής, δεν είναι γνωστή δυστυχώς στο μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της Αττικής .

Λόγω της έλλειψης προσωπικού και πόρων, οι προσπάθειες για την ενημέρωση του κοινού παραμένουν ακόμη και σήμερα ελλιπείς, ωστόσο το τελευταίο διάστημα υπάρχει ενδιαφέρον για την αξιοποίηση της περιοχής, κάτι που θα έπρεπε να υπάρχει εντονότερα από πιο νωρίς, και δυστυχώς κυρίως για την αποκατάσταση της από την καταστροφική πυρκαγιά . (Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997)

Μάλιστα, σύμφωνα με τον Αναπτυξιακό Σύνδεσμο της Πάρνηθας, αυτός πρότεινε ένα πρόγραμμα από το οποίο γίνεται φανερό ότι δε γνωρίζει ούτε τις αξίες, ούτε την μοναδικότητα του Δρυμού, ενώ τα έργα τα οποία πρότεινε είναι σαφώς αντίθετα με τους σκοπούς ίδρυσης του Δρυμού και σίγουρα θα εγκυμονούσαν σοβαρούς κινδύνους για το φυσικό αυτό περιβάλλον . Πιο συγκεκριμένα η σκέψη του συνδέσμου αυτού για εντατική εκμετάλλευση των φυσικών πόρων του Δρυμού, με σκοπό την δημιουργία επιχειρήσεων για μαζική τουριστική ανάπτυξη , είναι βέβαιο ότι θα έφερνε στην περιοχή πρόσκαιρα οφέλη και σε πολύ χρονικό διάστημα θα υποβάθμιζε τα πολύτιμα και ευαίσθητα οικοσυστήματα του Δρυμού που αποτελούν μεγάλη αξία για την περιοχή με αποτέλεσμα να σταματήσουν γρήγορα οι πολίτες να τον επισκέπτονται . (Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997)

Με βάση την εμπειρία και την πρακτική από περιπτώσεις παρόμοιες με αυτήν που αναφέρθηκε παραπάνω, φάνηκε πως πρέπει να αποφεύγονται τα ακραία φαινόμενα στη διαχείριση των Δρυμών, όπως επίσης η απόλυτη προστασία σε όλη του την έκταση και η πλήρης αξιοποίηση του, διότι οδηγούν σε ανεπιθύμητα αποτελέσματα . Για να επέλθει μεταξύ αυτών των δύο καταστάσεων θα πρέπει να εφαρμοστεί ένα ενιαίο και πλήρες διαχειριστικό σχέδιο, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες και τις πραγματικές δυνατότητες του Δρυμού, ενώ θα προγραμματίζονται για το μέλλον τα αναγκαία μέτρα που πρέπει να ληφθούν και τα έργα που πρέπει να πραγματοποιηθούν.

Για να διαχειριστεί, λοιπόν, σωστά ο Εθνικός Δρυμός της Πάρνηθας θα πρέπει να ικανοποιηθούν όλες εκείνες οι ανάγκες που αποτελούν ουσιαστικά και τους λόγους ύπαρξης του Δρυμού, καθώς επίσης και όλοι εκείνοι οι στόχοι που εξυπηρετεί στη σημερινή εποχή και με βάση τον πολιτισμό της χώρας μας ο Δρυμός. **Οι ανάγκες αυτές είναι οι ακόλουθες:** α) η διατήρηση των ιδιαίτερων φυσικών και οικολογικών αξιών, τα οποία αποτελούν τα πολύτιμα στοιχεία της φυσικής μας κληρονομιάς, β) η διευκόλυνση των επιστημονικών ερευνών, γ) η παροχή περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στους επισκέπτες, τα σχολεία, τους συλλόγους κ.α., δ) η παροχή διαφόρων δυνατοτήτων και ευκολιών με σκοπό την υπαίθρια αναψυχή και ε) η δημιουργία τέτοιων οικονομικών δυνατοτήτων σε τοπικό επίπεδο, που φυσικά να είναι αλληλένδετες με τους σκοπούς διαχείρισης και λειτουργίας του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας.

Είναι κατανοητό πως η ιδιαίτερη αξία του μοναδικού αυτού Δρυμού έγκειται στο φυσικό του περιβάλλον, στο τοπίο του και βέβαια στην μοναδικότητα του οικοσυστήματος που χαρακτηρίζεται από το πολύ μεγάλο οικολογικό ενδιαφέρον του σε τοπική και εθνική διάσταση και για τον λόγο αυτό ο κυρίαρχος στόχος της διαχείρισης

του είναι να εξασφαλίζεται η διατήρηση των χαρακτηριστικών του, της φυσιογνωμίας και της οικολογικής τους ισορροπίας για την μοναδικότητα που τα διακρίνει.

Και σίγουρα η ηθική υποχρέωση της πολιτείας θα πρέπει να είναι τόσο μεγάλη, ώστε να μην υποβαθμιστούν τα χαρακτηριστικά τους και κατά συνέπεια η αξία και η ελκυστικότητα του Δρυμού με κίνδυνο την υπόστασή του και σίγουρα θα πρέπει να γίνει απόλυτα κατανοητό πως για να διατηρηθεί ο Δρυμός με τις αξίες, αλλά και γενικότερα τα πλεονεκτήματα της ύπαρξής και αξιοποίησης του θα εξασφαλιστούν μονάχα με την ουσιαστική οργάνωση και λειτουργία του Εθνικού αυτού Δρυμού στην πράξη. (Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997)

Ο ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΔΡΥΜΟΥ

Σύμφωνα με την αξιολόγηση των δυνατοτήτων και των περιορισμών των γενικών χαρακτηριστικών του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας φαίνεται πως οι φυσικές και ανθρωπογενής δράσης αλληλοεπηρεάζονται και αλληλοεξαρτώνται από τα διάφορα προβλήματα και τις προοπτικές για την ευρύτερη περιοχή, με αποτέλεσμα η διαχείριση του Δρυμού να μην έχει τη δυνατότητα να είναι ανεξάρτητη από την διαχείριση και τις χρήσεις της περιοχής. Είναι σημαντικό επίσης να εντάσσονται τα διάφορα προγράμματα για την αξιοποίηση του και τις πιθανές επεμβάσεις σε αυτόν σε ένα κοινό πλαίσιο και να πραγματοποιούνται και με την συνεργασία του φορέα διαχείρισης του Δρυμού με τις υπηρεσίες που εκδηλώνουν ενδιαφέρον γι' αυτόν. Παρόλα αυτά, χρειάζεται ένας προσεκτικός συνδυασμός όλων αυτών των δραστηριοτήτων και των ενεργειών που πιθανόν να εκπονηθούν και κατά συνέπεια τον επηρεάζουν έχοντας ως σκοπό να επιφέρει θετικά αποτελέσματα και να αντιμετωπιστούν τα ποικίλα και πολύπλοκα βιολογικά, τεχνικά και κοινωνικοοικονομικά θέματα που σχετίζονται με το Δρυμό.

Με βάση λοιπόν όσα αναφέρθηκαν προηγουμένως έχει προσδιοριστεί ένα σύνολο από στόχους που αφορούν στη διαχείριση του εθνικού αυτού Δρυμού και είναι οι εξής ακόλουθοι: α) ο πρώτος στόχος αφορά στην βελτίωση των συνθηκών της διοίκησης, της διαχείρισης και της λειτουργικής οργάνωσης του Δρυμού, β) ο δεύτερος αφορά στην επέκταση των ορίων του πυρήνα του Δρυμού και τον καθορισμό μιας νέας περιφερειακής ζώνης, γ) ο τρίτος στόχος αναφέρεται στην αναγκαστική απαλλοτρίωση κάθε είδους δουλειάς που ισχύει σε επιμέρους εκτάσεις του Δρυμού και δεν συμβαδίζουν με τους σκοπούς ίδρυσης του, δ) τέταρτον γίνεται αναφορά στην προστασία και διατήρηση των ιδιαίτερων αξιών του Δρυμού, όσον αναφορά το φυσικό του περιβάλλον και την πολιτιστική του κληρονομιά και ταυτόχρονα μια προσπάθεια να επανορθωθούν οι οικολογικές και άλλες καταστροφές που έχουν προκαλέσει διάφορες από τις ανθρώπινες δραστηριότητες σε αυτόν, ε) ο πέμπτος στόχος αναφέρεται στην οργάνωση του Δρυμού με σκοπό την εξυπηρέτηση των επισκεπτών, την ανάδειξη των αξιών του, την δημιουργία ευκολιών περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και ενημέρωσης, καθώς και τον έλεγχο της υφιστάμενης υπαίθριας αναψυχής με σκοπό να μην προκαλούνται ζημιές στο φυσικό αυτό περιβάλλον, στ) ο έκτος στόχος αφορά στη συμβολή για άνοδο και

διατήρηση του βιοτικού και πολιτιστικού επιπέδου των κατοίκων των γειτονικών περιοχών με την πληρέστερη αξιοποίηση των δυνατοτήτων του Δρυμού για την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας, η οποία θα συμβαδίζει πάντοτε με την διατήρηση των αξιών και της φυσιογνωμίας του, **ζ) είναι επίσης** απαραίτητη η προστασία του Δρυμού από τις πυρκαγιές και την αυθαίρετη δόμηση και **η) ο τελευταίος στόχος** αφορά στην απομάκρυνση των υφισταμένων εγκαταστάσεων σε αυτόν που αντιστρατεύονται τους σκοπούς για τους οποίους η Πάρνηθα ανακηρύχτηκε ως Εθνικός Δρυμός . (Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΠΑΡΝΗΘΑΣ ΣΗΜΕΡΑ

Σύμφωνα με τον Φώτη Κόντογλου θα μπορούσαμε να παρομοιάσουμε την Πάρνηθα ή ακόμη και να σκεφτούμε ότι ο συγγραφέας αυτός να αναφέρεται στην Πάρνηθα αναφερόμενοι σε ένα κομμάτι από το έργο του «Τ' Αϊβαλί η πατρίδα μου», στο οποίο γράφει το εξής: «Τα δάση του μοσκοβολάνε σαν εκκλησιά από τις μυρσίνες, από τις δάφνες και από κάθε λογής μυρωδάτο λουλούδι. Μέσα στα βαθιά φαράγγια που δεν τα βλέπει ο ήλιος ακούς να βουίζουνε νερά παγωμένα δίχως να τα βλέπεις γιατί είναι κρυμμένα μέσα στα πυκνά δένδρα και τις μπερδεμένες περικοκλάδες. Εκεί μέσα βασιλεύει μυστήριο που δεν το ταραίζει κανείς. Την αυγή σε ξυπνάνε τα αηδόνια πλήθος γλυκές φωνές που λες πώς δεν βρίσκεσαι πια απάνου στη γη μόνο στον παράδεισο. Ούλα είναι ήρεμα και άβλαβα. Τα μουλάρια ποτές δεν κλωτσάνε ακόμα κι' σκορπιοί και τα φίδια δεν δαγκώνουνε σ' αυτό το θεοσκέπαστο βουνό».

Όμως η αστικοποίηση του πληθυσμού στη σημερινή εποχή και ο γιγαντισμός της Αθήνας, με τους κατοίκους της να ζουν στριμωγμένοι και με ένα σύνολο με προβλήματα που αφορούν στην μόλυνση της ατμόσφαιρας της ηχορύπανσης και με το άγχος τους να μετακινηθούν καθημερινά για να εργαστούν, ωθεί τους ανθρώπους να προσπαθούν να βρουν οποιοδήποτε τρόπο για να φύγουν εκτός της πόλης και να ηρεμίσουν . Την τελευταία αυτή δυνατότητα μπορούν να την απολαύσουν από τη φύση, δηλαδή το βουνό ή και τη θάλασσα, που τους την προσφέρει απλόχερα . Ποιο συγκεκριμένα, ο περισσότερος κόσμος κινήθηκε προς την θάλασσα που είχε πιο εύκολη πρόσβαση, με αποτέλεσμα αυτή να κορεστεί σε μικρό χρονικό διάστημα, αφού κτίστηκαν και περιφράχτηκαν οι παραλίες της, καταντώντας πια ένα μαρτύριο για όσους επιθυμούν να βρεθούν σε αυτή και κυρίως τις ημέρες αργίας από τις ατελείωτες ουρές αυτοκινήτων που δημιουργούνται έτσι λοιπόν απέμεινε η δεύτερη επιλογή για τους ανθρώπους, που είναι αυτή του να βρεθούν στο βουνό, όπου εκεί το δάσος τους προσφέρει δροσιά, σκιά, προσωρινή απομόνωση από τον υπόλοιπο κόσμο, έχουν την δυνατότητα να ακούσουν το κελάηδισμα των πουλιών, να κάνουν πεζοπορία, ορειβασία και διάφορα άλλα, με αποτέλεσμα η επιθυμία τους αυτή να έπρεπε να καλυφθεί από τα δάση που βρίσκονται πιο κοντά στην περιοχή κατοικία τους . (Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης

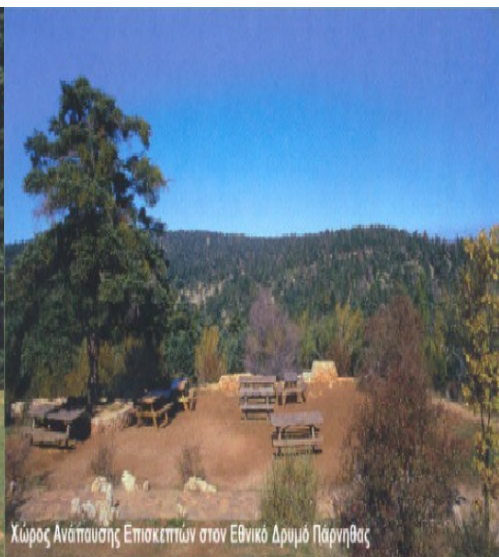
Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997)

Έτσι λοιπόν η δασική υπηρεσία προσπάθησε να προσαρμόσει τις απαιτήσεις των πολιτών της και να τις καθοδηγήσει σωστά χωρίς με τη σειρά του και το δάσος να βλάψει του επισκέπτες του . Γι' αυτό το λόγο δημιουργήθηκαν στην Πάρνηθα χώροι αναψυχής, έτσι ώστε οι επισκέπτες να διοχετεύονται σε αυτούς τους χώρους, όπου δεν θα δημιουργούνταν προβλήματα οικολογικής ισορροπίας στο περιβάλλον αυτό με την παρουσία τους . Ωστόσο, εγκαταλείφθηκαν στη πορεία αρκετή από αυτούς τους χώρους και καταστράφηκαν αφού μετατράπηκαν σε σκουπιδότοπους και άλλοι δεν λειτουργούσαν πια με βάση τον αρχικό σχεδιασμό τους . Επίσης, πολύ μεγάλος αριθμός αυτοκινήτων κατέφθαναν στην καρδιά του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας, όπου διασκέδαζαν από το πρωί μέχρι το βράδυ χρησιμοποιώντας στερεοφωνικές εγκαταστάσεις που με τους εκκωφαντικούς θορύβους τους διατάραζαν την ισορροπία της φύσης . Ακόμη, πέρα από τον γιγαντισμό της Αθήνας επήλθε μεγάλη εικαστική πίεση στους γύρω ορεινούς όγκους του λεκανοπεδίου . Ευτυχώς η Πάρνηθα απέφυγε την κατάτμηση της και την οικοπεδοποίηση της με την ανακήρυξη μεγάλου του τμήματος της ως Εθνικού Δρυμού, αλλά παρόλα αυτά στα όρια του πυρήνα της υπάρχει ο οικισμός των Θρακομακεδόνων, ο οποίος προϋπήρξε της κήρυξης της . Επιπλέον, δημιουργήθηκε σημαντικό πρόβλημα με την εγκατάσταση της Ιπποκράτειου Πολιτείας στα βορειοανατολικά όρια της Πάρνηθας στον καθαρά ορεινό όγκο της και σε έκταση 8.000 στρ. συμπαγούς δάσους καλυπτόμενο από την Χαλέπιο Πεύκη, μια εγκατάσταση που πραγματοποιήθηκε δυστυχώς ύστερα από την ισχύ του συντάγματος που ίσχυε και απαγόρευε την αλλαγή του προορισμού του δάσους για οικιστικούς σκοπούς.

Με βάση τα προηγούμενα είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι το φυσικό περιβάλλον της Πάρνηθας δεν είχε επηρεαστεί, ωστόσο υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός από επεμβάσεις στον πυρήνα του Δρυμού και αυτές είναι: α) οι στρατιωτικές και τουριστικές εγκαταστάσεις που υπήρξαν προτού ανακηρυχθεί η Πάρνηθα ως Εθνικός Δρυμός (καζίνο-Ξενία), β) το σχετικά πυκνό δασικό δίκτυο που όμως κρίνεται απαραίτητο για την προστασία του Δρυμού, γ) οι εγκαταστάσεις ραδιοτηλεοπτικών μέσων δημιουργώντας μια θλιβερή εικόνα από άποψης αισθητικής σε δύο πολύ

Χώρος αναψυχής στη "Μόλια"

Χώρος Ανάπαυσης Επισκεπτών στον Εθνικό Δρυμό Πάρνηθας

σημαντικές κορυφές της Πάρνηθας και δ) οι χώροι αναψυχής που με το κορεσμό των χιλιάδων επισκεπτών δημιούργησαν προβλήματα στο περιβάλλον αυτό .

Τέλος, δεν μπορεί να μην συμπεριληφθεί και το γεγονός της πυρκαγιάς που σημειώθηκε τον Ιούνιο του 2007, που με το καταστροφικό της πέρασμα προκάλεσε ανεπανόρθωτες ζημιές στα οικοσυστήματα του Δρυμού, διαταράσσοντας την ισορροπία του με αποτέλεσμα τώρα πια να προσπαθούμε να αποκαταστήσουμε και να ξαναδημιουργήσουμε την αρχική ομορφιά της και τα πλεονεκτήματα που επιδεχόταν το αστικό μας περιβάλλον και εμείς οι ίδιοι . (Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997)

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΡΥΜΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Όσον αφορά, την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη του λεκανοπεδίου και της ευρύτερης περιοχής της Αττικής, αυτή επέδρασε σε σημαντικό βαθμό αρνητικά στη διατήρηση και τον χαρακτήρα του φυσικού περιβάλλοντος της Πάρνηθας, η οποία όμως μειώθηκε δραστικά με την ανακήρυξη της Πάρνηθας ως Εθνικού Δρυμού το 1961, όπου ο κεντρικός ορεινός όγκος εντάχθηκε στον πυρήνα του, ενώ η περιφερειακή ζώνη συμπεριέβαλε όλοι την περιοχή για την οποία έχει την ευθύνη το δασαρχείο της Πάρνηθας . Με τον τρόπο αυτό κάθε είδους δόμηση και επέμβαση στον ορεινό όγκο της Πάρνηθας αποφεύχθηκε, διατηρώντας σε αρκετά σημαντικό βαθμό τον χαρακτήρα και την φυσιογνωμία της περιοχής, που από την άλλη πλευρά είχε σαν αποτέλεσμα την καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος εκείνη επίσης την περίοδο .

Σίγουρα όμως το γεγονός αυτό δεν άφησε τελείως ανεπηρέαστη την φυσιογνωμία της Πάρνηθας, αφού στο λεκανοπέδιο της Αττικής είχε συγκεντρωθεί περίπου το 40% του πληθυσμού όλης της χώρας και το 70% περίπου της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας . Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα στον πυρήνα του Δρυμού να αναπτυχθούν διάφορες δραστηριότητες, όπως το καζίνο, οι εγκαταστάσεις των επικοινωνιών και οι στρατιωτικές μονάδες, οι υπερσυγκέντρωτοι τωβν επισκεπτών στα ευαίσθητα οικοσυστήματα του Δρυμού, η αύξηση κρουσμάτων λαθροθηρίας, η ατμοσφαιρική ρύπανση που μετακινούσε το νέφος από την πόλη κλπ., οι οποίες δεν συμβιβάζονταν με τους σκοπούς για τους οποίους η Πάρνηθα ανακηρύχθηκε ως Εθνικός Δρυμός . Βέβαια, το γεγονός της υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος της Αττικής, δίνει την δυνατότητα στην περιοχή της Πάρνηθας να θεωρείται ως ο σπουδαιότερος και μοναδικός πια πνεύμονας πρασίνου, ο οποίος έχει φορτωθεί πλέον με το βάρος της κάλυψης αναγκών περίπου του μισού πληθυσμού της Ελλάδας, όπως για παράδειγμα τη δασική αναψυχή, τη βελτίωση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα κλπ., χωρίς έτσι να μπορεί να επιτελέσει της δικές του ιδιαίτερες αξίες και φυσιογνωμίες . (Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997)

Επιπρόσθετα, δεν δημιουργήθηκε κανένα πρόβλημα στην κοινωνικοοικονομική οργάνωση των δήμων και των κοινοτήτων στα διοικητικά όρια των οποίων ανήκει, ούτε βέβαια και στην αντίστοιχη οργάνωση της ευρύτερης περιοχής, με την ανακήρυξη της Πάρνηθας ως προστατευόμενης περιοχής και την μέχρι σήμερα χαλαρή διαχείριση της . Σε Ευρωπαϊκό και Παγκόσμιο επίπεδο πιστεύεται ότι στην περίπτωση που μια προστατευόμενη περιοχή διαχειρίζεται σωστά, τηρώντας αυστηρά, οι κανόνες και τα μέτρα που θεσπίστηκαν με βάση το διαχειριστικό σχέδιο της, αφενός μεν δεν δημιουργούνται προβλήματα διατήρησης των αξιών και της φυσιογνωμίας της και αφετέρου προκύπτουν πολύ σημαντικά πλεονεκτήματα, όπως για παράδειγμα η βελτίωση των τοπικών συνθηκών, η ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα για την προστασία του περιβάλλοντος, η αύξηση του κύρους της Ελλάδας με την τήρηση των διεθνών συμβάσεων και συμφωνιών που έχει υπογράψει κλπ.

Στη σημερινή εποχή ο υπόλοιπος κόσμος συνδέεται με την προστατευόμενη περιοχή, ύστερα από προσεκτική μελέτη και με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε ζώνης, δίνεται ζωή σε κάθε μια από αυτές με επιτρεπόμενες δραστηριότητες που δεν επηρεάζουν αρνητικά την διατήρηση της . Μην ξεχνάμε άλλωστε, πως στη διάρκεια των αιώνων τέτοιου είδους οικοσυστήματα επιβίωσαν και αναπτύχθηκαν παράλληλα με τις ανθρώπινες δραστηριότητες, με ήπια βέβαια μορφή . Σήμερα λοιπόν, οι διάφορες παραδοσιακές δραστηριότητες όπως η γεωργία, η κτηνοτροφία, η δασοπονία κλπ. που διαδραματίζονται σε κάποια τμήματα της προστατευόμενης αυτής περιοχής, δεν αποκλείονται, αλλά μάλιστα ενισχύονται με σκοπό την συνέχιση και ανάπτυξης τους, συμβάλλοντας σημαντικά στη διατήρηση του χαρακτήρα, της περιοχής και στη μείωση διαφόρων κινδύνων των πυρκαγιών που μπορεί να την καταστρέψουν, όπως συνέβησε πριν ένα χρόνο σε σημαντικό τμήμα του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας . Φαίνεται λοιπόν, πως ο συνδυασμός όλων όσων αναφέρθηκαν παραπάνω ή η απροσεξία 6των ανθρώπων ή και η σκοπιμότητα τους, κάνουν το εθνικό και διεθνές ενδιαφέρον για την προστατευόμενη αυτή περιοχή να είναι ακόμη πιο έντονο και να αυξάνει διαρκώς όσο το φυσικό περιβάλλον συνεχίζει να υποβαθμίζεται και να καταστρέφεται . Βέβαια , για ποιο λόγο πρέπει να φτάσουμε σε αυτό το σημείο για να προστατεύσουμε ουσιαστικά την περιοχή; Είναι μεγάλη ειρωνεία να προσπαθούμε να αποκαταστήσουμε όσο γίνεται ότι χάθηκε, ενώ έπρεπε να την φυλάμε σαν κόρη οφθαλμού, όμως δεν γίνεται και διαφορετικά διότι την έχουμε ανάγκη . (*Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997*)

Έτσι στις διεθνείς συμβάσεις υπογράφονται πιο αυστηροί κανόνες διαχείρισης για προστατευόμενες περιοχές όπως η Πάρνηθα, που θεσπίζονται από την κοινοτική και εθνική νομοθεσία, ενώ ταυτόχρονα η ενεργός παρέμβαση της πολιτείας για την βελτίωση της τεχνικής και κοινωνικής υποδομής της περιοχής γίνεται όλο και πιο έντονη . Επειδή κάθε προστατευόμενη περιοχή αποτελεί μοναδική ύπαρξη από πλευράς οικολογικών και κοινωνικών συνθηκών, πρέπει τα μέτρα που λαμβάνονται να προσαρμόζονται στις τοπικές οικολογικές και κοινωνικές συνθήκες, που να ανταποκρίνονται στους σκοπούς της.

Η Πάρνηθα αποτελούσε ένα μοναδικό ορεινό οικοσύστημα και συνεχίζει να αποτελεί, όση βέβαια έχει απομείνει, και ταυτόχρονα ήταν ο βασικότερος πόλος έλξης για δασική αναψυχή των κατοίκων της Αττικής και ελπίζουμε να παραμείνει έτσι, έστω μετά την καταστροφική αυτή πυρκαγιά . Η διατήρηση της φυσιογνωμίας του Δρυμού εξαρτάται

άμεσα από το ενδιαφέρον της πολιτείας, το οποίο έπρεπε και πρέπει να είναι αυξημένο καθώς επίσης και από τις τοπικές κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες .

Το γεγονός ότι σταμάτησαν κάποιες ασυμβίβαστες ως προς τη φύση του Δρυμού δραστηριότητες, δεν σημαίνει πως αυτό δεν άνοιξε προοπτικές για άλλες δραστηριότητες που μπορούν να τονώσουν επίσης την τοπική οικονομία, όπως είναι ο περιηγητικός και φυσιολατρικός τουρισμός, η ίδρυση κέντρων περιβαλλοντικής ενημέρωσης και εκπαίδευσης κλπ., που δεν θα επιφέρουν ποια καμία άλλη αρνητική επίπτωση .

Η επίσκεψη στην Πάρνηθα ολοένα και περισσότερων πολιτών, δημιουργεί αναμφισβήτητα νέες ευκαιρίες απασχόλησης και τόνωσης της τοπικής οικονομίας που συνδέονται με την εξυπηρέτηση αυτών όπως είναι το φαγητό, οι ορειβατικές διαδρομές και οι αναρριχήσεις, περιηγήσεις, η περιβαλλοντική ενημέρωση κλπ., ενώ παράλληλα συμβάλλει ως ένα βαθμό και στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων των κοντινών δήμων με το Δρυμό . (Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997)

Η ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΝΗΘΑΣ

Το σημαντικότερο στοιχείο για την αποτελεσματική και ορθολογική διαχείριση της περιοχής έγκειται στην κάλυψη του εδάφους και τον εντοπισμό των χρήσεων γης σε αυτήν . Σύμφωνα με σχετικά προσωρινή καταγραφή τα βασικά κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν για την κατάταξη των διαφόρων χρήσεων γης στην Πάρνηθα ήταν τα κοινά χαρακτηριστικά από την άποψη της βλάστησης και της ασφαλούς αναγνώρισης της από το έδαφος . **Ετσι λοιπόν, προέκυψαν οι εξής κατηγορίες χρήσεων γης:** α) τα δάση, όπου στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι εκτάσεις εκείνες που καλύπτονται από δένδρα ή θάμνους σε ποσοστό μεγαλύτερο του 15% και μπορούν να παράγουν ξύλο ή άλλα δασικά προϊόντα, β) οι θαμνώνες, όπου είναι οι εκτάσεις που καλύπτονται από θάμνους ή βλάστηση σε ποσοστό μεγαλύτερο του 15%, γ) οι χορτολειαδικές εκτάσεις ή αλλιώς οι βοσκότοποι, όπου είναι εκτάσεις που καλύπτονται από λειβαδική βλάστηση, δ) τους φρυγανότοπους, που είναι εκτάσεις με φρυγανώδη βλάστηση, ε) οι εκτάσεις γεωργικής καλλιέργειας που χρησιμοποιούνται για γεωργική παραγωγή

συμπεριλαμβανομένων και των εγκαταλελειμμένων χωραφιών και **στ)** η κατηγορία των οικισμών, που είναι εκτάσεις που καλύπτονται από οικισμούς . (Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΙΣΟΔΟΙ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΡΥΜΟΥ ΠΑΡΝΗΘΑΣ & ΑΠΟΣΤΑΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Ο Εθνικός Δρυμός της Πάρνηθας προσπελάζεται από δύο εισόδους: α) η πρώτη και κύρια είσοδος είναι από τον δρόμο Μετόχι – Αγία Τράδα – Mont parnes από τον οποίο διακινείται το μεγαλύτερο ποσοστό των επισκεπτών του Δρυμού, είναι ασφαλτοστρωμένος, πολύ καλής βατότητας και η κυκλοφορία είναι αυξημένη τόσο τις αργίες όσο και τις καθημερινές, αφού από αυτόν εξυπηρετούνται το καζίνο και οι στρατιωτικές μονάδες τις Πάρνηθας.

Ο συνολικός αριθμός των επισκεπτών του Δρυμού, σύμφωνα με μελέτη που πραγματοποιήθηκε λίγο παλαιότερα, ανέρχεται σε 270.000 άτομα, που μαζί με τα 2.000 άτομα που πηγαίνουν σ' αυτόν για εργασία, τότε ο αριθμός υπερβαίνει το 1.000.000.

β) Η δεύτερη είσοδος του Δρυμού είναι από την πηγή Φυλής, η οποία χρησιμοποιείται ελάχιστα και κατά κύριο λόγο από τους κτηνοτρόφους και τους ρητινοσυλλέκτες της περιοχής, ενώ εκεί συγκλίνουν και δύο δρόμοι, αυτός προς την πηγή Φυλής και ο δρόμος Δερβενοχώρια προς την πηγή επίσης.

Μετά την είσοδο, τρία χιλιόμετρα στο δρόμο προς την πηγή Φυλή, στη θέση Καλογήρου ο δρόμος διακλαδίζεται και η μια από τις διακλαδώσεις ανεβαίνει προς την Αγία Τριάδα ακολουθώντας το ρέμα Ρουμάνι, ενώ η άλλη συνεχίζει βόρεια, διασχίζει όλη την δυτική Πάρνηθα και καταλήγει στο χωριό Αυλώνας. Ο τελευταίος αυτός δρόμος είναι δασικός, χωμάτινος και με κακή βατότητα. Εκεί κινούνται οι κτηνοτρόφοι, οι ρητινοσυλλέκτες και οι μελισσοτρόφοι και ακόμη, πολλοί κυνηγοί που κινούνται στον α' κλάδο του δρόμου, που αποτελεί το όριο δυτικά του οποίου επιτρέπεται το κυνήγι. (Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997)

ΤΟ ΚΛΙΜΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΠΑΡΝΗΘΑΣ

Το κλίμα στον Εθνικό Δρυμό της Πάρνηθας διαφέρει αισθητά από το αντίστοιχο του Λεκανοπεδίου της Αττικής, με τις διαφορές να οφείλονται στο μεγαλύτερο υψόμετρο και στην θέση της Πάρνηθας σε σχέση με τους ανέμους που επικρατούν, ενώ ακόμη και στην

ίδια την Πάρνηθα υπάρχει διαφορά ανάμεσα στα μικρά και τα μεγάλα υψόμετρα πάνω από τα 700 μέτρα. **Πιο συγκεκριμένα, η διαφοροποίηση των κλιματικών συνθηκών στην περιοχή της Πάρνηθας έχει ως εξής:** α) διπλάσιες σχεδόν βροχοπτώσεις δέχεται η ανώτερη υψομετρική ζώνη, πάνω δηλαδή από τα 1.000 μέτρα σε σχέση με τα χαμηλότερα υψόμετρα, β) το μέσο ύψος της βροχής κάθε χρόνο στο ενδιάμεσο ύψος των 500 μέτρων ανέρχεται στα 640 mm περίπου, γ) κατά την διάρκεια του έτους οι βροχοπτώσεις είναι άνισα κατανεμημένες και στους τρεις σταθμούς και κάνουν την εμφάνιση τους την περίοδο μεταξύ του τέλους του φθινοπώρου και της αρχής της άνοιξης, δ) όσον αφορά τις βροχοπτώσεις, η ξηρή περίοδος υπάρχει το ίδιο και στα υψηλά και στα χαμηλά υψόμετρα, με την διάρκεια να είναι μεγαλύτερη στην δεύτερη περίπτωση, ε) στις κορυφογραμμές της Πάρνηθας, η μέση θερμοκρασία του αέρα είναι περίπου 6 C χαμηλότερη σε σχέση με τους πρόποδες, στ) οι χιονοπτώσεις είναι περισσότερες στα ορεινά της Πάρνηθας, παρά στις χαμηλές παρυφές της και ζ) κάθε τρία με τέσσερα χρόνια εμφανίζεται μια ξηρή χρονιά, με τα κατακρημνίσματα να είναι μειωμένα σε ποσοστό μέχρι και 40%.

Με βάση, λοιπόν, έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί, το κλίμα στην περιοχή αυτή είναι μέσο μεσογειακό έως τα 700 μέτρα για τις βόρειες πλευρές και τα 1.000 μέτρα για τις νότιες, ενώ προς την χαμηλότερη περιοχή το κλίμα χαρακτηρίζεται ως ασθενές και θερμό μεσογειακό. (Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997)

ΤΟ ΕΔΑΦΟΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΡΥΜΟΥ ΤΗΣ ΠΑΡΝΗΘΑΣ

Η ανάπτυξη και η εξάπλωση των διαφόρων φυτικών ειδών της κάθε περιοχής, όπως και στην περίπτωση της Πάρνηθας, από τον συνδυασμό των εδαφικών και κλιματικών συνθηκών και από τις ιδιότητες του εδάφους, εξαρτάται η καταλληλότητα και η αντοχή της συγκεκριμένης γης για την πραγματοποίηση διαφόρων χρήσεων σε αυτήν.

Η εδαφογένεση επηρεάζεται από τους εξής παράγοντες, οι οποίοι μετασχηματίζουν και διασκευάζουν το υλικό που θα αναφερθεί παρακάτω: α) το μητρικό πέτρωμα που προμηθεύει το υλικό για το έδαφος και το οποίο δημιουργείται από την διάβρωση του, β) το κλίμα, και γ) την βλάστηση.

Τα μητρικά πετρώματα στον Εθνικό Δρυμό της Πάρνηθας που υπάρχουν κατά κύριο λόγο είναι οι ασβεστόλιθοι και οι σχιστόλιθοι και για τον λόγο αυτό, τα εδάφη που δημιουργούνται πάνω σε αυτά χαρακτηρίζονται γενικότερα ως πολύ αβαθή, έντονα διαβρωμένα, ασυνεχή και τέλος διακοπτόμενα. Από την άλλη πλευρά, τα βαθύτερα εδάφη σε εκείνες τις θέσεις της περιοχής που ενήργησαν προστατευτικά, όπως είναι για παράδειγμα κάποια καρστικά πλατώματα και βυθίσματα στην περιοχή της Ντράσιζας, της Μόλας, της Σαλονίκης, του Λοιμικού, του Ξερολίβαδου και άλλων, αποτελούν φυσικά λιβάδια με ποώδη βλάστηση. (Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997)

ΤΑ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΚΑ ΥΔΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΝΗΘΑΣ

Στον Εθνικό Δρυμό της Πάρνηθας τα επιφανειακά ύδατα ξεκινούν από την περιοχή που βρίσκονται οι πιο ψηλές περιοχές, διαρρέουν την μεγαλύτερη περιοχή του πυρήνα με την μορφή των εποχιακών ρευμάτων, όπου την περίοδο του φθινοπώρου και του χειμώνα η ροή τους γίνεται χειμαρρώδης. **Τα ύδατα αυτά είναι συνήθως διαυγή διότι υπάρχει δασοκάλυψη στις λεκάνες απορροής και βλάστηση κατά μήκος της κοίτης τους**

Παράρρημα (βλάστηση με πλατάνια και πολυκύμπα)

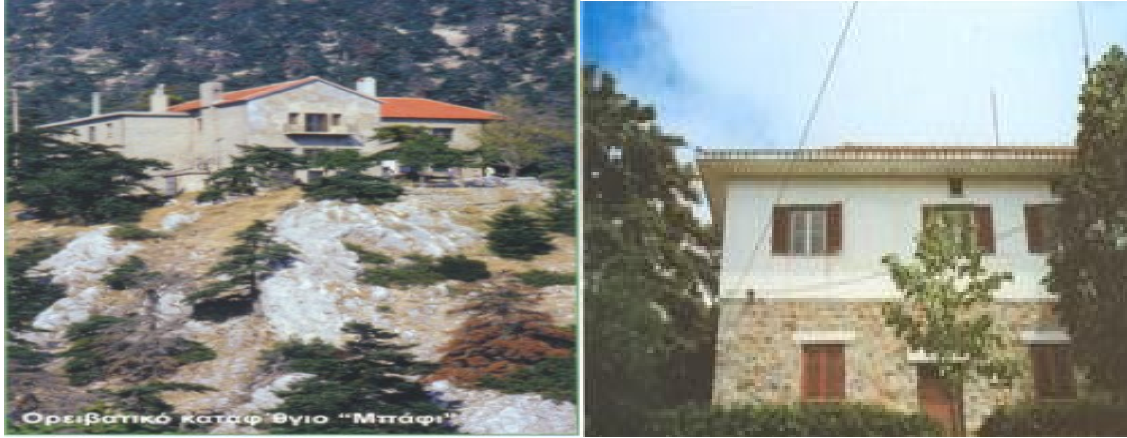
και τα πιο σημαντικά από αυτά τα ρέματα είναι: 1) το ρέμα της μονής των Κλειστών, 2) το ρέμα της Αγίας Τριάδας, 3) το ρέμα της Χούνης, 4) το ρέμα της Μόλας, 5) το ρέμα του Αγίου Μερκουρίου – Σφενδάλης και 6) το ρέμα του Αγίου Γεωργίου. (Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997)

ΣΠΗΛΑΙΑ – ΒΑΡΑΘΡΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΦΥΓΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΝΗΘΑΣ

Στην Πάρνηθα υπάρχουν αρκετά σπήλαια και βάραθρα, ιδιαίτερα στη δυτική και νοτιοδυτική πλευρά της, όπου επικρατεί ο ασβεστόλιθος και τα οποία ονομαστικά είναι τα εξής: 1) το σπήλαιο του Πανός ή Αντρο Πανούς, 2) το βάραθρο στην κορυφή Κεραμίδι, 3) τα βάραθρα Ταμιλθίου, 4) τα βάραθρα Γκούρας και της ιεράς μονής Κλειστών, 5) το σπηλαιοβάραθρο – καταβόθρα της Δεκέλειας, 6) το σπηλαιοβάραθρο του Νταβέλη και 7) το σπήλαιο της Αγίας Τριάδας.

Τα καταφύγια της Πάρνηθας είναι: στη θέση Μπάφι, στη θέση Πέτρα Βαρυμπόπης και στην ράχη της κορυφής Φλαμπούρι. (Αμοργιανιώτης Γ., <<Αθήνα μια οικοτουριστική αφετηρία - Οικοτουρισμός στην Ελλάδα>>, Υπουργείο Τουρισμού – γραφείο Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, Ελλάδα, 2004, Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική

Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997 και Αμοργιανιώτης Γ., Απλαδά Ε., <<Οδηγός επισκέπτη Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας>>, Περιφέρεια Αττικής – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αχαρνές, 2007)

ΣΠΑΝΙΟΙ ΒΙΟΤΟΠΟΙ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΠΑΡΝΗΘΑΣ

Η βλάστηση, οι κλιματικές συνθήκες, τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά και η επίδραση του ανθρώπινου και του ζωικού είδους, δίνουν την δυνατότητα με την παρουσία τους δημιουργηθούν βιότοπους με ιδιαίτερες ομορφιές, που έχουν την τύχη να φιλοξενούν σημαντικά και σπάνια είδη της χλωρίδας και της πανίδας. **Ένας από αυτούς είναι η Πάρνηθα, όπου στο Ευρωπαϊκό δίκτυο ' Φύση 2000 ' που καταγράφηκαν οι βιότοποι που έχουν ανακηρυχθεί ως διατηρητέοι, εντάχθηκε όλος ο ορεινός όγκος της Πάρνηθας και με σειρά σπουδαιότητας είναι οι ακόλουθοι: 1) τα δάση Quercous ilex, 2) οι ασβεστολιθικοί βράχοι με χασμοφυτική βλάστηση, 3) τα μεσογειακά πευκοδάση, 4) τα βοσκημένα σκληρόφυλλα, 5) οι θαμνώνες κέδρων, 6) τα δάση olea ceratonia και 7) τα φρύγανα.**

Βέβαια, όσα αναφέρθηκαν προηγουμένως δεν αποτελούν την μεγάλη βιοποικιλότητα της Ελλάδας και δεν περιλαμβάνουν μεγάλο αριθμό τύπων οικοτόπων και ενδημικών ειδών της χλωρίδας μας, με αποτέλεσμα να μην αναφερθεί το ελατοδάσος της περιοχής της Πάρνηθας, για το οποίο θα γίνει αναφορά παρακάτω, παρόλο που η ελάτη αποτελούσε τουλάχιστον πρίν την καταστροφική πυρκαγιά το περασμένο καλοκαίρι κυρίαρχο είδος καλύπτοντας μεγάλο τμήμα του Δρυμού.

Πιο συγκεκριμένα, τα δάση Q. Ilex και οι ασβεστολιθικοί βράχοι είχαν αξιολογηθεί, με βάση παλαιότερη μελέτη, ως οι πιο σημαντικοί βιότοποι της Πάρνηθας, γιατί κάθε ένας από αυτούς αντιπροσώπευαν ικανοποιητικά την κατηγορία τους.

Στη δεύτερη θέση, βρισκόταν το μεσογειακό πευκοδάσος, δηλαδή τα δάση της

Χαλεπίου Πεύκης, η οποία ήταν ιδιαίτερα σημαντική για την Αττική, λόγω της εξαιρετικής αντοχής της στη θερινή ξηρασία, μπορεί να μεγαλώσει σε πολύ φτωχό έδαφος και φυτρώνει εύκολα μετά από πυρκαγιές, καθώς οι κώνοι του πεύκου μέσα στους οποίους βρίσκονται τα σπέρματα ανοίγουν στις υψηλές θερμοκρασίες και τα σπέρματα μεταφέρονται με τον αέρα σε μεγάλες αποστάσεις, διευκολύνοντας την αναγέννηση του είδους αυτού. Ωστόσο, οι συχνές πυρκαγιές κάθε άλλο παρά την αναγέννηση βοηθούν, αφού όπως είναι φυσικό τα πεύκα δεν προλαβαίνουν να καρποφορήσουν, το έδαφος γίνεται πιο φτωχό και τελικά το πευκοδάσος υποβαθμίζεται. Η μεγάλη φωτιά της Πάρνηθας τον Ιούνιο του 2007 έκαψε περίπου 10.500 στρ. Χαλεπίου Πεύκης στον Εθνικό Δρυμό, στην κεντρική και δυτική πλευρά της και κυρίως στις θέσεις Άγιος Γεώργιος, Κεραμίδιο, Ρουμάνι, Ντρασίζα, Ταμίλθι, Καστρίζα και Μπόρσι. Η μέση ηλικία αυτών των δέντρων ξεπερνούσε τα 60 χρόνια και για το λόγο αυτό η φυσική τους αναγέννηση είναι δεδομένη, ενώ τα αντιδιαβρωτικά έργα που έγιναν θα συμβάλλει στη μεγαλύτερη επιτυχία της αναγέννησής τους.

Στη δεύτερη, επίσης, θέση βρίσκονται και τα βοσκημένα σκληρόφυλλα δάση, που αντιπροσωπεύουν και αυτά ικανοποιητικά την κατηγορία τους.

Οι θαμνώνες των κέδρων χαρακτηρίζονται ως βιότοποι χαμηλής αντιπροσωπευτικότητας, ενώ τα δάση *olea ceratonia*, όπως και τα **φρύγανα** είχαν καταταχθεί στην χαμηλότερη θέση των αξιολογών βιοτόπων. Τα φρύγανα είναι χαμηλοί αγκαθωτοί θάμνοι, φυτρώνουν σε χαμηλό υψόμετρο, σε φτωχά βραχώδη εδάφη ή όπου το δάσος έχει καεί επανειλημμένα, αντέχουν στις υψηλές θερμοκρασίες και την ξηρασία, είναι αρωματικοί και πολλοί είναι γνωστοί για τις φαρμακευτικές τους ιδιότητες, ήδη από την αρχαιότητα. Αποτελούν σημαντικό βιότοπο για πολλά ερπετά και φυτά, ανάμεσα στα οποία και τις περισσότερες ορχιδέες που βρίσκονται στην Πάρνηθα. Αποτελούν πολύ καλή πρώτη ύλη για πυρκαγιές το καλοκαίρι, εξαιτίας των αιθέριων ελαίων που περιέχουν πολλά από αυτά, και για το λόγο αυτό, το δασαρχείο της Πάρνηθας προβαίνει συχνά τους καλοκαιρινούς μήνες στον καθαρισμό τους, αν και σε περίπτωση φωτιάς αναγεννώνται ξανά την επόμενη βλαστητική περίοδο. (Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997)

Επίσης, **το ελατοδάσος** της Πάρνηθας συγκροτείται από την Κεφαλληνιακή Ελάτη, η οποία είναι ενδημική στην Ελλάδα, προστατεύεται από την ελληνική και την διεθνή νομοθεσία και παρά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει τις περιόδους ξήρανσης, η προβληματική αναγέννηση της στα φτωχά εδάφη της Πάρνηθας, συγκροτεί συμπαγείς φυσικές συστάδες που δεν έχουν να ζηλέψουν τίποτα από τα δάση της βόρειας και κεντρικής Ελλάδας. Η πυρκαγιά στην Πάρνηθα, τον Ιούνιο που μας πέρασε κατέκαψε 21.800 στρ. Ελατοδάσους, δηλαδή τα 2/3 της συνολικής εκτασης του στον Δρυμό, ενώ έγιναν σε όλη την καμένη έκταση αντιδιαβρωτικά και αντιπλημμυρικά έργα, ώστε να συγκρατήσουν το λογοστό και πολύτιμο χώμα που υπάρχει εκεί, με σκοπό να γίνει αργότερα τεχνητή αναδάσωση. Δυστυχώς, η ελάτη είναι ψυχρόβιο κωνοφόρο και δεν διαθέτει μηχανισμούς προσαρμογής στη φωτιά, με αποτέλεσμα να τίθεται πολύ μεγάλη δυσκολία για την αναδημιουργία της, αφού οι κώνοι και τα νεαρά αρτίφυτα μεγαλώνουν για αρκετά χρόνια μόνο στη σκιά.

Τα αείφυλλα πλατύφυλλα είναι θάμνοι που δημιουργούν αδιαπέραστη βλάστηση στα χαμηλά και μεσαία υψόμετρα.

Από την μεγάλη πυρκαγιά της Πάρνηθας κάηκαν περίπου 4.300 στρ. από αυτά και το θετικό σινοχείο είναι ότι έχουν την δυνατότητα να αναγεννηθούν από μόνα τους χωρίς

καμιά ανθρώπινη παρέμβαση, παρά μόνο καλή προφύλαξη, ώστε να προστατευθούν από την βοσκή και σε 15 περίπου χρόνια τα δάση αυτά θα αποκατασταθούν πλήρως. (Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997)

Η ΧΛΩΡΙΔΑ ΤΗΣ ΠΑΡΝΗΘΑΣ

Η χλωρίδα της Πάρνηθας είναι από τις πλουσιότερες της Ελλάδας, περιλαμβάνει πάνω από 1.000 είδη φυτών μεταξύ των οποίων τα 96 από αυτά είναι είδη ενδημικά της χώρας μας, σπάνια και απειλούμενα. Κυριαρχούν τα θερόφυτα, δηλαδή φυτά που βλασταίνουν το φθινόπωρο, ανθίζουν τον χειμώνα, καρποφορούν την άνοιξη και επιβιώνουν στις καλοκαιρινές ξηρασίες με την μορφή σπόρων στο έδαφος. Η Πάρνηθα είναι σημείο συνάντησης ειδών που έχουν κύρια εξάπλωση στη δυτική Μεσόγειο, την ανατολική Μεσόγειο, την βαλκανική χερσόνησο, την Μικρά Ασία και την Αφρική.

Ο πλούτος αυτός είναι αποτέλεσμα της μεγάλης έκτασης και της ποικιλίας των οικοτόπων που δημιουργούν στην Πάρνηθα ποικίλες γωνιές κατάλληλες για φυτά με πολύ διαφορετικές ανάγκες. Είναι πολύ σημαντικό να αναφερθεί ότι δεν αναμένεται εξαφάνιση κάποιου είδους λόγω της πυρκαγιάς τον περασμένο Ιούνιο. (Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997 και Αμοργιανιώτης Γ., Απλαδά Ε., <<Οδηγός επισκέπτη Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας>>, Περιφέρεια Αττικής – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αχαρνές, 2007)

Ενδημικά φυτά

Στην περιοχή της Πάρνηθας απαντώνται 92 ενδημικά είδη φυτών, όπου τα περισσότερα από αυτά φυτρώνουν στα ασβεστολιθικά βράχια του Δρυμού, στολίζοντας με διάφορα χρώματα την γυμνή πετρώδη επιφάνεια κατά την ανοιξιάτικη και καλοκαιρινή περίοδο. Τα ενδημικά φυτά αποτελούν μια σημαντική κατηγορία ειδών, γιατί βρίσκονται αποκλειστικά και μόνο σε μια περιορισμένη περιοχή και μπορούν να μας δώσουν πληροφορίες για το παρελθόν και τους ιδιαίτερους οικολογικούς παράγοντες της Πάρνηθας. **Παραδείγματα ενδημικών φυτών αποτελούν: 1)** η καμπανούλα της

Πάρνηθας

, 2) το αγριογαρύφαλλο της Πάρνηθας

, 3) ο κρόκος

και 4) το τσάι

(Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τόμος α και τόμος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997 και Αμοργιανιώτης Γ., Απλαδά Ε., <<Οδηγός επισκέπτη Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας>>, Περιφέρεια Αττικής – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αχαρνές, 2007)

Σπάνια και απειλούμενα είδη

Ανάμεσα στα φυτά της Πάρνηθας συγκαταλέγονται και 30 σπάνια είδη που απειλούνται με εξαφάνιση, επειδή υπάρχουν σε πολύ μικρούς πληθυσμούς και επηρεάζονται από τις ανθρώπινες δραστηριότητες. Για τον λόγο αυτό, χρειάζονται ιδιαίτερη προσοχή και προστασία και μάλιστα προεδρικά διατάγματα, εθνικοί νόμοι και διεθνείς οδηγίες έχουν καθορίσει ένα αυστηρό καθεστώς για κάποια από αυτά. Τα

σημαντικότερα από αυτά είναι: α) η άσπρη παιώνα, όπου είναι ένα άκρως απειλούμενο είδος και για να διασωθεί χρειάζεται άμεσα μέτρα

προστασίας και πολλαπλασιασμού, **β)** ο κόκκινος κρίνος, όπου από τους τρεις πληθυσμούς που υπάρχουν στην Πάρνηθα, ο ένας βρίσκεται δίπλα σε πολυσύχναστο ορειβατικό μονοπάτι και απειλείται από την έντονη συλλογή των ανθισμένων αυτών φυτών από τους επισκέπτες, **καθώς και μια σειρά άλλων σπανίων ειδών που θα αναφερθούν στο κείμενο μονάχα**

ονομαστικά και είναι: γ) η τουλίπα η βοιωτική, **δ)** η κίτρινη τουλίπα, **ε)** ο έβενος του Σίμπθορπ, **στ)** η σκαμπιόζα, **ζ)** η φριτιλάρια η γραική, **η)** η μηλοσορβιά,

θ) το αμελάγχιο, **ι)** η ίριδα, **κ)** το δεντράκι κ.α.

(Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997 και Αμοργιανιώτης Γ., Απλαδά Ε., <<Οδηγός επισκέπτη Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας>>, Περιφέρεια Αττικής – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αχαρνές, 2007)

Τα μανιτάρια της Πάρνηθας

Το πολυσχιδές ανάγλυφο, η άφθονη υγρασία και η μεγάλη ποικιλία σε βλάστηση και τοπικά μικροκλίματα ευνοούν την ανάπτυξη των μανιταριών στην Πάρνηθα. Τα μανιτάρια αποτελούν μια μικρή μόνο κατηγορία στην τεράστια οικογένεια των μυκήτων, οι οποίοι είναι ετερότροφοι οργανισμοί που παίρνουν τις απαραίτητες οργανικές ενώσεις

από ζωντανούς ή νεκρούς οργανισμούς, δεν παράγουν δηλαδή από μόνοι τους εν'εργεια, αλλά την προσλαμβάνουν από το περιβάλλον τους μετατρέποντας την νεκρή οργανική ύλη σε ανόργανη. Αποτελούν νόστιμη και θρεπτική τροφή, αλλά χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή, επειδή ορισμένα από αυτά είναι δηλητηριώδη και ισχυρά παραισθησιογόνα. Στην Πάρνηθα, ύστερα από έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί, έχουν βρεθεί 107 είδη μανιταριών από τα οποία: ένα από αυτά είναι θανατηφόρο, οκτώ είναι δηλητηριώδη, είκοσι μη εδώδιμα, πενήνταπέντε εδώδιμα και εικοσιτρία άγνωστης εδωδιμότητας. (Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997 και Αμοργιανιώτης Γ., Απλαδά Ε., <<Οδηγός επισκέπτη Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας>>, Περιφέρεια Αττικής – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αχαρνές, 2007)

Βρύα και λειχήνες

Τα βρύα και τα ηπατικά φυλλόβρυα ανήκουν σε μια πρωτόγονη κατηγορία φυτών που είναι τα βρυόφυτα και τα οποία είναι συνήθως πράσινα και μικρά και ανήκουν στους απλούστερους φυτικούς οργανισμούς.

Οι λειχήνες αποτελούν μια άλλη πρωτογονη κατηγορία οργανισμών, οι οποίοι αποτελούν μια παράδοξη συμβίωση μεταξύ ενός φύκου και ενός μύκητα. Στην Πάρνηθα έχουν βρεθεί περίπου 50 ε'ιδη λειχήνων και μαζί με τα βρύα θεωρούνται ως οι πρώτοι οργανισμοί που αποικούν ένα νεοεκτιθέμενο έδαφος, ενώ βρίσκονται συχνά σε βράχους, στο έδαφος, σε πεσμένους κορμούς και επάνω σε δέντρα, αλλά προτιμούν κυρίως τα κρύα και υγρά περιβάλλοντα των δασών, τους βάλτους και τις όχθες των ρυακιών. (Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997 και Αμοργιανιώτης Γ., Απλαδά Ε., <<Οδηγός επισκέπτη Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας>>, Περιφέρεια Αττικής – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αχαρνές, 2007)

Η ΠΑΝΙΔΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΡΥΜΟΥ ΤΗΣ ΠΑΡΝΗΘΑΣ

Σύμφωνα με μελέτη που έχει πραγματοποιηθεί και έχουν καταγραφεί τα διάφορα είδη της πανίδας της, προκύπτει ότι η Πάρνηθα είναι ιδιαίτερα πλούσια σε αριθμό και ποικιλία ειδών, τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό επίπεδο, δυστυχώς πολλά από αυτά κινδυνεύουν να εξαφανισθούν, άλλα είναι τρωτά ή σπάνια και για τον λόγο αυτό απαιτούνται ειδικά μέτρα για την προστασία τους. Στην περιοχή της Πάρνηθας ενδημεί ένας πολύ σημαντικός αριθμός ελαφιών, γεγονός ιδιαίτερης σημασίας, αφού το είδος

αυτό έχει εξαφανιστεί από ολόκληρη την Ελλάδα, εκτός από ένα μικρό μέρος του πληθυσμού στην Χαλκιδική και στην Ροδόπη. Υπάρχει επίσης ένας σημαντικός αριθμός από μικρότερα θηλαστικά, όπως χορτοφάγα, σαρκοφάγα, εντομοφάγα, τρωκτικά κ.α., καθώς επίσης και πλούσια πτηνοπανίδα. **Παρακάτω θα αναφερθούν αναλυτικότερα κάποιες κατηγορίες από διάφορα είδη της πανίδας του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας και είναι οι εξής: 1) τα ασπόνδυλα.**

Είναι μια μεγάλη κατηγορία ζωικών οργανισμών, η οποία περιλαμβάνει πολυπληθείς ομάδες ζώων και υπολογίζεται ότι στην Πάρνηθα υπάρχουν 20.000 με 30.000 είδη, με πιο συχνά απαντώμενα τα έντομα, τα αρθρόποδα, όπως είναι οι αράχνες και οι σκορπιοί, τα μαλάκια, όπως είναι τα σαλιγκάρια και τέλος οι σκώληκες.

Τα έντομα, μαλιστα, φαίνεται πως είναι ιδιαίτερα χρήσιμα στην επικονίαση των ανθοφόρων φυτών και παρουσιάζουν τεράστι ποικιλία μορφών και χρωμάτων, δίνοντας με τον τρόπο αυτό μια διαφορετική όψη στο εαρινό και θερινό τοπίο του Δρυμού, **2) τα**

αμφίβια, τα οποία είναι ποικιλόθερμα σπονδυλωτά και παρά το γεγονός ότι ζουν στην ξηρά, εξαρτώνται από το νερό και για τον λόγο αυτό βρίσκονται συνήθως σε υγρές θέσεις, σε ρυάκια, κάτω από πέτρες και σε λιμνες. Διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: Στα Ουροδελή, όπως είναι οι σαλαμάνδρες και οι τρίτωνες, και στα Άνουρα, όπως είναι οι βάτραχοι και οι

φρύνοι. Από τα 46 αμφίβια της Ευρώπης, τα 18 βρίσκονται στην Ελλάδα, ενώ 8 από αυτά πιστεύεται ότι ζουν στη περιοχή της Πάρνηθας και τα οποία προστατεύονται από την εθνική και διεθνή νομοθεσία, 3) τα ερπετά,

τα οποία εξελικτικά τοποθετούνται μετά από τα ψάρια και τα αμφίβια και πριν από τα πουλιά και τα θηλαστικά. Είναι ποικιλόθερμα σπονδυλωτά και κάνουν ιδιαίτερα αισθητή την παρουσία τους την θερινή περίοδο στους

θαμνότοπους.

Στην Πάρνηθα πιστεύεται ότι ζουν 3 είδη χελωνών, 10 είδη σαυρών και 9 είδη φιδιών, ενώ όλα προστατεύονται από την διεθνή και εθνική νομοθεσία και δύο από αυτά μάλιστα είναι απειλούμενα. Θα γίνουν, επίσης, ειδικές έρευνες έτσι ώστε να προσδιοριστούν ακριβώς οι πληθυσμοί τους μετά την καταστροφική πυρκαγιά τον Ιούνιο του 2007, 4)

Στην Πάρνηθα έχουν καταγραφεί περίπου 132 είδη πτηνών,

από τα οποία τα 90 είδη είναι προστατευόμενα και 6 από αυτά σπάνια και απειλούμενα. Τα πτηνά έχουν πέντε φορές μεγαλύτερη διακριτική ικανότητα και οπτική ισχύ από τον άνθρωπο, έχουν αρκετά ευρεία γωνία ορατότητας, δηλαδή μέχρι και 300 μοίρες, χωρίς να κινούν το κεφάλι τους.

Τέλος, όπως και στην προηγούμενη κατηγορία, προγραμματίζονται να γίνουν ειδικές έρευνες για να προσδιοριστούν οι επιδράσεις της φωτιάς στους πληθυσμούς τους και η πιθανή μετακίνηση τους σε άλλες περιοχές. Ως παραδείγματα μπορούν να αναφερθούν: το όρνιο, ο πετρίτης, ο φιδαιτός και ο αετομάχος, η πετροπέρδικα, ο μπούφος και οι τσίχλες και **5) τα θηλαστικά.**

Είναι η πιο εξελιγμένη ομάδα ζώων, καθώς έχουν μεγάλο μέγεθος εγκεφάλου, ανεπτυγμένο νευρικό σύστημα και αυξημένη νοημοσύνη. Τα περισσότερα θηλαστικά είναι χερσόβια και νυκτόβια. Το ελάφι, το κρητικό αγρικό και ο εξαιρετικά σπάνιος σκίουρος στην Πάρνηθα δεν είναι νυκτόβια, πιο μεγάλωσώμα είναι τα σαρκοφάγα, όπως η αλεπού, ο ασβός, το κουνάβι και η νυφίτσα, ενώ τα περισσότερα είδη είναι μικροθηλαστικά, όπως τα τρωκτικά, τα εντομοφάγα και οι νυχτερίδες. Στην περιοχή της Πάρνηθας αναφέρονται 45 είδη θηλαστικών, όπου τα 35 από αυτά είναι προστατευόμενα και τα 23 σπάνια και απειλούμενα. Το πιο σημαντικό είδος είναι το κόκκινο ελάφι, καθώς στην Πάρνηθα υπάρχει ο μοναδικός μεγάλος πληθυσμός που έχει απομείνει στην Ελλάδα και τα οποία πιθανόν να συναντήσετε κάνοντας μια απλή βόλτα στον πυρήνα του Εθνικού αυτού Δρυμού.

Το ελάφι είναι αναμφίβολα το πιο χαρακτηριστικό ζώο της Πάρνηθας. Τα ελάφια που ζουν στην Πάρνηθα προέρχονται από το άλλοτε βασιλικό κτήμα Τατοίου, από όπου δραπέτευσαν κατά την διάρκεια μιας μεγάλης πυρκαγιάς στις αρχές του 20ού αιώνα. Η συστηματική έρευνα που έχει γίνει τα τελευταία χρόνια δείχνει πως το ελάφι στην περιοχή αυτή βρίσκεται σε πληθυσμιακή ισορροπία, παρά τα πολλά προβλήματα που αντιμετωπίζει. Η έντονη παρουσία των ανθρώπων και των οχημάτων στον Δρυμό και οι συχνές υλοτομίες για την απομάκρυνση των ξερών ελάτων ανάγκασαν τα ελάφια να συγκεντρωθούν σε βαθιά ρέματα και πυκνά δάση στα περιθώρια του Εθνικού Δρυμού, για να βρουν ηρεμία και καταφύγιο. Με τον τρόπο αυτό, δεν διατρέφονται ικανοποιητικά και επιπλέον εντοπίζονται εύκολα από τους λαθροκυνηγούς. Επιπρόσθετα, η μεγάλη πυρκαγιά το καλοκαίρι του 2007, εκτός από την φυσική εξόντωση μέρους των πληθυσμών της πανίδας, κατέστρεψε και ίσως τους πιο σημαντικούς βιότοπους πολλών μεγάλων θηλαστικών και ιδίως του ελαφιού. Όπως είναι γνωστό, με την πυρκαγιά καταστράφηκαν περιοχές με πηγές, με άφθονη τροφή και φυσικά καταφύγια για πολλά είδη θηλαστικών, όπως και του ελαφιού. Ευτυχώς η ζημιά που προκλήθηκε στο πληθυσμιακό αυτό είδος ήταν μικρή σε σχέση με τον συνολικό πληθυσμό, ο κύριος όγκος έχει διασωθεί, βρίσκεται σε άριστη κατάσταση και σχεδιάζεται η εκ νέου διαχείριση τους στα νέα περιβάλλοντα. (Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997 και Αμοργιανιώτης Γ., Απλαδά Ε., <<Οδηγός επισκέπτη Εθνικού

Δρυμού Πάρνηθας>>, Περιφέρεια Αττικής – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αχαρνές, 2007 και Παπικά Σ., <<Πάρνηθα, Ο μοναδικός Βιότοπος του Ελαφιού>>, Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας, Αθήνα, 2006)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ ΣΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟ ΔΡΥΜΟ ΠΑΡΝΗΘΑΣ

Στη σημερινή εποχή, που η πρωτεύουσα συνεχίζει να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της Ελλάδας και με συνθήκες διαβίωσης που διαρκώς επιδεινώνονται, όπως είναι ο εντεινόμενος ρυθμός εργασίας, το κυκλοφοριακό πρόβλημα, η ρύπανση, η έλλειψη χώρων πρασίνου κ.α., η κάτοικοι της Αθήνας αισθάνονται τόσο μεγάλη την ανάγκη για ηρεμία που μόνο η επαφή με την φύση μπορεί να τους προσφέρει.

Όμως η θάλασσα που προσφέρει πιο εύκολη πρόσβαση έχει πια φτάσει σε σημείο κορεσμού από την εντατική οικοδόμηση στις ακτές και την ανεπάρκεια των δρόμων πρόσβασης. Έτσι η επόμενη επιλογή είναι το βουνό που προσφέρει στους επισκέπτες του όμορφα τοπία, δροσιά, προσωρινή απομόνωση από τα προβλήματα της καθημερινότητας, επαφή με την φύση, δυνατότητες για πεζοπορία κ.λ.π.

Η ζήτηση, λοιπόν, για διαθέσιμα ορεινά δάση κοντά στην Αθήνα οδήγησε στην διαμόρφωση, από την Δασική Υπηρεσία, χώρων αναψυχής στην Πάρνηθα, οι οποίοι κατευθύνουν τους επισκέπτες σε τοποθεσίες ανθεκτικές στην ανθρώπινη παρουσία, ώστε να διαφυλαχτεί η οικολογική ισορροπία του Εθνικού αυτού Δρυμού. Βέβαια, ύστερα από την καταστροφική πυρκαγιά το καλοκαίρι του Ιουνίου του 2007, κήκαν ολοσχερώς οι χώροι αναψυχής στην Πλατάνα, στο Βιλιάνι, στον Άγιο Γεώργιο Κεραμιδίου και το Δάσος των Γιγάντων. Ωστόσο, ακόμη και μετά από αυτή την τόσο πρόσφατη πυρκαγιά, ο Εθνικός Δρυμός της Πάρνηθας αποτελεί ιδανικό τόπο για δραστηριότητες περιβαλλοντικής αγωγής. Το Δασαρχείο Πάρνηθας με το επιστημονικό προσωπικό που διαθέτει, προσφέρει πληροφορίες και διευκόλυνση σε όλους τους ενδιαφερόμενους εκπαιδευτικούς, μαθητές και άλλους.

Έτσι τρεις μεγάλοι χώροι αναψυχής στον πυρήνα του Δρυμού, δηλαδή στο Μπάφι, στο Μεσσιανό Νερό και στην Μόλα, και αρκετοί άλλοι στην περιφερειακή ζώνη, όπως στο Μετόχι, στο Τατόι, στον Άγιο Μερκούριο και στην Πηγή Φυλής, διαθέτουν τις κατάλληλες υποδομές για φαγητό και παιχνίδι. (Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997 και Αμοργιανιώτης Γ., Απλαδά Ε., <<Οδηγός επισκέπτη Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας>>, Περιφέρεια Αττικής – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αχαρνές, 2007)

Άλλες δραστηριότητες στον Εθνικό Δρυμό της Πάρνηθας

Α) ΞΕΝΑΓΗΣΕΙΣ. Στα πλαίσια της διαχείρισης, ανάδειξης, προστασίας, ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για τον Εθνικό Δρυμό, το Δασαρχείο της Πάρνηθας οργανώνει προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και ξεναγήσεις στον Δρυμό για σχολεία και περιβαλλοντικές ομάδες.

Οι ξεναγήσεις περιλαμβάνουν περπάτημα σε μονοπάτια με την συνοδεία επιμελητή – ξεναγού του Εθνικού Δρυμού, όπου και αναπτύσσονται οι ιδιαίτερες αξίες του με τα διάφορα οικοσυστήματα, την πανίδα και την χλωρίδα του, τα σπάνια και προστατευόμενα είδη, τους ιδιαίτερους γεωμορφολογικούς σχηματισμούς του κ.λ.π. Παράλληλες δραστηριότητες εξασκούν και οι ορειβατικοί σύλλογοι της περιοχής, καθώς και οι περιβαλλοντικές οργανώσεις. Επίσης σημάνθηκαν νέα μονοπάτια, τα οποία

διασχίζουν κατά ένα τμήμα το καμένο ελατοδάσος και στην συνέχεια περνούν σε φυσικό ελατοδάσος που ευτυχώς δεν κάηκε από την πυρκαγιά, για να δίνεται η ευκαιρία στους επισκέπτες να βλέπουν την διαφορά στις δύο περιοχές και να αντιλαμβάνονται σε βάθος την σημασία του Δρυμού στη ζωή μας. (Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997 και Αμοργιανιώτης Γ., Απλαδά Ε., <<Οδηγός επισκέπτη Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας>>, Περιφέρεια Αττικής – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αχαρνές, 2007)

Β) ΟΡΕΙΒΑΣΙΑ. Η Πάρνηθα διαθέτει ένα πυκνό δίκτυο καλοδιατηρημένων μονοπατιών, πολλά από τα οποία περνούν μέσα από πηγές, πυκνά δάση και ξέφωτα.

Υπάρχει πλήθος επιλογών ανάλογα με την υψομετρική διαφορά που μπορεί να καλυφθεί, την απόσταση και τον χρόνο που χρειάζεται. Παράλληλα, στη διαδρομή μπορούμε να παρατηρήσουμε διάφορες ζώνες βλάστησης, όπως τα έλατα, τα πεύκα, τα πουρνάρια, τα κέδρα, τα πλατάνια και τα φρύγανα. Στα καταφύγια του ΕΟΣ Αθηνών στο Μπάφι και του ΕΟΣ Αχαρνών στο Φλαμπούρι υπάρχει δυνατότητα για ξεκούραση και για ύπνο. (Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997 και Αμοργιανιώτης Γ., Απλαδά Ε., <<Οδηγός επισκέπτη Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας>>, Περιφέρεια Αττικής – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αχαρνές, 2007)

Γ) ΟΡΕΙΝΗ ΠΟΔΗΛΑΣΙΑ. Ένα πολύ δημοφιλές άθλημα που αναπτύσσεται ολοένα και περισσότερο στην Πάρνηθα, ίσως και λόγω των Ολυμπιακών αγώνων, είναι η ορεινή

ποδηλασία.

Έχει δημιουργηθεί ένα πυκνό δίκτυο ποδηλατοδρομιών, τόσο στον πυρήνα της Πάρνηθας, όσο και στην περιφερειακή ζώνη του Δρυμού, προσφέροντας με τον τρόπο αυτό δυνατές συγκινήσεις στους λάτρεις του αθλήματος. Μάλιστα, η πιο σημαντική διαδρομή είναι η κυκλική διαδρομή στην περιοχή Κιθάρα στο Τατόι. Σε κάθε περίπτωση, όλες οι δραστηριότητες μας πρέπει να εναρμονίζονται με τη φύση και να μην αντιβαίνουν στους κανονισμούς λειτουργίας του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας. (Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997 και Αμοργιανιώτης Γ., Απλαδά Ε., <<Οδηγός επισκέπτη Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας>>, Περιφέρεια Αττικής – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αχαρνές, 2007)

Δ) ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗ. Στις νότιες περιοχές της Πάρνηθας το έντονο ανάγλυφο δημιουργεί σχηματισμούς από κάθετους βράχους που δέχονται συχνές επισκέψεις από αναρριχητές για την εξάσκηση τους στους βράχους. Η Πέτρα της Βαρυμπόπης αποτελείται από βράχους μικρού ύψους και είναι ιδεώδης για εκπαίδευση και προπόνηση μαθητευόμενων αναρριχητών.

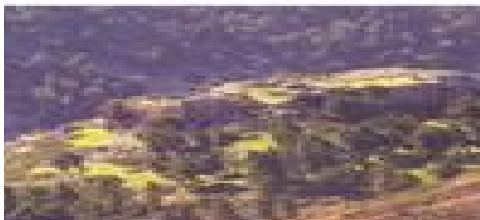
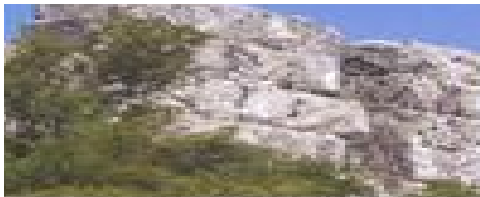
Ο βράχος Βαρυμπόπης

Αντίθετα οι ορθοπλαγιές στο Άρμα και το Φλαμπούρι είναι ιδανικές για προετοιμασία αναβάσεων δύσκολων βουνών. Μικρότερης σημασίας αναρριχητικά πεδία στην Πάρνηθα, βρίσκονται στο Μεγάλο Αρμένι, την Αλογόπετρα, την Κορακοφωλιά, την Πέτρα του Εβραίου, στο βράχο της Θοδώρας, επίσης οι χαράδρες στην Χούνη, στην

Αγία Τριάδα στα νότια του Δρυμού και πιο δυτικά στο φαράγγι του Κελάδωνα, ένα από τα πιο σημαντικά αναρριχητικά πεδία, που ξεκινά από την περιοχή της Γκούρας και αφού διασχίσει μια διαδρομή με εναλλαγές στο τοπίο καταλήγει στην πεδιάδα του Ασπροπύργου. Είναι ιδανικά πεδία για αναρρίχηση και έντονες συγκινήσεις. (Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997 και Αμοργιανιώτης Γ., Απλαδά Ε., <<Οδηγός επισκέπτη Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας>>, Περιφέρεια Αττικής – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αχαρνές, 2007)

Όσον αφορά στα αξιοθέατα που κάθε επισκέπτης της Πάρνηθας μπορεί να απολαύσει, διακρίνονται στους αρχαιολογικούς χώρους, τα μνημεία της φύσης, στις βρύσες και τις πηγές και τέλος στα μοναστήρια και τις εκκλησίες.

Α) ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ. Η Πάρνηθα εμφανίζεται ως το πιο οχυρωμένο βουνό της αρχαίας Ελλάδας, καθώς ήταν το προπύργιο της Αττικής σε επιθέσεις από τον βορρά. Αξιόλογα φρούρια ήταν της Πανάκτου, της Φυλής, του Κατσιμιδίου και της Δεκέλειας, ενώ ως οχυρωμένες θέσεις και οι πύργοι ήταν το Λειψίδριο, ο πύργος του Λοιμικού κ.α. Επίσης στο σπήλαιο του Πανός βρέθηκαν πάρα πολλά λατρευτικά αντικείμενα, ενώ στη Δεκέλεια υπάρχει και ο τάφος του αρχαίου τραγικού ποιητή Σοφοκλή. Σημαντικό, ακόμη, πολιτιστικό μνημείο αποτελούν και τα θερινά ανάκτορα στο Τατόι, τα οποία μπορούν πλέον να αξιοποιηθούν και να γίνουν προσιτά στο ευρύ κοινό.

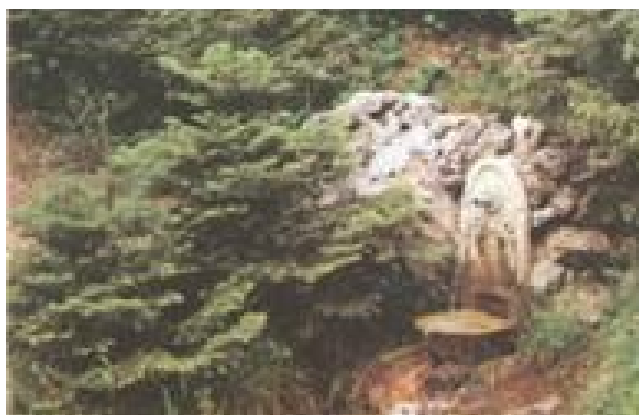
Β) ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ. Τα μνημεία της φύσης, που στο σύνολο τους είναι 51, είναι προστατευόμενες εκτάσεις που παρουσιάζουν παλαιοντολογικό, γεωμορφολογικό και ιστορικό ενδιαφέρον, καθώς και οι συστάδες δένδρων και δένδρα ή σπάνια είδη φυτών με ιδιαίτερη βοτανική, φυτογεωγραφική, αισθητική και ιστορική

σημασία

Πάρνηθα δεν υπάρχουν επίσημα ανακηρυγμένα τέτοια μνημεία, αλλά έχουν επισημανθεί σε κάποιες περιοχές υπεραιώνόβια δένδρα, τα οποία θα μπορούσαν μελλοντικά να ενταχθούν στην κατηγορία αυτή. Συγκεκριμένα, στο Μετόχι, στο Τατόι και στο Λοιμικό έχουν βρεθεί υπεραιώνόβιες δρύς, υπέργηρα φυλλίκια και αριές.

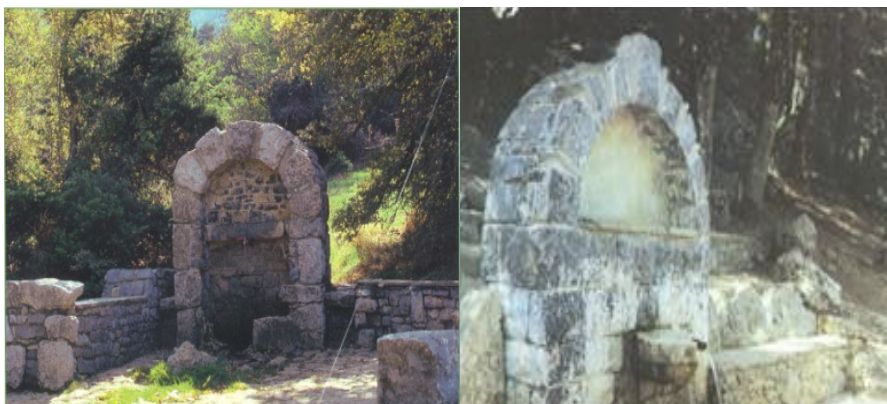
Στην

Γ) ΒΡΥΣΕΣ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ.

Το μεγαλύτερο μέρος της Πάρνηθας καλύπτεται από μεσοζωικούς ασβεστόλιθους κάτω από τους οποίους υπάρχουν παλαιοζωικοί σχιστόλιθοι και ψαμμίτες, δημιουργώντας στο σημείο επαφής των δύο στρωμάτων ένα πλήθος πηγών σε όλη την έκτασ του Δρυμού. Το Δασαρχείο της Πάρνηθας αξιοποίησε τις πηγές αυτές κατασκευάζοντας, εντός χώρων αναψυχής, βρύσες εναρμονισμένες με το περιβάλλον.

Το

Δ) ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ. Στην Πάρνηθα βρίσκονται διάσπαρτα πολλά μικρά εξωκλήσια δίπλα σε πηγές με θαυμάσιες τοποθεσίες. Τα πιο γνωστά από αυτά είναι της Αγίας Τριάδας, του Αγίου Πέτρου στην Μόλα και ο Άγιος Γεώργιος στο Κεραμίδι, τα οποία βρίσκονται στον πυρήνα του Δρυμού, ενώ στην περιφερειακή ζώνη βρίσκονται η Αγία Παρασκευή στην περιοχή Φυλή, ο Άγιος Νικόλαος στο Λοιμικό και ο Άγιος Μερκούριος.

Επίσης, στους πρόποδες της Πάρνηθας έχουν ιδρυθεί πολλά μοναστήρια, παλαιότερα αλλά και πιο πρόσφατα και τα σπουδαιότερα από αυτά είναι η Ιερά Μονή Κλειστών, η Ιερά Μονή Αγίου Κυπριανού και Ιουστίνης και τα γυναικεία μοναστήρια στην Ντάρδιζα των Άνω Λιοσίων, στον Κατζανά Αχαρνών και στον Πύργο της Βαρυμπόμπης. (Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997 και Αμοργιανιώτης Γ., Απλαδά Ε., <<Οδηγός επισκέπτη Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας>>, Περιφέρεια Αττικής – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αχαρνές, 2007)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Προβλήματα υφιστάμενης κατάστασης στην Πάρνηθα μετά την πυρκαγιά

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΥΡΚΑΓΙΑΣ ΣΤΗ ΒΛΑΣΤΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΝΗΘΑΣ

Στην περιοχή της Πάρνηθας μέσα σε ένα διάστημα ενενηντατριών ετών, δηλαδή από το 1913 έως το 2006 σημειώθηκαν 438 πυρκαγιές, καίγοντας συνολικά 248.723 στρ. δασών και δασικών εκτάσεων, σε συνολική έκταση της περιοχής περίπου 240.000 στρ. Εξαιρώντας τα 25.000 στρ. του ελατοδάσους, όπου οι πυρκαγιές ήταν ελάχιστες και η συνολική έκταση που κάηκε μικρή, ολόκληρη η υπόλοιπη περιοχή κάηκε τουλάχιστον μια φορά και ενίοτε μέχρι και έξι φορές.

Η φετινή φωτιά στην Πάρνηθα κατέκαυσε συνολικά έκταση 36.000 στρ. από τα οποία 21.800 στρ. είναι ελατοδάσος και συγκεκριμένα τα 2/3 αυτών της έκτασης του δρυμού. Επίσης, 10.500 στρ. υψηλού ομήλικου δάσους Χαλεπίου Πεύκης καθώς και 4.300 στρ. αείφυλλων πλατύφυλλων.

Γίνεται φανερό λοιπόν πώς μια πυρκαγιά στη Βοιωτία χωρίς έγκαιρη αντιμετώπιση, κατέστρεψε μεγάλο μέρος του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας, επιφέροντας αλλαγές τόσο στο φυσικό του τοπίο, τη χλωριδική του σύνθεση στις καμένες εκτάσεις

επηρεάζοντας άμεσα την άγρια πανίδα και τις ανθρώπινες δραστηριότητες του δρυμού. Έτσι, πια δεν αποτελεί αυτό που άλλοτε γνώριζαν οι επισκέπτες του, αφού μεγάλο μέρος των υποδομών του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας, που έγιναν με πολύ κόπο τα προηγούμενα χρόνια δεν υπάρχει πια (χώροι αναψυχής, εκτροφείο άγριων ζώων, το κατασκευαζόμενο κέντρο ενημέρωσης επισκεπτών, κ.λπ.) και σίγουρα θα χρειασθούν πολλά χρόνια συστηματικής και επίμονης εργασίας για να γίνει η όποια αποκατάσταση είναι πλέον εφικτή.

Επικρατεί τις τελευταίες δεκαετίες η άποψη, ότι η φωτιά δρα ως μια επιλεκτική δύναμη που επηρεάζει σημαντικά την χλωριδική σύνθεση των μεσογειακών συστημάτων, με την επικράτηση ειδών που έχουν αναπτύξει προσαρμοστικές στρατηγικές απέναντι σε αυτόν τον παράγοντα. Οι περισσότερες φωτιές είναι ανθρωπογενούς προέλευσης, με μεγάλη συχνότητα εμφάνισης και με χρονικό διάστημα μεταξύ δύο διαδοχικών περιστατικών που πλήττουν μια ορισμένη περιοχή, να είναι μικρότερο από αυτό που χρειάζονται τα είδη για να αναπαραχθούν και να είναι δυνατή η αναγέννηση τους μετά τη φωτιά.

Ακόμη, η φωτιά είναι ένας από τους οικολογικούς παράγοντες που έχουν παίζει καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη της μεσογειακής βλάστησης και στη διαμόρφωση του μεσογειακού τοπίου. Ο σημαντικός αυτός ρόλος έχει εξελιχθεί σε καταστρεπτικό, πολλές φορές εξαιτίας της μεγάλης συχνότητας εμφάνισης της στα μεσογειακά οικοσυστήματα και του συνδυασμού της με την ανεξέλεγκτη βοσκή, τις έντονες εκχερσώσεις και τις

έντονες ανθρώπινες δραστηριότητες . (Αμοργιανιώτης Γ., Πρακτικά συνεδρίου: <<Επιπτώσεις της πυρκαγιάς στη χλωρίδα της Πάρνηθας>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007)

Σχετικά με τη βλάστηση που αναπτύσσεται στην Πάρνηθα, πρέπει να αναφερθεί, ότι οι χαμηλότερες περιοχές του βουνού καλύπτονται από δάσος Χαλεπιού Πεύκης και θάμνους μεσογειακής βλάστησης, όπως το πουρνάρι, το φιλλύκι, η κουμαριά, η αγριελιά, η κοκκορεβιθιά, το χρυσόξυλο καθώς και μεμονωμένα άτομα βελανιδιάς στα χαμηλότερα σημεία. Πάνω από τα 800 μ. συναντάμε στην Αττική το μοναδικό δάσος κεφαλληνιακής ελάτης, που σχηματίζει πυκνές συστάδες και ανήκει στον πυρήνα του Εθνικού Δρυμού κατά το μεγαλύτερο μέρος του.

Από το 1966 κρατούνται ακριβή στατιστικά στοιχεία στο Δασαρχείο Πάρνηθας για τις αναδασώσεις στην Πάρνηθα και οι αναδασώσεις που έγιναν στο παρελθόν ήταν με διάφορα είδη πολλά από τα οποία δεν ήταν αυτοφυή .

Τα δάση Χαλεπιού Πεύκης και των αείφυλλων σκληρόφυλλων είναι τα οικοσυστήματα που πλήττονται περισσότερο από τις πυρκαγιές . **Οι λόγοι στους οποίους οφείλεται λοιπόν η υψηλή ευπάθεια αυτών των οικοσυστημάτων στη φωτιά και η συχνή εμφάνιση μεγάλων πυρκαγιών σε αυτά είναι: πρώτον**, η ευφλεκτότητα της βλάστησης που οφείλεται στην υψηλή περιεκτικότητά της σε εκχυλίσματα όπως το ρετσίνι και τα έλαια , στην χαμηλή περιεκτικότητά της σε υγρασία τους καλοκαιρινούς μήνες, στη συνέχειά της και στη μεγάλη πυκνότητά της και **δεύτερον**, στις κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν στη ζώνη βλάστησης που αυτά αναπτύσσονται , έχοντας σαν κύρια χαρακτηριστικά την ξηρή καλοκαιρινή περίοδο μεγάλης διάρκειας , τις υψηλές μέσες ημερήσιες θερμοκρασίες , το χαμηλό ύψος βροχοπτώσεων και τους ισχυρούς ανέμους.

Η Χαλέπιος Πεύκη

είναι είδος απόλυτα προσαρμοσμένο στις πυρκαγιές αναγεννιέται εύκολα μετά από αυτές , αρκεί το χρονικό διάστημα που η μεσολαβεί μεταξύ των δύο πυρκαγιών να μην είναι μικρότερο των 10 με 15 ετών και αυτό γιατί οι κώνοι της που ωριμάζουν τον τρίτο χρόνο από την στιγμή της γονιμοποίησης τους , παραμένουν κλειστοί στο δέντρο μέχρι 10 – 15 χρόνια χωρίς με αυτόν τον τρόπο να καίγονται κατά την διάρκεια της πυρκαγιάς και έτσι να ανοίγουν σε μεγάλο ποσοστό αμέσως μετά από αυτήν σκορπώντας μεγάλες ποσότητες σπόρων . Στη συνέχεια οι σπόροι θα φυτρώσουν το φθινόπωρο με δεδομένο ότι η βροχή που θα πέσει θα είναι πάνω από ένα συγκεκριμένο ποσοστό που θα εξασφαλίζει έτσι την βιωσιμότητα των αρτιφύτρων και τέλος ένας μεγάλος αριθμός κώνων ανοίγει μέχρι και τον 2^ο , 3^ο , 4^ο και 5^ο χρόνο μετά την πυρκαγιά ανάλογα βέβαια με τις καιρικές συνθήκες , εξασφαλίζοντας στο έδαφος επάρκεια σπόρων .

Για να αναγεννηθεί επιτυχώς η Χαλέπιος Πεύκη σημαντικό ρόλο παίζει η λαδανιά που εμφανίζεται άφθονη μετά την πυρκαγιά και από τη μία πλευρά παρέχει στα νεαρά φυτάρια της σκιά κατά τους καλοκαιρινούς μήνες και από την άλλη πλευρά αυξάνει την ικανότητά τους για προσρόφηση νερού και θρεπτικών στοιχείων δημιουργώντας με αυτά μυκόρριζα σαν αποτέλεσμα όλων αυτών είναι να εξασφαλίζεται και να μην απαιτείται καμία ενέργεια εκτός από την προστασία των καμένων εκτάσεων από την βοσκή , τα απαραίτητα έργα προστασίας του εδάφους από την διάβρωση καθώς και την αποτροπή από πλημμυρικά φαινόμενα , για την φυσική αναγέννηση της Χαλεπιού Πεύκης (ηλικίας άνω των 15 ετών) .

Για διάφορους λόγους , όπως οι κλιματικές αλλαγές , η συχνή εμφάνιση ακραίων καιρικών συνθηκών που ευνοούν την εκδήλωση και επέκταση των δασικών πυρκαγιών

κλπ , τα τελευταία χρόνια και στα δάση της ελάτης και της **Μαύρης Πεύκης** (Βυτίνα, Βόρεια Πίνδος κλπ) υπήρξαν σημαντικές πυρκαγιές . Όσον αφορά την ελάτη αυτή δεν είναι καθόλου προσαρμοσμένη σε πυρκαγιές , δεν αντέχει στις επικόρυφες ούτε στις έρπουσες και λόγω των μεγάλων ποσοτήτων ρητίνης που περιέχουν οι κώνοι της αυτοί καίγονται εξ ολοκλήρου , με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν καθόλου σπόροι μετά την πυρκαγιά στην καμένη έκταση . Ακόμη τα αρτίφυτρα της αδυνατούν να επιβιώσουν σε ανοιχτό περιβάλλον ενώ αντέχουν μόνο σε σκιά που εκ των πραγμάτων στις καμένες εκτάσεις δεν υπάρχει και επίσης ο σπόρος της δεν μπορεί να μεταφερθεί με τον άνεμο σε απόσταση μεγαλύτερη από το 1,5 του ύψους του δέντρου έχοντας περιορισμένη πλαγιοσπορά . (Αμοργιανιώτης Γ., Πρακτικά συνεδρίου: <<Επιπτώσεις της πυρκαγιάς στη χλωρίδα της Πάρνηθας>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007)

Αναγέννηση ελάτης κάτω από μαύρη πεύκη

Για την αναδημιουργία λοιπόν του καμένου ελατοδάσους είναι δύσκολες οι συνθήκες καθώς αποτελούν τελικές φυτοκοινωνίες με πολύ μικρό εύρος οικολογικής ανοχής συνεπώς ο μόνος τρόπος αναδημιουργίας που υπάρχει είναι η τεχνική αναδάσωση . Λόγω ακόμη της κακής διαχείρισης του κατά το παρελθόν, εμφάνισε ήδη από την δεκαετία του 1950 καθυστέρηση στην φυσιολογικά αναμενόμενη πορεία του, που εξαιτίας άλλων κλιματικών αλλαγών επιδεινώθηκε τα τελευταία χρόνια, υποχωρώντας σημαντικά λαμβάνοντας τώρα τη θέση του η Χαλέπιος Πεύκη .

Από την άλλη πλευρά η Μαύρη Πεύκη διευκολύνει τη φυσική της αναγέννηση αφού είναι προσαρμοσμένη σε έρπουσες πυρκαγιές , παρόλο αυτά όμως δεν αντέχει στις επικόρυφες πυρκαγιές .

Σύμφωνα με την πρόσφατη εδαφολογική μελέτη που συντάχθηκε από τη Διεύθυνση Δασικών Χαρτών του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων , τώρα πια μετά την πυρκαγιά του 2007 δεν έχουμε πλέον δασογενές περιβάλλον , η εγκατάσταση ελατοδάσους αν δεν είναι πλέον αδύνατη δεν μπορεί να γίνει για τα τουλάχιστον 50 επόμενα χρόνια . Η αποκατάσταση τις γενικότερης βλάστησης με τις παραπάνω εδαφοκλιματικές συνθήκες είναι πραγματικά δύσκολη και σε κάποιες περιοχές αδύνατη.

Όσον αφορά την χλωρίδα , η επίδραση της φωτιάς πρέπει να αναζητηθεί στα σπάνια και ενδημικά είδη του βουνού της Πάρνηθας που διακρίνονται σε δύο αυτό της καμπανούλας και του αγριογαρύφαλλου των οποίων οι πληθυσμοί πιθανόν έχουν

υποστεί συρρίκνωση . Θετικό στοιχείο αποτελεί ο βιότοπος τους βρίσκεται κυρίως στα ασβεστολιθικά βράχια του βουνού γεγονός που υποδεικνύει ότι δεν θα έχουν υποστεί μεγάλη ζημιά . Πρόβλημα , επιπλέον ενδέχεται να αντιμετωπίσουν κάποια σπάνια είδη φυτών , όπως για παράδειγμα η άσπρη παιώνια , μέρους του πληθυσμού της οποίας κάηκε στη φωτιά της Πάρνηθας , καθώς επίσης ένας αρκετά μεγάλος αριθμός από κόκκινους κρίνους . Δυστυχώς λοιπόν σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να αναμένουμε τη νέα βλαστητική περίοδο έτσι ώστε να διαπιστώσουμε εάν θα έχουν χαθεί οριστικά αυτοί οι πληθυσμοί . (Αμοργιανιώτης Γ., Πρακτικά συνεδρίου: <<Επιπτώσεις της πυρκαγιάς στη χλωρίδα της Πάρνηθας>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007)

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΥΡΚΑΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΑΝΙΔΑ ΤΗΣ ΠΑΡΝΗΘΑΣ ΚΑΙ ΚΥΡΙΩΣ ΣΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΘΗΛΑΣΤΙΚΑ

Οι ανυπολόγιστες για το περιβάλλον δυσμενείς επιπτώσεις της πυρκαγιάς στην Πάρνηθα τον Ιούνιο το 2007 αποτέφρωσε ένα μεγάλο τμήμα του Εθνικού αυτού Δρυμού . Η πύρινη αυτή λαίλαπα αφάνισε κυριολεκτικά στο πέρασμά της τους πιο πλούσιους βιότοπους του μοναδικού ελατοδάσους , σημαντικό μέρος του πευκοδάσους και των αείφυλλων πλατύφυλλων φυτοκοινωνιών και μετέτρεψε σε στάχτη πλήθος σπάνιων και πολύτιμων ειδών της ελληνικής πανίδας καταδικάζοντας τα ελάφια σε αναζήτηση δρόμου φυγής προς νέες κατευθύνσεις . Έτσι το ζωικό βασίλειο δέχτηκε ισχυρό πλήγμα αφενός με τις φυσικές απώλειες και τον αφανισμό πληθυσμών διαφόρων ειδών και αφετέρου με τις αρνητικές άμεσες ή έμμεσες επιδράσεις .

Αρκετά αποτεφρωμένα είδη της Ελληνικής Πανίδας όπως λαγοί, νυφίτσες, πετροκούναβα, χελώνες, φίδια, νεοσσοί διαφόρων πτηνών, ελαφιών κλπ βρέθηκαν στα απομεινάρια του καμένου δάσους. Παράλληλα, δεν δόθηκε απάντηση σε ερωτήματα που σχετίζονται με τον αφανισμό αμέτρητων ειδών, τόσο της εντομοπανίδας , όσον και πολύτιμων ειδών της εδαφοπανίδας (αράχνες σκουλήκια ασπόνδυλα κλπ). Θύματα της

πυρκαγιάς αποτέλεσαν κυρίως νεογέννητα ή μικρά σε ηλικία θηλαστικά τα οποία ήταν ανήμπορα να αποφύγουν την καταστροφή που παρουσιαζόταν. Βρέθηκαν επίσης, σε διάσπαρτες θέσεις ενήλικα ελάφια, κυρίως θηλυκά αποτεφρωμένα και σε μεγάλες μεταξύ τους αποστάσεις. Μάλιστα, σε κάποια σημεία, κυρίως δηλαδή στα ρέματα, οι απώλειες οφείλονται στον εγκλωβισμό τους. Έχουν βρεθεί επίσης, μικρά και θηλυκά ελάφια με καμένες οπλές με σχεδόν ανέπαφο το σώμα τους από την πυρκαγιά και τα οποία υπέκυψαν λόγω ασφυξίας και εσωτερικών τραυμάτων. Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν η μετατόπιση σημαντικών πληθυσμών ελαφιών σε περιοχές με δυσμενέστερες συνθήκες επιβίωσης καθώς επίσης και η μετακίνησή τους σε μεγάλες αποστάσεις για την αναζήτηση τροφής, θέσεων ανάπαυσης, καταφυγίων και κατά συνέπεια αναζήτηση νέων βιοτόπων. (Παπίκα Σ., Δασολόγος Δασαρχείου Πάρνηθας, Πρακτικά συνεδρίου: <<Επιπτώσεις της πυρκαγιάς στην πανίδα της Πάρνηθας και κυρίως στα μεγάλα θηλαστικά>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007)

Τα άμεσα λοιπόν αποτελέσματα της πυρκαγιάς που παρατηρήθηκαν είναι η καταστροφή και η μείωση της επιφάνειας πολύτιμων βιοτόπων. Κατά συνέπεια η μείωση της απαιτούμενης ποσότητας και ποιότητας τροφής, η εξαφάνιση θέσεων καταφυγίου ή ανάπαυσης των ελαφιών, η μειωμένη βοσκοικανότητα των περιοχών, η ελάχιστη ζωοχωριτικότητα, δηλαδή ο αριθμός των ατόμων ανά μονάδα επιφάνειας λόγω αυξημένου συνωστισμού. Επίσης, η συγκέντρωση των ελαφιών και η εμφάνιση αυξημένης πυκνότητας σε βιοτόπους που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως άριστης ποιότητας, ο εκτοπισμός των αδύναμων ή νεαρών ελαφιών σε φτωχότερους βιότοπους, μη κατάλληλους να προσφέρουν καταφύγιο και κάλυψη των καθημερινών αναγκών των ελαφιών, η μετακίνηση των πληθυσμών κοντά σε αστικές περιοχές, επαρχιακά και εθνικά δίκτυα δρόμων, και καθώς και αγροτικές περιοχές με αποτέλεσμα να προκαλούν σοβαρές ζημιές σε καλλιέργειες. Τέλος ο γενετικός εκφυλισμός, με συνέπεια να είναι ευάλωτα σε περισσότερες αρρώστιες και παράλληλα να δημιουργήσουν μια νέα γενιά περισσότερο ευπαθή στην επίδραση των αντίξοων καιρικών συνθηκών, καθώς και στην αντιμετώπιση των φυσικών εχθρών.

Όσον αφορά τις διαταραχές που εκδηλώθηκαν στη συμπεριφορά του μεγαλύτερου μέρους του πληθυσμού των ελαφιών, λόγω του εντονότερου στρες, αυτές εμφανίστηκαν ως εξής: 1) κατάσταση φόβου και πανικού κατά την διάρκεια της πυρκαγιάς και της αναζήτησης δρόμου φυγής Παρατηρήθηκε μάλιστα με μεγαλύτερη έμφαση στα θηλαστικά και τα νεογέννητα άτομα, που λόγω της πρόσφατης γέννας (τέλη Απριλίου-μέσα Μάη), δεν μπόρεσαν να τραπούν σε φυγή, αφού δεν είχαν αποκτήσει ακόμα τις δυνάμεις τους. Είναι σημαντικό να σημειωθεί σε αυτό το σημείο, ότι μεταξύ των απωλειών από την πυρκαγιά βρέθηκαν αρκετά θηλαστικά σε κατάσταση εγκυμοσύνης, ανήμπορα να κινηθούν με ταχύς ρυθμούς και να διασχίσουν μεγάλες αποστάσεις. Προκύπτει λοιπόν σε αυτό το σημείο μια αυθόρμητη ερώτηση από την Παπίκα Σύλβια, Δασολόγο του Δασαρχείου Πάρνηθας: Ποια είναι τα κύρια αίτια, ώστε να παρατηρούμε φαινόμενα «καθυστερημένης γέννας» σε σύγκριση με το γενικό σύνολο των πληθυσμών; Άλλωστε, η φύση εφαρμόζει τους ισχυρότερους νόμους στα αδύναμα, γηραιά ή ασθενή άτομα, ειδικά κατά τη διάρκεια εμφάνισης απότομων καταστροφών του

φυσικού περιβάλλοντος, λόγω φυσικών φαινομένων ή ανθρωπογενών παρεμβάσεων. **2) ταχύτατες και συνεχείς μετακινήσεις** εντός του γνώριμου περιβάλλον χώρου και περιπλάνηση των ελαφιών ανάμεσα στις καμένες δασικές εκτάσεις στην προσπάθεια αναζήτησης ασφάλειας και καταφυγίου. **3) αναγκαστική εγκατάσταση και επιβλητική προσαρμογή** σε ανέπαφες από την πυρκαγιά περιοχές, όπου ήδη από την αρχή της άνοιξης είχαν καταληφθεί από άλλους πληθυσμούς ελαφιών ή είχαν ήδη προσέλθει ελάφια από τις καμένες εκτάσεις, κοντύτερων αποστάσεων. Στις περιοχές αυτές εκδηλώθηκαν εντονότερες ανταγωνιστικές σχέσεις μεταξύ των ώριμων αρσενικών ατόμων των «ντόπιων» περιοχών και των αντίστοιχων «εισβολέων», ειδικά κατά τη διάρκεια της αναπαραγωγής τόσο για την επισημάνση της περιοχής επικράτειας του έκαστου αρσενικού, όσο και για την υπεράσπιση των θηλυκών, που συγκροτούσαν το «χαρέμι» τους. **4) Εκτοπισμό των αδύναμων, γηραιών και νεαρών ατόμων** σε περιοχές με δυσμενέστερες συνθήκες διαβίωσης, λόγω περιορισμένης διαθεσιμότητας τροφής ή λόγω έλλειψης νερού και κατάλληλων θέσεων ανάπαυσης και καταφυγίου.

5) Αναγκαστική πορεία και μετακίνηση κάποιων ατόμων ή ομάδων ελαφιών προς δασικές εκτάσεις χαμηλότερου υψομέτρου. Η χαρακτηριστική αυτή επιδρομή των ελαφιών εκδηλώνεται συνήθως προς τα τέλη φθινοπώρου ή νωρίς το χειμώνα και αποτελεί φυσική αντίδραση των αγέλων στην αναζήτηση ευνοϊκότερων συνθηκών κατά τη διάρκεια της χειμερινής τους διαβίωσης. Στην προκειμένη περίπτωση, οι μετακινήσεις των ελαφιών είχαν ως άμεσο αποτέλεσμα την άσκηση ισχυρότερων πιέσεων στους βιοτόπους και κατ'επέκταση στους πληθυσμούς των ζαρκαδιών, που ήδη βρίσκονταν στο μέγιστο όριο της αναπαραγωγής τους. Γνωρίζουμε όλοι μας, ότι μεταξύ των ανωτέρω ειδών εκδηλώνεται έντονος ανταγωνισμός εις βάρος του ζαρκαδιού, λόγω του μικρότερου μεγέθους, της σωματικής διάπλασης, καθώς και της συμπεριφοράς του

είδους ως μονογαμικό, αναγκάζοντας το να εγκαθίσταται στα κατώτερα όρια της εξάπλωσης του Κόκκινου ελαφιού. **6) Γενετικός εκφυλισμός.** Οι απόγονοι των αδύναμων γονέων που θα έλθουν σε αναπαραγωγή λόγω έλλειψης δυνατότερων αρσενικών, θα είναι ευάλωτα σε περισσότερες αρρώστιες και παράλληλα θα δημιουργήσουν μία νέα γενιά περισσότερο ευάλωτη στην επίδραση των αντίξοων καιρικών συνθηκών και στην αντιμετώπιση των φυσικών εχθρών. (Παπικά Σ., Δασολόγος Δασαρχείου Πάρνηθας, Πρακτικά συνεδρίου: <<Επιπτώσεις της πυρκαγιάς στην πανίδα της Πάρνηθας και κυρίως στα μεγάλα θηλαστικά>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007)

Ταυτόχρονα, σε περιοχές που είχαν μείνει ανέπαφες από τις πυρκαγιές παρατηρήθηκαν τα εξής: αυξημένος αριθμός ελαφιών, μεγάλη συγκέντρωση σε αντίστοιχες μικρές επιφάνειες με αποτέλεσμα να παρατηρείται αυξημένη πυκνότητα και κατά συνέπεια μειωμένη συνολική ζωοχωρικότητα της περιοχής με χαρακτηριστική ανεπιθύμητη επίδραση στην συμπεριφορά, στη φυσιολογία της αναπαραγωγής, καθώς και στη δομή του ίδιου πληθυσμού, μεταβάλλοντας ριζικά τη συνήθη αναλογία φύλλου-ηλικιών. Επίσης, η αύξηση της πυκνότητας επιφέρει μείωση του διαθέσιμου χώρου, που σαν άμεση συνέπεια έχει την αύξηση των ανταγωνιστικών σχέσεων μεταξύ των ατόμων του ίδιου είδους, προκειμένου να εξασφαλισθεί η τροφή, το καταφύγιο και οι θέσεις αναπαραγωγής.

Κατά συνέπεια, λόγω της υπερσυγκέντρωσης πληθυσμού δημιουργήθηκαν αρνητικές επιπτώσεις στις περιοχές που δεν κάηκαν: Κατ' αρχήν, το γεγονός αυτό είχε άμεση επίδραση στον πληθυσμό, **δεύτερον,** είχε επίδραση στην υπάρχουσα βλάστηση, **τρίτον,** είχε επίδραση στις τεχνητές αναδασώσεις, **τέταρτον,** επηρέασε τις καλλιέργειες και **πέμπτον** επηρέασε το οδικό δίκτυο.

Όσον αφορά στην επίδραση που εμφάνισε στην υπάρχουσα βλάστηση σε εκείνες τις περιοχές του δρυμού, που δεν αντιμετώπισαν πρόβλημα από την καταστροφική πυρκαγιά, αυτό επέφερε με την σειρά του μία σειρά από άλλες αρνητικές αλλαγές στα μέχρι τότε φυσιολογικά δεδομένα όπως: η υποβάθμιση της δενδρώδους βλάστησης από υπερβόσκηση, η φλοιοφαγία, ζημιές στα δενδρύλλια πολύ μικρού μεγέθους, όπως η φλοιοφαγία, μηχανικές βλάβες από χτυπήματα των κεράτων τόσο κατά τη διάρκεια της απόρριψής τους, όσο και κατά τη διάρκεια της αναπαραγωγής. Επίσης συμπύκνωση του εδάφους, λόγω αυξημένου αριθμού ζώων ανά μονάδα επιφάνειας καθώς και υπερβόσκηση της ποώδους βλάστησης όπου λόγω της επιλεκτικότητας και της προτίμησης που έχουν τα ελάφια σε ορισμένα είδη, καταδικάζουν τα «βοσκοτόπια» να παράγουν περισσότερο ανεπιθύμητα είδη ελάχιστης περιεκτικότητας αναγκαίων συστατικών και κακής ποιότητας βοσκήσιμης βιομάζας. Επιπρόσθετα, επίδραση στην υπάρχουσα βλάστηση παρατηρήθηκε μετά την πυρκαγιά με την βόσκηση των καμένων εκτάσεων.

Επίσης, όπως αναφέρθηκε παραπάνω το γεγονός της πυρκαγιάς επέδρασε αρνητικά στις νέες αναδασώσεις καθώς και στις καλλιέργειες, δηλαδή σε αμπελώνες, σιτηρά, σπορώνες, φυτώρια και περιβόλια, όπου η πρόκληση ζημιών οδήγησε στο σχηματισμό αρνητικής τάσης από τους κατοίκους της περιοχής και κυρίως των γεωργών και των ιδιοκτητών καλλιεργειών εν γένει, με αποτέλεσμα οι θιγόντες να καταφεύγουν σε ακραία μέτρα καταπολέμησης όπως βάζοντας παγίδες, ηλεκτροφόρους φράκτες, με την λαθροθηρία, την καταδίωξη με εκπαιδευμένα σκυλιά κλπ.

Ακόμη, επίδραση παρατηρήθηκε και στο οδικό δίκτυο με αύξηση των τροχαίων ατυχημάτων με επικίνδυνες διαστάσεις τόσο για την ατομική τους ασφάλεια όσο και για την ασφάλεια των διερχόμενων οδηγών και έχοντας λοιπόν υπόψη μας ότι τα αυξημένα τροχαία οδηγούν και στην αύξηση της θνησιμότητας.

Στην προσπάθεια παροχής βοήθειας και ευκολότερης πρόσβασης των περιπλανώμενων ελαφιών μετά την πυρκαγιά τοποθετήθηκαν σε κατάλληλα επιλεγμένες θέσεις περάσματος και συγκέντρωσης ελαφιών δεξαμενές – ποτίστρες, ενώ με την μέριμνα του Δασαρχείου της Πάρνηθας τοποθετήθηκαν τροφές, όπως τριφύλλι και καλαμπόκι, σε διάφορα σημεία και με τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλισθεί η σταδιακή απομάκρυνση τους από τις καμένες εκτάσεις και όσο το δυνατόν η ομαλή κατεύθυνση τους στις περιοχές που παρέμειναν ανέπαφες από την πυρκαγιά. **Παρά όμως όλες αυτές τις προσπάθειες**, ένας μικρός αριθμός ελαφιών παρέμεινε εντός των ανέπαφων από την πυρκαγιά συστάδων δένδρων του καμένου ελατοδάσους, όπου οι συνθήκες διαβίωσης σε σύγκριση με τις καμένες γύρω περιοχές είναι λίγο καλύτερες, χωρίς αυτό να συνεπάγεται ότι είναι κατάλληλα για να φιλοξενήσουν αυτό το περίφημο είδος. Οι μικροί αυτοί θύλακες έπρεπε να δέχονται σε καθημερινή βάση περισσότερα από 5 με 8 ελάφια περίπου, προσφέροντας τους κυρίως καταφύγιο, τροφή και νερό, παρά δυστυχώς τις μικρές ποσότητες. Οι θύλακες δενδρώδους βλάστησης που παρέμειναν σε ορισμένες θέσεις κυρίως πλατύφυλλων ειδών θα είχαν τη δυνατότητα να αποτελέσουν σημεία φυσικής αναγέννησης λόγω της συνήθειας των ελαφιών να καταναλώνουν ξηρά φυλλώματα..

Σύμφωνα λοιπόν με στοιχεία του Δασαρχείου Πάρνηθας, ο πληθυσμός των ελαφιών της Πάρνηθας ανερχόταν σε 130 με 140 άτομα, ενώ δυστυχώς σήμερα με βάση τα δεδομένα των δύο τελευταίων ετών κατά την περίοδο της αναπαραγωγής, όπως: με τη συμμετοχή μεγαλύτερου αριθμού θηλυκών στη συγκρότηση του «χαρεμιού», με την εμφάνιση ελαφιών σε περιοχές που δεν εμφανίζονταν στο παρελθόν, με τον μεγαλύτερο αριθμό «μουγκρισμάτων» αρσενικών με σχετική υπερκάλυψη των περιοχών της επικράτειας τους και τέλος με το μεγαλύτερο ποσοστό ζημιών στην υπάρχουσα βλάστηση κ.λπ., εκτιμάται ότι έχει ξεπεράσει τα 500 με 550 άτομα. (Παπίκα Σ., Δασολόγος Δασαρχείου Πάρνηθας, Πρακτικά συνεδρίου: <<Επιπτώσεις της πυρκαγιάς στην πανίδα της Πάρνηθας και κυρίως στα μεγάλα θηλαστικά>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007)

(Παπίκα Σ., Δασολόγος Δασαρχείου Πάρνηθας, Πρακτικά συνεδρίου: <<Επιπτώσεις της πυρκαγιάς στην πανίδα της Πάρνηθας και κυρίως στα μεγάλα θηλαστικά>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007)

ΠΙΘΑΝΕΣ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΠΥΡΚΑΓΙΑΣ ΣΤΑ ΝΕΡΑ ΤΗΣ ΠΑΡΝΗΘΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΘΕΡΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2007

Ο Φορέας Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας ανέθεσε στον Καθηγητή Γεωχημείας και Περιβαλλοντικής Γεωχημείας κύριο Κελεπερτζή Α., το Οκτώβριο του 2007, καθώς και την Περιβαλλοντική Ομάδα, την Γεωχημική Μελέτη των νερών εννέα πηγών της Πάρνηθας και την αναφορά αυτών στις ενδεχόμενες επιπτώσεις λόγω της πυρκαγιάς στην ποιότητα των νερών. Ύστερα από ενάμιση μήνα μετά έγινε ξανά για δεύτερη φορά έρευνα μετά την εκδήλωση των τότε πρόσφατων βροχοπτώσεων και στην οποία προστέθηκαν ακόμη άλλες έξι πηγές στις αρχικές.

Για να γίνει πιο κατανοητή η αναφορά στη συγκεκριμένη παράγραφο πρέπει να αναφερθεί ότι σύμφωνα με την Εφαρμοσμένη Περιβαλλοντική Γεωχημεία υπάρχουν δύο ειδών **εστίες προέλευσης** των διαφόρων ιχνοστοιχείων, τα οποία έχουν την ικανότητα να ρυπάνουν τα υπόγεια νερά και τα εδάφη και οι οποίες διακρίνονται σε **φυσικές εστίες** περιλαμβάνοντας τα διάφορα πετρώματα, τα μεταλλεύματα και την ηφαιστειότητα μιας περιοχής και ακόμη σε **ανθρωπογενείς εστίες**. Οι δεύτερες περιλαμβάνουν τις διάφορες δραστηριότητες του ανθρώπου στην επιφάνεια της Γης, όπως είναι οι βιομηχανικές μονάδες, τα εργοστάσια παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, τα λιπάσματα και τα εντομοκτόνα που χρησιμοποιούνται στις γεωργικές καλλιέργειες, οι χωματερές, οι μεταλλευτικές δραστηριότητες κ.λπ.

Το καλοκαίρι λοιπόν που μας πέρασε με το τραγικό αυτό γεγονός της πυρκαγιάς που συνέβη στη Πάρνηθα, πρέπει να εξετασθούν οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις που οφείλονταν στην τέφρα που κάλυψε την περιοχή εκείνη, με δεδομένο ότι το ανόργανο αυτό υπόλειμμα της πυρκαγιάς περιέχει διάφορα ανόργανα άλατα και βαρέα μέταλλα, τα οποία συνιστούν με τις οργανικές ενώσεις τους φυτικούς ιστούς. Στην προκειμένη λοιπόν περίπτωση αυτό που θα πρέπει να εξετασθεί είναι το αποτέλεσμα από τη διασπορά της τέφρας λόγω των βροχοπτώσεων στην επιφάνεια του εδάφους και κατ'επέκταση στον υδροφόρο ορίζοντα καθώς επίσης και οι επιπτώσεις που προκλήθηκαν στο χρησιμοποιούμενο ως πόσιμο ή και ως αρδευτικό νερό ως αναφορά την ποιότητα του. Έτσι λοιπόν σκοπός αυτής της έρευνας ήταν, γνωρίζοντας πια τις χημικές αναλύσεις των διαφόρων χημικών στοιχείων συμπεριλαμβανομένης και της τέφρας που προήλθε από την πυρκαγιά, να διαπιστωθούν οι εστίες προέλευσης τους. Είχε σαν σκοπό ακόμη να μελετηθούν οι επιπτώσεις στην ποιότητα των υπόγειων νερών, όπως και το γεγονός ότι ίσως να αναπτύχθηκαν διάφοροι μικροοργανισμοί στο ανόργανο και οργανικό υπόστρωμα.

Όσον αφορά την γεωλογία της περιοχής της Πάρνηθας θα αναφερθούν μονάχα επιγραμματικά σε αυτό το σημείο οι σχηματισμοί από του οποίους δομείται. Έτσι, έχουμε τις αλλουβιακές προσχώσεις, τις αποθέσεις κλειστής λεκάνης Σκούρτων, σχηματισμούς που στη βάση τους αποτελούνται από εναλλασσόμενα στρώματα λιμναίας φάσης, αργίλων, μαργών και ψαμμιτών με παρεμβολές κροκαλοπαγών, επίσης ασβεστόλιθοι, δολομίτες, δολομιτικοί ασβεστόλιθοι, ακόμη φυλλίτες και ψαμίτες και τέλος αρκόζες, γραουβάκες και αργιλικόι σχιστόλιθοι.

Αφού λοιπόν πραγματοποιήθηκε η δειγματοληψία, κατά τη διάρκεια της οποίας προσδιορίστηκαν κάποιες παράμετροι όπως το pH, η θερμοκρασία κλπ. **Προέκυψαν τα εξής αποτελέσματα:** **1)** τα δείγματα και των δεκαπέντε πηγών της Πάρνηθας χαρακτηρίστηκαν ως κατάλληλα, **2)** προέκυψε κάποια διαφορά από την σύγκριση των αποτελεσμάτων των μικροβιολογικών αναλύσεων από τις δύο δειγματοληψίες που πραγματοποιήθηκαν η μία στις αρχές του Οκτωβρίου και η δεύτερη στο τέλος του Νοεμβρίου. Έτσι, με βάση τις μικροβιολογικές αναλύσεις των νερών της δειγματοληψίας στις αρχές του Οκτωβρίου, τα νερά των πηγών Κορομηλιά και Μεσιανό χαρακτηρίστηκαν ως κατάλληλα για πόση. **3)** Επίσης ως κατάλληλα για πόση χαρακτηρίστηκαν τα νερά των πηγών Αγία Τριάδα, Μόλα και Παλαιοχώρι της επαναληπτική δειγματοληψίας. Ο λόγος που παρατηρήθηκε αυτή η διαφορά ήταν στην άνιση κατανομή της τέφρας στην επιφάνεια του περιβάλλοντος και στην ένταση των βροχοπτώσεων που σε συνδυασμό με τον σχετικά ρηχό υδροφόρο ορίζοντα έδινε την δυνατότητα στους μικροοργανισμούς να έχουν πρόσβαση σε αυτόν και συνεπώς η ποιότητα του νερού να υποβαθμίζεται. **4)** Το γεγονός ότι το νερό αποθηκεύεται σε δεξαμενές δίχως να εφαρμόζονται μέθοδοι απολύμανσης και με την παρουσία μικροβίων, κάνουν την εμφάνιση τους διάφοροι μικροοργανισμοί, **5)** πιθανόν να εκδηλωθούν επιπτώσεις στη χημική σύσταση των υπόγειων νερών από τη διασπορά της τέφρας εξαιτίας των βροχοπτώσεων, γεγονός όμως που προς το παρόν δεν είναι εμφανές. Ο λόγος στον οποίο οφείλεται η ανάπτυξη μικροοργανισμών στα νερά στις περισσότερες περιπτώσεις, οφείλεται ίσως στο ανόργανο και οργανικό υπόστρωμα τις τέφρας που έχει την ικανότητα να διασπείρεται στην επιφάνεια του υδροφόρου ορίζοντα, χάνοντας τα νερά αυτά την αρχική τους ποιοτική αξία. (Κελεπερτζής Α., Αλεξάκης Δ., Κελεπερτζής Ε., <<Ενδεχόμενες διαφοροποιήσεις των νερών της Πάρνηθας λόγω της πυρκαγιάς της θερινής περιόδου 2007>>, Μακεδονικές εκδόσεις, Αχαρνές, 2007)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Προβλήματα στην εφαρμογή του διοικητικού σχεδίου του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας

Στην παράγραφο αυτήν, παρουσιάζεται μια σειρά διοικητικών προβλημάτων που εμφανίζονται στον Δρυμό, με αποτέλεσμα την εμφάνιση δυσμενών καταστάσεων στην περιοχή.

Πρώτον, πρόβλημα αποτελεί η απαλλοτρίωση τρίτων επί δημόσιων διακατεχόμενων δασών από τα δικαιώματα, τα οποία εντάχθηκαν σε απόλυτα προστατευμένες ζώνες που η μόνη δραστηριότητα που δεν απαγορεύεται είναι αυτή που αφορά στην επιστημονική έρευνα.

Δεύτερον, το καθεστώς που αναφέρεται στην εγκατάσταση και λειτουργία των κεραιών Ρ/Τα στην Πάρνηθα με σκοπό να απομακρυνθούν οι πολλοί από αυτούς που αλλοιώνουν αισθητικά το τοπίο και να εκπέμπουν πια από λίγους κοινούς πυλώνες.

Τρίτον, η διαχείριση του υψηλού αριθμού επισκεπτών της Πάρνηθας με σκοπό να μη δημιουργούνται προβλήματα στο φυσικό περιβάλλον του Δρυμού, κυρίως τις ημέρες αργίας που φτάνει μέχρι και τις πολλές χιλιάδες.

Τέταρτον, η απομάκρυνση από το Δρυμό των σκουπιδιών έγκαιρα, η συλλογή των οποίων πραγματοποιείται από τους τοπικούς ΟΤΑ, που δυστυχώς είναι ανεπαρκής.

Πέμπτον, η διαχείριση του πληθυσμού των ελαφιών, όπου ο αριθμός των οποίων έχει αυξηθεί σημαντικά και οι φθορές στη βλάστηση κυρίως είναι εμφανής σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη απογραφής τους και με το γεγονός η επέκταση αυτών έξω από τα όρια του Δρυμού προκαλεί στις αγροτικές καλλιέργειες προβλήματα.

Έκτον, η διαχείριση του οικοσυστήματος της Χαλεπιάς Πεύκης, των αείφυλλων και πλατύφυλλων που είναι ιδιαίτερα εύφλεκτα δυσχεραίνοντας την κατάσταση, αφού τεράστιες ποσότητες ξυλώδους μάζας συσσωρεύτηκαν ύστερα από πολλά χρόνια απουσίας της βοσκής και κάθε άλλης εκμετάλλευσης αυξάνοντας τον κίνδυνο, παρά τα όποια μέτρα πυροπροστασίας λαμβάνει το Δασαρχείο Πάρνηθας, για την καταστροφή από πυρκαγιά.

Έβδομον, όπως και σε άλλα βουνά της Αττικής, η μη έκδοση και στον ορεινό όγκο της Πάρνηθας Π.Δ προστασίας ακόμη, το οποίο δόθηκε ξανά για επανεπεξεργασία κάποιων διατάξεων έχοντας ποια υιοθετήσει το σύνολο σχεδόν των προβλέψεων του διαχειριστικού σχεδίου του Δρυμού που ήδη ισχύει και

Όγδον, η δημιουργία ενός νέου κανονισμού για τη λειτουργία του Δρυμού που να ανταποκρίνεται στην σύγχρονη αντίληψη για το πώς να διαχειρίζονται οι προστατευόμενες περιοχές δεν έχει ακόμα εγκριθεί προσθέτοντας ακόμη ένα πρόβλημα στα ήδη υπάρχοντα. (Αμοργιανιώτης Γ., <<Εθνικός Δρυμός Πάρνηθας – προβλήματα, διαχείριση, προοπτικές, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Αχαρνές, 2007)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Μέτρα αποκατάστασης του οικοσυστήματος της Πάρνηθας μετά την πυρκαγιά σε διάφορους τομείς

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑΣ ΣΤΟ ΚΑΜΕΝΟ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΠΑΡΝΗΘΑΣ

Με την πυρκαγιά της καλοκαιρινής περιόδου του 2007 δυστυχώς αφανίστηκε ένα μεγάλο τμήμα του θαυμάσιου οικοσυστήματος του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας . Γενικότερα, κοινό χαρακτηριστικό των δασικών πυρκαγιών είναι, ότι θάμνοι και δέντρα ηλικίας δεκάδων και εκατοντάδων χρόνων, καθώς και το πολύπλοκο και αλληλοεπηρεαζόμενο οικοσύστημα αποτελείται από ζωντανούς και μη οργανισμούς, που μπορεί να αφανισθεί μέσα σε λίγες μόνο ώρες . Η διαδικασία της αποκατάστασης είναι ιδιαίτερα δύσκολη και πολύχρονη και ο μόνος τρόπος για να επιτευχθεί ικανοποιητικά είναι να μελετηθεί και σχεδιαστεί από επιστήμονες που γνωρίζουν καλά τέτοιου είδους οικοσυστήματα .

Ύστερ
α από τη λαίλαπα της πυρκαγιάς υποχρεούνται κάποιοι να δώσουν μεγάλη ευθύνη και σοβαρότητα στην επόμενη μέρα , διότι δεν είναι δυνατόν να επιστρέψουμε στην προηγούμενη μετά από μια τόσο μεγάλη καταστροφή , ανακτώντας την ψυχραιμία τους , εφαρμόζοντας την νομοθεσία και αρχίζοντας να εργάζονται σκληρά .

Αφήνοντας λοιπόν πίσω την σκληρή κρητική της αντιπολίτευσης και της κοινής γνώμης , τις αρμόδιες υπηρεσίες που ψάχνουν να βρουν τα αίτια, τους υπεύθυνους αυτής της καταστροφής , όπως επίσης τους δημοσιογράφους, καθώς και ανθρώπους μη σχετικούς που εμφανίζονται στα τηλεοπτικά κανάλια αποδίδοντας ευθύνες και αποδεικνύοντας διάφορους τρόπους για την αποκατάσταση των καμένων εκτάσεων ,

πρέπει η αρμόδια Δασική Αρχή να ανακηρύξει την καμένη περιοχή ως αναδασωτέα. Με τον τρόπο αυτό θα την προστατεύσει από τους καταπατητές της Δημόσιας Δασικής γης συγκροτώντας μια πολυεπιστημονική ομάδα από ειδικούς επιστήμονες. Μάλιστα, άρχισε να πραγματοποιείται μελέτη για την αποκατάσταση του ευρύτερου οικοσυστήματος όσο το δυνατόν πιο σύντομα, διότι τα πρωτοβρόχια του φθινοπώρου μπορούν να προκαλέσουν μη αναστρέψιμες συνέπειες, όπως για παράδειγμα η διάβρωση και η παράσυρση του εδάφους, εφόσον οι δασικές πυρκαγιές λαμβάνουν μέρος τους καλοκαιρινούς μήνες. Κυρίαρχο μέλημα των υπευθύνων ήταν η κατασκευή έργων για τη στερέωση των εδαφών που πραγματοποιείται με κλαδοπλέγματα, κορμοδέματα και μικρά φράγματα μέσα στα υπάρχοντα ρέματα, αφού προηγήθηκε η υλοτόμηση των καμένων δέντρων που θα χρησιμοποιηθούν στη στερέωση της γης. Τα δέντρα αυτά αφού υλοτομήθηκαν μετακινήθηκαν από το δάσος προτού αρχίσει η φυσική αναγέννηση ή αναδασωτές εργασίες αφού αν αυτά παραμείνουν ιστάμενα μέσα στις καμένες εκτάσεις επιτυγχάνεται με πολύ αργό ρυθμό η σήψη τους και προκαλούν στην αναγέννηση αρκετή ζημιά όσα από αυτά πέφτουν.

Σε δύο μεγάλες ομάδες θα μπορούσαν να διακριθούν τα δασικά οικοσυστήματα της Πάρνηθας που εξαφανίστηκαν από την πυρκαγιά, δηλ. μια οριζόντια νοητή γραμμή η οποία διαχώριζε το ελατοδάσος στο επάνω μέρος της γραμμής από το πευκοδάσος που βρισκόταν χαμηλότερα, η οποία είναι ιδιαίτερα σημαντική γιατί έτσι μπορούν να εφαρμοστούν δύο διαφορετικές κύριες στρατηγικές για την αποκατάσταση της βλάστησης.

Οι κώνοι των δέντρων και κυρίως ο σπόρος του ελατοδάσους που κάηκε ήταν ακόμη ανώριμοι και συνεπώς δεν μπορεί να υπάρξει φυσική αναγέννηση, παρά μόνο να πραγματοποιηθούν τεχνητές αναδασώσεις για την επανεγκατάσταση της ελάτης, αφού και οι φυτεύσεις φυταρίων ή σπορές στο ανοιχτό περιβάλλον συχνά αποτυγχάνουν. Η ελάτη τα πρώτα χρόνια της ζωής της αυξάνεται με βραδύς ρυθμούς και αποτελεί σκιοφύλλο είδος, επιτυγχάνοντας την αναγέννησή της σε περιβάλλοντα με σκιά. Το μητρικό δάσος που δυστυχώς κατά την πυρκαγιά έχει αφανισθεί αποτελεί ασπίδα προστασίας για τα νεαρά φυτάρια εφαρμόζεται λοιπόν από τη Δασική Υπηρεσία σε αυτές τις περιπτώσεις μία τεχνική φύτευσης Μαύρης Πεύκης που αναπτύσσεται στην ίδια ζώνη με την ελάτη και παρουσιάζει μικρές απώλειες στις αναδασώσεις. Η ελάτη είναι πια σίγουρο ότι πως θα αρχίσει να ξαναδημιουργείται με φυσικούς μηχανισμούς από τα παρακείμενα ελατόδεντρα ή στην περίπτωση τεχνητής ευρυσποράς, όταν η

Μαύρη Πεύκη φτάσει σε ηλικία 5 – 8 ετών και είναι πραγματικά σημαντικό να χρησιμοποιηθεί γενετικό υλικό από την ίδια περιοχή της Πάρνηθας και όχι ξένο σύμφωνα με τους κλάδους της οικολογίας γενετικής και δασοκομίας .

Η Χαλέπιος Πεύκη που αποτελεί το πευκοδάσος της Πάρνηθας συγκρατεί ζωντανό σπόρο σε κλειστούς κώνους για αρκετά χρόνια , οι οποίοι ανοίγουν και απελευθερώνουν τους σπόρους ύστερα από την πυρκαγιά και φυτρώνουν μετά τις πρώτες αρχές του φθινοπώρου επαναφέροντας την πεύκη. Επίσης η Δασική Υπηρεσία αξιολογεί την επιτυχία της φυσικής αναγέννησης και επεμβαίνει αν χρειαστεί σε επιπλέον φύτευση στα σημεία όπου δεν έχει επέλθει ικανοποιητικό αποτέλεσμα από τη φυσική σπορά .

Θαμνώδης βλάστηση υπάρχει στη χαμηλή ζώνη της Πάρνηθας με μεγάλα κενά κάτω από την χαλέπιο πεύκη και η οποία είναι προσαρμοσμένη στις πυρκαγιές με αποτέλεσμα όταν πλήττονται από αυτές το ριζικό τους σύστημα να παραμένει ζωντανό και να καταστρέφεται μόνο το υπέργειο μέρος τους περίβλημα . Και εδώ αμέσως μετά τις πρώτες βροχές του φθινοπώρου, αλλά και πριν από αυτές οι ρίζες αρχίζουν να φυτρώνουν βάζοντας σε εφαρμογή με φυσικές διαδικασίες το έργο της αποκατάστασης .

Με τις τεχνητές επεμβάσεις στο ελατοδάσος ή με τους φυσικούς τρόπους στο υπόλοιπο οικοσύστημα η επαναφορά της βλάστησης δεν είναι δεδομένο πως θα επέλθει και παράλληλα και η βιολογική αποκατάσταση και η ισορροπία της . Η λειτουργία του δάσους , το οποίο αποτελεί σύνθετη και πολύπλοκη οντότητα , από τη μία πλευρά έχει ως χαρακτηριστικό την αλληλεπίδραση των ζωντανών στοιχείων όπως είναι τα δέντρα , οι θάμνοι , τα ετήσια φυτά , τα ζώα όλων των βαθμίδων και από την άλλη βρίσκεται , το έδαφος , το νερό και ο αέρας , ενώ είναι μοναδικός και ο ρόλος της μικροχλωρίδας και μικροπανίδας στη λειτουργία του οικοσυστήματος . Στους τελευταίους αυτούς οργανισμούς οφείλεται η διάσπαση της οργανικής ύλης που συγκεντρώνεται στο έδαφος καθώς και η ανακύκλωση των θρεπτικών στοιχείων που λιπαίνει το έδαφος του δάσους και αποτελούν φυσικά κρίκο της τροφικής αλυσίδας . Φυσικά το έδαφος δεν καίγεται από την πυρκαγιά , αλλά δυστυχώς πολλά βιοστοιχεία αφανίζονται , ενώ το έδαφος τάσσεται ενάντια στο νερό διαβρώνοντας και υποβαθμίζοντας το πρώτο με την απουσία της βλάστησης και των άλλων βιοστοιχείων . Η επαναδημιουργία αυτότροφων φυτών αποτελεί το πρώτο βασικό σκαλί , μιας και η επαναφορά τους δεν αποκαθιστά αμέσως τη φυσιολογική λειτουργία του οικοσυστήματος . Παράγεται ζωντανό και νεκρό υλικό από αυτά προοδευτικά, με τους ετερότροφους οργανισμούς και πληθυσμούς να αρχίζουν να αναπτύσσονται επάνω τους. Λειτουργώντας έτσι, η τροφική αλυσίδα τα πρώτα χρόνια μετά την πυρκαγιά, δεν επανέρχονται τα μεγάλα θηλαστικά και πτηνά στον τόπο αυτό που κάηκε , εφόσον δεν μπορούν να προστατευτούν και να καλυφθούν από τη χαμηλή βλάστηση που υπάρχει τώρα. Πιθανόν όμως, να επισκέπτονται εκείνες τις γυμνές

εκτάσεις που έχει αναπτυχθεί τροφή. Ποιο σύντομα επιστρέφουν συνήθως τα μικρά ζώα και μαζί τους τα ερπετά και τα αρπακτικά πουλιά. Δεν γνωρίζουμε, βέβαια, πόσο σύντομα θα συμβεί αυτό, αλλά το μόνο σίγουρο είναι πως θα χρειαστούν πολλά χρόνια ώστε το δασικό οικοσύστημα της Πάρνηθας να αρχίσει ξανά να λειτουργεί ως δάσος με ισορροπία σε όλα τα επίπεδα ζωής. (Στεφ. Δ., Πρακτικά συνεδρίου: <<Η αποκατάσταση της βιολογικής ισορροπίας στο καμένο οικοσύστημα της Πάρνηθας>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007, Καϊλίδης Δ., <<Δασικές πυρκαγιές>>, εκδόσεις Γιαχούδη – Γιαπούλη, Θεσσαλονίκη, 1990, Ντάφης Σ., <<Δασική οικολογία>>, εκδόσεις Γιαχούδη – Γιαπούλη, Θεσσαλονίκη, 1986, Ντάφης Σ., <<Εφαρμοσμένη δασοκομική>>, εκδόσεις Γιαχούδη – Γιαπούλη, Θεσσαλονίκη, 1986, Σμύρης Π., <<Ειδική Εφαρμοσμένη δασοκομική>>, Πανεπιστημιακές παραδόσεις, Αθήνα, 2006 και Σμύρης Π., Μαυροκορδοπούλου Ο., Πρακτικά συνεδρίου: <<Τρόποι επανεγκατάστασης της βλάστησης μετά την πυρκαγιά>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007)

ΜΕΤΡΑ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΟΥ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ ΠΑΡΝΗΘΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΑΝΙΔΑΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΡΥΜΟΥ

Για την προστασία της άγριας πανίδας και ιδίως των μεγάλων θηλαστικών, όπως τα ελάφια, τα ζαρκάδια κ.λπ., καθώς και των βιοτόπων τους το Δασαρχείο Πάρνηθας έλαβε άμεσα τα ακόλουθα μέτρα: 1) απαγόρευσε την βόσκηση παράλληλα με την κήρυξη της Πάρνηθας ως αναδασωτέας, 2) με εξαίρεση τα οχήματα των αρμόδιων Δημοσίων Υπηρεσιών, απαγόρευσε την κυκλοφορία στους δασικούς δρόμους όλο το 24ωρο, 3) για να επιτευχθεί η σταδιακή απομάκρυνση των ελαφιών από τις περιοχές που κάηκαν τοποθέτησε σε συνεργασία και με άλλους φορείς τροφή και δεξαμενές νερού σε επιλεγμένα σημεία περάσματος και συγκέντρωσης τους, 4) Μερίμνησε για τον εντοπισμό, τη σύλληψη και μεταφορά των αδύναμων και τραυματισμένων ελαφιών έχοντας σαν στόχο να τους παρέχει τις πρώτες βοήθειες και περίθαλψη σε αντίστοιχα κέντρα. Συνολικά μεταφέρθηκαν τρία ελάφια που παρά τις προσπάθειες των κτηνιάτρων κανένα από αυτά δεν επιβίωσε, 5) Για τον εντοπισμό και την απομάκρυνση των απανθρακωμένων θηλαστικών έγιναν άμεσες ενέργειες στοχεύοντας στο να μη δημιουργηθούν στον περιβάλλοντα χώρο εστίες μόλυνσης καθώς και να αποφευχθεί η μετάδοση πιθανόν ασθενειών και σε άλλα αδύναμα μέλη των πληθυσμών, με δεδομένο το αυξημένο στρες και τους τραυματισμούς και 6) Με τη συμμετοχή των υπαλλήλων του Δασαρχείου της Πάρνηθας πραγματοποιήθηκαν περιπολίες ολόκληρο το 24ωρο και ενημερώθηκαν τα γειτονικά δασαρχεία (Αιγάλεω, Θήβας), τα αστυνομικά τμήματα και ΚΣΕ (Κέντρο Συντονισμού Έρευνας) για την εκτέλεση μέτρων με στόχο την πάταξη της λαθροθηρίας. (Παπικά Σ., Πρακτικά συνεδρίου: <<Επιπτώσεις της πυρκαγιάς στην πανίδα της Πάρνηθας και κυρίως στα μεγάλα θηλαστικά>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007)

ΑΝΑΔΑΣΩΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΡΥΜΟΥ ΤΗΣ ΠΑΡΝΗΘΑΣ

Σκοπός της αναδασωτικής διαδικασίας του Δρυμού είναι η επανεγκατάσταση του δάσους της ελάτης καθώς και η προστασία του εδάφους του από την διάβρωση . Σύμφωνα με τον γενικότερο σχεδιασμό δεν επενέβησαν να αναδασώσουν το δάσος της Χαλεπιοῦ Πεύκης, διότι αναμένεται από τους ειδικούς η φυσική του αναγέννηση και ανασυγκρότηση . Επίσης επιλέχθηκαν κάποιες επιφάνειες για τεχνητή αναδάσωση στο ελατοδάσος της Πάρνηθας μακριά όμως από τα όρια της άκαυτης έκτασης όπου η δυνατότητα διασποράς είναι ελάχιστη και τέλος είναι σίγουρο ότι οι αναδασωτές αυτές προσπάθειες που γίνονται στο Δρυμό θα έχουν βάθος χρόνου, αφού γενικά η συγκεκριμένη αυτή αναδάσωση θεωρείται εξαιρετικά δύσκολο, μακροχρόνιο και δαπανηρό εγχείρημα, χωρίς να εξασφαλίζεται το θετικό αποτέλεσμα που επιθυμούμε από αυτή την διαδικασία Τα κριτήρια σύμφωνα με τα οποία έγινε η επιλογή των επιφανειών που χρειάζονταν άμεση αναδάσωση είναι: οι εδαφικές και γεωλογικές συνθήκες του Δρυμού, το ανάγλυφο και η έκθεση του και συγκεκριμένα προτιμήθηκαν οι βόρειες και βορειοανατολικές εκθέσεις που διέθεταν από μέτριες μέχρι και ήπιες κλίσεις και τέλος η θέση των επιφανειών αυτών, επιλέγοντας τέτοιες που να είναι όσο το δυνατόν πιο ορατές από το υπάρχον οδικό δίκτυο .

Γενικότερη περιγραφή των επεμβάσεων απαρυθμίζεται στις ακόλουθες τέσσερις που είναι: **Πρώτον**, ή αναδάσωση έκτασης που ανέρχεται στα 900 στρ., σε σύνολο αυτών που φθάνει τα 21.800 στρ. ελατοδάσους, δηλ. η διαδικασία της αναδάσωσης θα είναι μόνο το 0,04% . **Δεύτερον**, η αναδάσωση θα πραγματοποιηθεί με την διάνοιξη λάκκων και τη φύτευση βωλοφυτών. **Τρίτον**, η σπορά σε πινάκια δεν θα εφαρμοστεί τώρα, παρά το γεγονός ότι σε ορισμένες θέσεις πιθανότατα να ενδείκνυται και οι λόγοι στους οποίους οφείλεται είναι η μικρή φυτρωτικότητα των σπόρων της ελάτης στην Πάρνηθα καθώς και το μεγάλο υψόμετρο που παρουσιάζουν οι θέσεις αυτές και τις καθιστούν εκτεθειμένες σε όψιμους παγετούς, οι οποίοι πιθανόν να πλήξουν με την σειρά τους τα αρτίφυτρα και **τέταρτον**, θα πραγματοποιούνται για διάρκεια τουλάχιστον τριών χρόνων εργασία συντήρησης, όπως η άρδευση, το σκάλισμα κλπ .

Γενικότερα το κυρίαρχο κριτήριο της επιλογής για αναδάσωση είναι το γεγονός ότι η Πάρνηθα αποτελεί Εθνικό Δρυμό . Ειδικότερα όμως οι αρχές για την επιλογή αυτή αποτελούν ότι τα είδη αυτά είναι προσαρμοσμένα στο συγκεκριμένο οικοσυστημικό περιβάλλον, επίσης το γεγονός ότι θα εξελίσσονται σε δέντρα, θα εξασφαλίζουν την περαιτέρω φυσική αναγέννηση με σπορά ή αναβλάστηση και τέλος θα έχουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αντοχή στις πυρκαγιές επιπρόσθετα είναι σημαντικό να διατυπωθεί ότι ο προϋπολογισμός για αυτή την προσπάθεια ανέρχεται σε 30.976.349 € , η εκτέλεση της διαδικασίας θα γίνει εργολαβικά ή με αυτεπιστασία και σαν επιπλέον ενέργεια θα αποτελέσει η ίδρυση δασικού φυτωρίου στη θέση Αγ. Τριάδα .

ΑΝΤΙΔΙΑΒΡΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΕΡΓΑ ΣΤΗΝ ΠΑΡΝΗΘΑ

Τα βήματα που ακολουθήθηκαν μετά την πυρκαγιά τον Ιούνιο το 2007 στην Πάρνηθα στην **πρώτη φάση** ήταν η αεροφωτογράφιση της καμένης έκτασης, σε **δεύτερη φάση** η αποτύπωση και η χαρτογράφηση επίσης της καμένης αυτής γης, κατά την **τρίτη φάση** κηρύχθηκαν άμεσα αναδασωτέες οι εκτάσεις αυτές, η μελέτη και η άμεση κατασκευή των αντιδιαβρωτικών – αντιπλημμυρικών έργων και παράλληλα κάποια έργα του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ που κρίνονται αναγκαία όπως είναι η κατασκευή φραγμάτων ανάσχεσης πλημμυρών και συγκράτησης φερτών υλικών πραγματοποιήθηκαν στην **τέταρτη φάση**. Στην **πέμπτη φάση** έγινε η μελέτη της αναδάσωσης και της διαμόρφωσης του τοπίου του Δρυμού καθώς και έργου ειδικού στην πυροπροστασία και τέλος στην **έκτη φάση**, ελήφθησαν διάφορα διοικητικά μέτρα, όπως για παράδειγμα η απαγόρευση της βοσκής στις καμένες δασικές εκτάσεις, η προστασία της πανίδας κλπ.

Η ενέργειες της Διεύθυνσης Αναδασώσεων της Αττικής μετά την πυρκαγιά στις 28 Ιουνίου 2007 στην περιοχή του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας είναι η μελέτη της κατασκευής αντιδιαβρωτικών και αντιπλημμυρικών έργων, η μελέτη της κατασκευής αντιπλημμυρικών έργων των ρεμάτων στις περιοχές Χούνης, Αγ.Τριάδας και Αγ.Γεωργίου, επίσης η μελέτη της αναδάσωσης και διαμόρφωσης του τοπίου αυτού, η μελέτη της κατασκευής των αντιπλημμυρικών έργων του ρέματος Γιαννούλας και η μελέτη της κατασκευής του δασικού φυτωρίου της Αγ.Τριάδας στην Πάρνηθα.

Όσον αφορά στην ειδική μελέτη των αντιδιαβρωτικών και αντιπλημμυρικών έργων, σκοπός της είναι καταρχήν η συγκράτηση της επιφάνειας του εδάφους, η αποφυγή των πλημμυρών στην περιοχή Αχαρνών και στους Θρακομακεδόνες, επιπρόσθετα η μείωση των διαβρώσεων, η συγκράτηση του νερού, καθώς και η διήθηση από τις φθινοπωρινές και χειμερινές βροχοπτώσεις και τέλος η προστασία της καμένης αυτής έκτασης από την περαιτέρω υποβάθμιση.

Για να εστιάσουμε σε συγκεκριμένα έργα που πραγματοποιήθηκαν αμέσως μετά την πυρκαγιά στις καμένες εκτάσεις της Πάρνηθας είναι ιδιαίτερα σημαντικό να αναφερθεί ότι πραγματοποιήθηκε υλοτόμηση των καμένων δέντρων καθώς και ο διασκορπισμός των υπολειμμάτων αυτής όπου ήταν απαραίτητο, η κατασκευή κορμοδεμάτων, κλαδοδεμάτων, καθώς και ξυλοφραγμάτων. (Σμύρης Π., Μαυροκορδοπούλου Ο., Πρακτικά συνεδρίου: <<Τρόποι επανεγκατάστασης της βλάστησης μετά την πυρκαγιά>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007)

ΕΛΑΦΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΑ ΜΕΣΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΔΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΠΑΡΝΗΘΑΣ

α) Γενικότερα στοιχεία

Αρχίζοντας από την ετυμολογική προέλευση της λέξης κλειδί αυτού του κειμένου που είναι «εδαφοβελτιωτικά», βλέπουμε ότι αυτή είναι έδαφος + βελτιωτικό. Μιλώντας λοιπόν για το πρώτο συνθετικό της λέξης που είναι το έδαφος και προέρχεται από το

ρήμα έξομαι που σημαίνει στηρίζομαι – κάθομαι, ενώ η ρίζα του – έδ – έχει σασκριτική προέλευση και σημαίνει αυτό στο οποίο στηρίζομαι, συμπεραίνουμε ότι η λέξη έδαφος από μόνη της δηλώνει τις λειτουργίες που αυτό επιτελεί . (Παπίκα Σ., Πρακτικά συνεδρίου: <<Επιπτώσεις της πυρκαγιάς στην πανίδα της Πάρνηθας και κυρίως στα μεγάλα θηλαστικά>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007 και Αλιφραγκής Δ., Πρακτικά συνεδρίου: <<Εδαφοβελτιωτικά μέσα στην αποκατάσταση των δασικών οικοσυστημάτων: η περίπτωση της Πάρνηθας>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007)

Το ερώτημα βέβαια που δημιουργείται στη συγκεκριμένη παράγραφο είναι ποιά μέσα και ποιες μεθόδους διαθέτουμε για να βοηθήσουμε στην ανάπτυξη των υποβαθμισμένων ιδιοτήτων των εδαφών του Δρυμού. Αρχικά πρέπει να τονισθεί ότι αυτό μπορεί να συμβεί μονάχα μέσα από την γρήγορη επανεγκατάσταση της φυσικής βλάστησης. Ωστόσο, υπάρχουν πολλές τέτοιες μέθοδοι, όπου η επιλογή της καταλληλότερης από αυτές είναι δύσκολη υπόθεση, γεγονός που οφείλεται στο ότι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη πολλές παράμετροι. Σημαντικότερες από τις οποίες αποτελούν οι διαθέσιμοι πόροι, οι προτεραιότητες, οι εδαφικές συνθήκες και οι ανάγκες για την προστασία των ευαίσθητων περιοχών . Είναι γεγονός πως στις περισσότερες περιπτώσεις, όπως και στην περίπτωση της Πάρνηθας, μετά τη φωτιά δημιουργούνται πάντοτε από ελαφρώς μέχρι και μετρίως διαταραγμένα εδάφη μετά από μια πυρκαγιά και για να γίνουν κατανοητοί οι δύο προηγούμενοι όροι τα εδάφη στα οποία οι φυσικές, χημικές και βιολογικές ιδιότητες τους έχουν μεταβληθεί σε τόσο μικρό βαθμό που να είναι δυνατή η βλάστηση ονομάζονται ελαφρώς διαταραγμένα εδάφη, ενώ τα εδάφη στα οποία δεν υπάρχει ο επιφανειακός ορίζοντας ονομάζονται μετρίως διαταραγμένα εδάφη.

Πέρα όμως από τον παράγοντα της φωτιάς, υπάρχουν και άλλοι από τους οποίους εξαρτάται το πόσο διαταράσσονται τα εδάφη και είναι το δασοπονικό είδος, η φύση του γεωλογικού υλικού, οι κλιματικές συνθήκες, τα φυσικά χαρακτηριστικά της περιοχής, το είδος του εδάφους και τα μέτρα για την πρόληψη της περαιτέρω διάβρωσης. (Παπίκα Σ., Πρακτικά συνεδρίου: <<Επιπτώσεις της πυρκαγιάς στην πανίδα της Πάρνηθας και κυρίως στα μεγάλα θηλαστικά>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007, Άνδρου Α., Πρακτικά συνεδρίου: <<Αντιδιαβρωτικά και αντιπλημμυρικά έργα στην Πάρνηθα>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007 και Αλιφραγκής Δ., Πρακτικά συνεδρίου: <<Εδαφοβελτιωτικά μέσα στην αποκατάσταση των δασικών οικοσυστημάτων: η περίπτωση της Πάρνηθας>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007)

β) Η περίπτωση της Πάρνηθας

Στην περίπτωση λοιπόν του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας ο σκοπός που τίθεται να επιτευχθεί, αφορά στην όσο το δυνατόν μεγαλύτερη επιτυχία από την προσπάθεια επανεγκατάστασης της βλάστησης και της αύξησής της .

Είναι σημαντικό να γνωρίζουμε καταρχήν ότι ως εδαφοβελτιωτικό υλικό ονομάζεται κάθε υλικό που μπορεί να προστεθεί στο έδαφος, βελτιώνοντας τις φυσικές του ιδιότητες όπως, είναι η συγκράτηση και η διήθηση του νερού, η διαπερατότητα, η αποστράγγιση, ο αερισμός, η δομή, οι βιολογικές ιδιότητες καθώς και οι χημικές ιδιότητες που συμπεριλαμβάνουν την ικανότητα ανταλλαγής κατιόντων, θρεπτικά στοιχεία, τη ρυθμιστική ικανότητα και το pH. Η βελτίωση που θα επέλθει από τα εδαφοβελτιωτικά μέσα στο Δρυμό συνδέεται με την καλυτέρευση του περιβάλλοντος, ώστε να αναπτυχθεί το ριζικό του σύστημα και κατ'επέκταση των φυτών και θα πρέπει φυσικά κάθε μέσο που θα χρησιμοποιηθεί να αναμιγνύεται με το έδαφος για να είναι αυξημένη η αποτελεσματικότητά του .

Από την άλλη πλευρά μπορούν να χρησιμοποιηθούν και τα λεγόμενα υλικά **mulching**, τα οποία τοποθετούνται πάντοτε στην επιφάνεια του εδάφους και έχουν σαν στόχο τον περιορισμό της εξάτμισης και της επιφανειακής απορροής, τη μείωση των ζιζανίων και τη μείωση των ακραίων θερμοκρασιών στο έδαφος της Πάρνηθας που σημαίνει τη μείωση της θερμοκρασίας το καλοκαίρι και την αύξηση της την περίοδο της άνοιξης . Επίσης υπάρχουν αρκετά από αυτά τα υλικά που έχουν την δυνατότητα να χρησιμοποιηθούν ως μέσα της βελτίωσης του εδάφους απευθείας, αλλά κάποια από αυτά μπορούν να δράσουν με τον ίδιο τρόπο μετά την αποσύνθεσή τους . (Παπικά Σ., Πρακτικά συνεδρίου: <<Επιπτώσεις της πυρκαγιάς στην πανίδα της Πάρνηθας και κυρίως στα μεγάλα θηλαστικά>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007, Άνδρου Α., Πρακτικά συνεδρίου: <<Αντιδιαβρωτικά και αντιπλημμυρικά έργα στην Πάρνηθα>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007 και Αλιφραγκής Δ., Πρακτικά συνεδρίου: <<Εδαφοβελτιωτικά μέσα στην αποκατάσταση των δασικών οικοσυστημάτων: η περίπτωση της Πάρνηθας>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007)

β.1 Ερωτήματα που προέκυψαν

Ωστόσο κατά την χρησιμοποίηση των εδαφοβελτιωτικών μέσων στην Πάρνηθα προέκυψαν ουσιαστικά ερωτήματα όπως:

- 1) Ποιά θεωρούνται καλύτερα εδαφοβελτιωτικά μέσα, τα οργανικά ή τα ανόργανα;

- 2) Ποιά ποσότητα πρέπει να χρησιμοποιηθεί;
- 3) Ποιά είδη τύρφης θεωρούνται καλύτερα;
- 4) Είναι καλύτερα οι κομπόστες;

και

- 5) Είναι ασφαλείς η χρησιμοποίησή τους;

(Παπίκα Σ., Πρακτικά συνεδρίου: <<Επιπτώσεις της πυρκαγιάς στην πανίδα της Πάρνηθας και κυρίως στα μεγάλα θηλαστικά>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007, Άνδρου Α., Πρακτικά συνεδρίου: <<Αντιδιαβρωτικά και αντιπλημμυρικά έργα στην Πάρνηθα>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007 και Αλιφραγκής Δ., Πρακτικά συνεδρίου: <<Εδαφοβελτιωτικά μέσα στην αποκατάσταση των δασικών οικοσυστημάτων: η περίπτωση της Πάρνηθας>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007)

β.2 Παράγοντες επιλογής εδαφοβελτιωτικών μέσων

Για την επιλογή κάποιου εδαφοβελτιωτικού μέσου στην Πάρνηθα είναι απαραίτητο να εξετάζονται παράγοντες που έχουν σχέση με την διάρκεια της δράσης τους, την υφή τους, δηλαδή την κοκκομετρική σύσταση του εδάφους, την αγωγιμότητα του εδάφους και την ευαισθησία των φυτών στα άλατα και την περιεκτικότητα των βελτιωτικών αυτών μέσων όσον αναφορά τα άλατα και το pH τους.

Ο σκοπός για το τον οποίο τα μέσα αυτά χρησιμοποιούνται αναφέρεται στη **διάρκεια της δράσης τους** και αν για παράδειγμα σκοπός είναι να βελτιωθούν γρήγορα οι φυσικές συνθήκες του εδάφους, τότε θα πρέπει να γίνει επιλογή ενός εδαφοβελτιωτικού μέσου που να αποσυντίθεται γρήγορα, αν όμως επιθυμείται την μακροχρόνια βελτίωση του επιλέγεται υλικό με αργή αποσύνθεση και τέλος στην περίπτωση που επιθυμούμε η ποιότητα του εδάφους να βελτιωθεί γρήγορα και η κατάσταση αυτή να διαρκέσει αρκετό χρονικό διάστημα, τότε κάνουμε συνδυασμό αυτών .

Όσον αναφορά την κοκκομετρική σύσταση του εδάφους αυτή επηρεάζει την ποσότητα και το είδος του μέσου βελτίωσης που επιλέγεται και συγκεκριμένα αν το έδαφος είναι αμμώδες στόχος είναι η αύξησης της υδατοχωρητικότητας του και αύξηση της ικανότητας του να συγκρατεί τα θρεπτικά στοιχεία, οπότε επιλέγεται ένα γρήγορα αποσυντιθέμενο μέσο όπως είναι η κοπριά και η κομπόστα . Επίσης στα αργιλώδη εδάφη για να αυξηθούν διάφοροι παράγοντες που αναφέρθηκαν και σε προηγούμενη παράγραφο, όπως ενδεικτικά ο αερισμός, το πορώδες και η διαπερατότητα του εδάφους χρησιμοποιούνται εδαφοβελτιωτικά μέσα ινώδους δομής, όπως είναι ο φλοιός ή τα άχυρα που είναι και μάλιστα τα πιο αποτελεσματικά .

Πλούσια σε άλατα και με συνήθως την παρουσία υψηλών τιμών του pH είναι αρκετά από τα εδαφοβελτιωτικά μέσα που χρησιμοποιούνται και πρέπει να αποφεύγεται η χρήση τέτοιου μέσου που να εμφανίζει αγωγιμότητα μεγαλύτερη από κάποιο συγκεκριμένο ποσό. (Άνδρου Α., Πρακτικά συνεδρίου: <<Αντιδιαβρωτικά και αντιπλημμυρικά έργα στην Πάρνηθα>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007)

β.3 Είδη εδαφοβελτιωτικών μέσων

Ανάλογα με τις ιδιότητες που εμφανίζει το έδαφος τα εδαφοβελτιωτικά μέσα κατατάσσονται στις ακόλουθες τρεις κατηγορίες:

- 1) Τα οργανικά εδαφοβελτιωτικά μέσα, όπου η αύξηση της περιεκτικότητας του εδάφους σε οργανική ύλη είναι απαραίτητη λόγω της ιδιαίτερης σημασίας που παρουσιάζει η οργανική αυτή ύλη σε φυσικές, χημικές και βιολογικές ιδιότητες. Οι οργανικές αυτές ύλες διακρίνονται στη ζωική κοπριά, στις συμπτυκνωμένες οργανικές ουσίες των χουμικών και φουλβικών δηλ. οξέων στα χουμοποιημένα οργανικά υλικά δηλ. τις κομπόστες στη χρήση ιλύος βιολογικού καθαρισμού και την χλωρή λίπανση . (Ανδρου Α., Πρακτικά συνεδρίου: <<Αντιδιαβρωτικά και αντιπλημμυρικά έργα στην Πάρνηθα>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007)

α) Ζωική κοπριά . Αύξηση της οργανικής ουσίας του εδάφους στα φυτά καθώς και βασικά θρεπτικά στοιχεία παρέχονται από την ζωική κοπριά κάνοντας την να έχει πάντοτε θετικές επιδράσεις, όπως η αύξηση της οργανικής ουσίας, η βελτίωση των φυσικών ιδιοτήτων του εδάφους, η βελτίωση της γονιμότητας, η βελτίωση της βιολογικής του δραστηριότητας, η αύξηση της διαθέσιμης υγρασίας του, η βελτίωση του pH των αλκαλικών και η αύξηση της ενεργούς επιφάνειας των συστατικών του εδάφους .Ωστόσο σε ορισμένες περιπτώσεις προκαλούνται και δυσμενείς επιπτώσεις, όπως η συσσώρευση των αλάτων, ο κίνδυνος της νιτρορύπανσης και της παρουσίας παθογόνων οργανισμών, η πιθανή τοξικότητα, η δυσοσμία και η ανάπτυξη ζιζανίων .Από τις αρνητικές επιπτώσεις που αναφέρθηκαν, σημαντικότερη είναι η συσσώρευση των αλάτων στο έδαφος, διότι όλα τα είδη της κοπριάς διαθέτουν τέτοιες ποσότητες αλάτων που είναι ικανές να προκαλέσουν την καταστροφή της δομής του . Επίσης από τη χρήση μη ποιοτικής ζωικής κοπριάς, υπάρχει μεγάλος κίνδυνος αλάτωσης του εδάφους, που εξαρτάται βέβαια από την ποιότητα και την ποσότητα αυτής καθώς και τη σύσταση του εδάφους και για το λόγο αυτό είναι αναγκαίο να ελέγχεται η αγωγιμότητά της πριν χρησιμοποιηθεί, αφού αυτή είναι ιδιότητα που την συνδέει με τα άλατα . Πρέπει πάντα να προσέχεται ότι ένα μεγάλο μέρος του αζώτου που περιέχει η κοπριά όταν αυτή προστίθεται καλύπτοντας έτσι τις ανάγκες του φυτού σε θρεπτικά συστατικά και ιδίως σε άζωτο, γίνεται ήδη από τον πρώτο χρόνο δεκτό από το φυτό, ενώ το υπόλοιπο χρησιμοποιείται σιγά-σιγά από τους μικροοργανισμούς του εδάφους . (Παπίκα Σ., Πρακτικά συνεδρίου: <<Επιπτώσεις της πυρκαγιάς στην πανίδα της Πάρνηθας και κυρίως στα μεγάλα θηλαστικά>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007, Ανδρου Α., Πρακτικά συνεδρίου: <<Αντιδιαβρωτικά και αντιπλημμυρικά έργα στην Πάρνηθα>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007 και Αλιφραγκής Δ., Πρακτικά συνεδρίου: <<Εδαφοβελτιωτικά μέσα στην αποκατάσταση των δασικών οικοσυστημάτων: η περίπτωση της Πάρνηθας>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007)

β) Συμπτυκνωμένα χουμικά και φουλβικά οξέα Οι χουμικές ουσίες δημιουργούνται κατά τη διάρκεια που αυτές αποσυντίθεται δρουν θετικά στην αύξηση των φυτών όπως είναι για παράδειγμα η αύξηση του βάρους του βλαστού και των ριζών, η αύξηση της πυκνότητας και της δραστηριότητας του ριζικού συστήματος, η βελτιωμένη πρόσληψη θρεπτικών συστατικών από τα φυτά και της βιολογικής δράσης του εδάφους, η αύξηση της αποτελεσματικής χρήσης του νερού και η μείωση του άγχους των φυτών όταν

παρουσιάζεται έλλειψη υγρασίας στο έδαφος . Διακρίνουμε επίσης άμεσες και έμμεσες επιδράσεις . Οι άμεσες συνδέονται με τη βελτιωμένη μεταφορά θρεπτικών στοιχείων δια μέσου της επίδρασης που ασκούν στις κυτταρικές μεμβράνες, τη βελτίωση της πρωτεϊνικής σύνθεσης, τη δράση τους ως αυξητικών ορμονών, τη βελτίωση της φωτοσύνθεσης και της δράσης κάποιων ενζύμων . Από την άλλη οι έμμεσες αντιδράσεις συνδέονται με την βελτιωμένη διαλυτότητα των θρεπτικών συστατικών, τη μειωμένη τοξικότητα βαρέων μετάλλων με τα οποία σχηματίζονται μη διαλυτά οργανομεταλλικά σύμπλοκα και τη βελτιωμένη δραστηριότητα των μικροβίων . (Άνδρου Α., Πρακτικά συνεδρίου: <<Αντιδιαβρωτικά και αντιπλημμυρικά έργα στην Πάρνηθα>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007)

γ) **Χρήση των κομποστών** . Η διαδικασία αυτή είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική διότι διαθέτει υψηλό ποσοστό χουμικών ουσιών, ο ρόλος των οποίων είναι ο εξής: Είναι δυνατόν κάθε οργανικό υλικό που αποσυντίθεται εύκολα να χρησιμοποιείται, με στόχο τη βελτίωση των συνθηκών, αύξησης των φυτών, για την αύξηση στο έδαφος της οργανικής ουσίας και βελτιώνουν ταυτόχρονα τη βιολογική δράση και τη γονιμότητα του εδάφους . Για να παραχθεί κομπόστα χρησιμοποιούνται φυτικά υπολείμματα, πριονίδι τύρφη, ζωική κοπριά κ.α. Ενώ για το σκοπό της αναδάσωσης είναι πιο κατάλληλη αυτή με όξινο pH, μικρή αγωγιμότητα και σταθερή συσσωμάτωση . Είναι σημαντικό βασικά χαρακτηριστικά της κομπόστας, όπως το pH, ο όγκος και η αγωγιμότητα της να έχουν σταθερότητα στο χρόνο, να μη μεταβάλλονται σημαντικά όταν θα χρησιμοποιηθούν στη φύτευση, να βρίσκεται δηλ. σε μία κατάσταση ωριμότητας. Ως κατάσταση ωριμότητας μιας κομπόστας θεωρείται το στάδιο στο οποίο με τη τοποθέτηση της στο έδαφος δεν προκαλούνται προβλήματα, ή με άλλα λόγια η αποσύνθεση των οργανικών συστατικών της έχει προχωρήσει σημαντικά και οι ποσότητες των παραγόμενων οξέων είναι μικρές . (Παπικά Σ., Πρακτικά συνεδρίου: <<Επιπτώσεις της πυρκαγιάς στην πανίδα της Πάρνηθας και κυρίως στα μεγάλα θηλαστικά>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007, Άνδρου Α., Πρακτικά συνεδρίου: <<Αντιδιαβρωτικά και αντιπλημμυρικά έργα στην Πάρνηθα>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007 και Αλιφραγκής Δ., Πρακτικά συνεδρίου: <<Εδαφοβελτιωτικά μέσα στην αποκατάσταση των δασικών οικοσυστημάτων: η περίπτωση της Πάρνηθας>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007)

δ) **Χρήσης ιλύος βιολογικού καθαρισμού**. Με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία η ιλύς είναι γνωστή με τον όρο «biosolid» και αποτελεί στερεό παραπροϊόν των βιολογικών καθαρισμών και σε κάποιες περιπτώσεις τα υλικά αυτά χρησιμοποιούνται για να βελτιώσουν το έδαφος, έχοντας όμως ορισμένες προϋποθέσεις, όπως τον να είναι απαλλαγμένα από παθογόνους οργανισμούς, να είναι ενεργά και απαλλαγμένα από βαριά μέταλλα και ραδιενεργά στοιχεία . Υπάρχει ποικιλία στη σύσταση της ιλύος, που εξαρτάται κυρίως από τη μέθοδο επεξεργασίας, την προέλευση, το χρόνο και το βαθμό χουμοποίησης των οργανικών υλικών . Πέρα από τα μακροθρεπτικά στοιχεία, που αναφέρθηκαν ακριβώς πριν, υπάρχουν και ποσότητες μικροθρεπτικών αλλά και βαρέων μετάλλων, η σύσταση των οποίων εξαρτάται από το βαθμό ανάμειξης των βιομηχανικών με τα αστικά απόβλητα . Η ιλύς των βιολογικών καθαρισμών διαθέτει λιγότερα θρεπτικά στοιχεία για τα φυτά αντίθετα με τα ανόργανα λιπάσματα και για αυτό όταν θα χρησιμοποιηθούν πρέπει να εμπλουτίζονται από αυτά .

Η διαδικασία αυτή πιστεύεται ότι είναι μία λύση φιλική για το περιβάλλον και για το λόγο αυτό υποστηρίζεται όχι μόνο από την Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και από τις Εθνικές

Κυβερνήσεις και έχοντας ευρέως πρακτική χρήση . Βέβαια, η διαδικασία αυτή ελέγχεται με βάση σχετική οδηγία που εκδόθηκε το 1986, που έχει σαν στόχο τον έλεγχο της συγκέντρωσης των βαρέων μετάλλων, αφού αυτά επιβαρύνουν κατά κύριο λόγο το έδαφος με ρύπανση .

Η καλύτερη εποχή για την εφαρμογή τους είναι η άνοιξη κατά την οποία μειώνεται η έκλυση αμμωνίας, η έκπλυση των διαλυτών θρεπτικών στοιχείων και σημαντικό τμήμα θρεπτικών στοιχείων που περιέχουν λαμβάνονται άμεσα από τα φυτά . **Όσον αφορά την ποσότητα τους** που μπορεί να χρησιμοποιηθεί, αυτή εξαρτάται από το ισοζύγιο των θρεπτικών συστατικών που ζητούν τα φυτά και την ικανότητα του εδάφους να ανταποκρίνεται στην εφαρμογή τους χωρίς επιφέρουν αρνητικές επιπτώσεις . **Ακόμη, για δασοπονικούς σκοπούς** έχει αναγνωρισθεί η εφαρμογή τους σαν μια πρακτική λίπανσης με ιδιαίτερα αποτελέσματα και σαν μέσω βελτίωσης και άλλων ιδιοτήτων του εδάφους . Γενικότερα, κάνουν πιο γρήγορη την ανάπτυξη των φυτών, αυξάνουν την παραγωγικότητα του εδάφους, την ποιότητα στην κατοικία που προσφέρει σε διάφορους οργανισμούς και την ποσότητα του νερού.

2) Χημικά εδαφοβελτιωτικά μέσα

Και

3) Βιομηχανικά – Βιολογικά εδαφοβελτιωτικά μέσα . (Ανδρου Α., Πρακτικά συνεδρίου: <<Αντιδιαβρωτικά και αντιπλημμυρικά έργα στην Πάρνηθα>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007)

β.4 Σύνθετα εδαφοβελτιωτικά μέσα για την αύξηση της ποσότητας του νερού που αποθηκεύεται στο έδαφος

Όπως ισχυρίζονται διάφοροι κατασκευαστές ή είναι όντως αυτή η πραγματικότητα, τα μέσα αυτά αυξάνουν την ποσότητα του νερού που το έδαφος μπορεί να αποθηκεύσει και οφείλεται στο συνδυασμό των διαφόρων αλάτων του καλίου με τα αδιάλυτα στο νερό οργανικά πολυμερή . Όμως συναντώνται εμπόδια κατά τη χρησιμοποίησή τους σε αναδασώσεις ορεινών περιοχών, μιας και μετά τη φύτευση η ενσωμάτωση τους στο έδαφος, αυτό πρέπει να ποτισθεί για τουλάχιστον δύο φορές μέχρι το σημείο κορεσμού . Η ποσότητα αυτών των μέσων εξαρτάται τόσο από το μέγεθος και το είδος του φυτού, όσο και από το είδος του εδάφους . Με τη χρησιμοποίησή τους επίσης μειώνεται η διήθηση του νερού, ενώ ταυτόχρονα αυξάνεται η συγκράτηση των υδάτων από το έδαφος, με διάρκεια αυτών που εξαρτάται από τις περιόδους ξηρασίας. Το γεγονός ότι με τη χρήση των εδαφοβελτιωτικών αυτών μέσων δεν έχουν επέλθει σημαντικά αποτελέσματα, ύστερα από πειράματα που χρησιμοποιήθηκαν οφείλεται στο ότι τα ορεινά εδάφη διαθέτουν σημαντικό ποσοστό λίθων και χαλικιών, τα εδάφη αυτά είναι επίσης μικρού βάθους με αποτέλεσμα η αποθηκευτική τους ικανότητα σε νερό να είναι πολύ μικρή, τα μέσα αυτά απαιτούν για να αποδώσουν κορεσμό με νερό από μία έως δύο φορές, κάτι που συνήθως είναι δύσκολο να πραγματοποιηθεί, ακόμη και στις

περιπτώσεις που φαίνεται ότι τα φυτά έχουν υψηλό ποσοστό επιβίωσης, δεν εξελίσσονται περαιτέρω γιατί η ρίζα συνεχίζει να παραμένει στον λάκκο φύτευσης και τέλος την περίοδο της άνοιξης που παρουσιάζεται αυξημένη διαθεσιμότητα νερού, αυτό χρησιμοποιείται αμέσως από την ποώδη βλάστηση με αποτέλεσμα κάποιες φορές να εμφανίζονται αντίθετα αποτελέσματα, δηλ. να μεγαλώνει ο αριθμός θνησιμότητας των φυτών . Πρέπει να σημειωθεί, ότι αυτό που αποτελεί βασικότερο πρόβλημα για την αναδάσωση στον Εθνικό Δρυμό της Πάρνηθας είναι η έλλειψη της υγρασίας που είναι αναγκαία για το έδαφος και πως πάνω από το μισό κατακρημνίσεων εξατμίζεται συνήθως από την επιφάνεια του εδάφους αμέσως .

Ως πιο αποτελεσματική λύση στη περίπτωση αυτή είναι φυσικά η μείωση της εξάτμισης της εδαφικής υγρασίας, που στις καμένες εκτάσεις του δάσους της Πάρνηθας λείπει πια ο δασικός τάπητας που την συγκρατεί και για αυτό το λόγο είναι αξιόλογη **η χρήση των λεγόμενων «mulch»** . Ως mulch θεωρείται κάθε υλικό που μπορεί να τοποθετηθεί στην επιφάνεια του εδάφους με σκοπό αφενός μεν να περιορίσει την εξάτμιση και αφετέρου την ανάπτυξη των ζιζανίων .

Τα υλικά αυτά διακρίνονται: στα οργανικά mulch, στα πλαστικά ή χάρτινα mulch και στους λίθους .

Στα οργανικά αυτά υλικά συγκαταλέγονται ο φλοιός, το πριονίδι, το άχυρο, τα φύλλα και διάφορα άλλα γεωργικά υπολείμματα, τα οποία είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικά για τον έλεγχο της εξάτμισης και αποσυντίθενται με το πέρασμα του καιρού δίνοντας επιπλέον οργανική ουσία και θρεπτικά στοιχεία στο φυτό . Όμως φαίνεται πως είναι αρκετά δαπανηρά στην προμήθεια ,την μεταφορά και την εφαρμογή τους στο έδαφος. Τα πλεονεκτήματα αυτής της διαδικασίας είναι η μείωση επέκτασης ασθενειών που εμφανίζονται στο έδαφος και σχετίζονται με την επιβίωση των φυτών, η μείωση συμπίεσης του εδάφους, η μείωση ζιζανίων που δημιουργούνται στο λάκκο φύτευσης και τα οποία καταναλώνουν πολύ νερό, επίσης, η μείωση της θερμοκρασίας του εδάφους που είναι ιδιαίτερα σημαντική την καλοκαιρινή περίοδο, η αύξηση διήθησης του νερού, η παροχή θρεπτικών συστατικών και οργανικών ουσιών στο έδαφος, η ενθάρρυνση της δραστηριότητας των σκουληκιών που διασπώνοντας το έδαφος αυξάνουν τη διήθηση του νερού και τέλος η μείωση της διάβρωσης του εδάφους .

Όσον αφορά τώρα τα πλαστικά και χάρτινα αυτά υλικά, έχουν κατασκευαστεί ειδικά με στόχο τον περιορισμό της εξάτμισης του νερού, ενώ όταν το χαρτί ή το πλαστικό έχουν αρκετά σκούρο χρώμα βοηθούν και στην ανάπτυξη παρεδαφιαίας βλάστησης . Η μέθοδος αυτή είναι αρκετά αποτελεσματική, όμως σε περιόδους έντονων βροχοπτώσεων μειώνεται η επιφάνεια που το νερό διηθείται και ύστερα από δύο με τρία χρόνια πρέπει να απομακρυνθούν .

Στην περίπτωση των λίθων, αυτή τοποθετούνται γύρω από το φυτό, με αποτέλεσμα να περιορίζεται η εξάτμιση του νερού και των ζιζανίων και ακόμη να γίνεται συμπύκνωση των υδρατμών κατά τις βραδινές ώρες. (Ανδρου Α., *Πρακτικά συνεδρίου: <<Αντιδιαβρωτικά και αντιπλημμυρικά έργα στην Πάρνηθα>>*, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007)

β.4.1 Τα λιπάσματα

Τα λιπάσματα τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην περίπτωση των αναδασώσεων του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας, διότι επιφέρουν καλύτερα αποτελέσματα στην αποκατάσταση και εξέλιξη της βλάστησης είναι τα λιπάσματα που διαλύονται αργά.

Μπορεί να είναι αρκετά πιο ακριβά από τα συνηθισμένα λιπάσματα, διότι είναι σε μορφή λιπαντικών δισκίων ή επικαλυμμένων με θείον κόκκο, όμως εμφανίζουν τα εξής πλεονεκτήματα: α) Εξασφαλίζουν διαρκώς και για δύο με τέσσερα χρόνια τα αναγκαία θρεπτικά στοιχεία για την ανάπτυξη των φυτών διότι διαλύονται με βραδύς ρυθμούς, β) δε δημιουργούν συνθήκες εμφάνισης πυκνών διαλυμάτων και έτσι μειώνουν τη θνησιμότητα των φυτών, γ) δεν παρατηρούνται απώλειες στα θρεπτικά στοιχεία γιατί διαλύονται βραδέως και κυρίως κατά την περίοδο βλάστησης των φυτών, δ) κάνουν οικονομία, γιατί τοποθετούνται μαζί με την φύτευση και δεν χρειάζεται να επαναληφθεί η λίπανση και ε) τοποθετούνται στο βάθος του λάκκου πριν τη φύτευση και δεν χρησιμοποιούνται από την παρεδαφιαία βλάστηση.

Παρόλα τα πλεονεκτήματα χρειάζεται προσοχή, γιατί σε πειράματα που έχουν γίνει σε εργαστήριο φαίνεται ότι ίσως η επιλογή σύνθεσης τους και η ταχύτητα διάλυση τους πρέπει να είναι ελεγχόμενη και να ενδείκνυται τόσο για τις θερμότερες όσο και τις ξηρότερες συνθήκες της Ελλάδας.

Στη χώρα μας και συγκεκριμένα στην Πάρνηθα πρέπει να αποφεύγονται οι επιφανειακές λιπάνσεις, γιατί μεγαλώνουν την ανταγωνιστική βλάστηση. **Έτσι στις αναδασώσεις στην Πάρνηθα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα εξής:** α) Τα στοιχεία που προστίθενται με τη μορφή λιπάσματος στο έδαφος επιδρούν καλύτερα μονάχα όταν και οι άλλες συνθήκες του εδάφους είναι καλές, β) τα αζωτούχα λιπάσματα πρέπει να διασκορπίζονται στην επιφάνεια όταν αρχίζει η βλαστητική περίοδος και να γίνεται σε μικρότερες δόσεις και με επανάληψη, γ) τα φωσφορικά λιπάσματα πρέπει να ενσωματώνονται με το έδαφος και για αυτό πρέπει να αναμιγνύονται με αυτό στους λάκκους, δ) τα καλιούχα λιπάσματα μπορούν να χρησιμοποιούνται ως βασική λίπανση με τα φωσφορικά, και ε) όταν δεν πραγματοποιείται προετοιμασία του εδάφους πριν τη φύτευση και η φύτευση γίνει σε λάκκους, το λίπασμα μπορεί να τοποθετηθεί στο λάκκο λαμβάνοντας δύο θέσεις και με τουλάχιστον 10 cm από το ριζικό σύστημα, ενώ όταν γίνεται προετοιμασία μπορεί να ενσωματωθεί με το έδαφος το βασικό λίπασμα. (12)

ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΝ ΕΙΔΙΚΟΙ

Στο παρακάτω κείμενο παρατίθενται μια σειρά από προτάσεις, οι οποίες έχουν προκύψει ύστερα από τη συνειδητοποίηση της δεδομένης αυτή τη στιγμή κατάστασης στην περιοχή της Πάρνηθας και της γνώσης κυρίως που διαθέτουν οι διάφοροι ειδικοί που ασχολούνται με τον Δρυμό αυτό. **Άλλες από αυτές αναφέρονται σε στοιχεία που έχουν να κάνουν με την ποιότητα των νερών των διαφόρων πηγών που διαθέτει η Πάρνηθα, άλλες κάνουν λόγω στα ελάφια που δίνουν με την ύπαρξη και παρουσία τους**

μια διαφορετική πνοή στον Εθνικό αυτό Δρυμό και πλαισιώνουν ουσιαστικά το γεγονός της αποκατάστασης αυτών.

Καταρχήν, προτάθηκε από τους επιστήμονες ο περιοδικός έλεγχος των χημικών, των φυσικών και μικροβιολογικών παραμέτρων ανά τρίμηνο ιδιαίτερα μετά την περίοδο των βροχοπτώσεων, έτσι ώστε να διαπιστώνεται κάποια τυχόν δυσμενής αλλαγή στην ποιότητα των νερών στις πηγές, ιδίως σε εκείνες που το νερό τους χρησιμοποιείται σαν πόσιμο. **Επιπλέον**, πρέπει να προστεθεί πως τα αποτελέσματα των χημικών αναλύσεων των πηγών οι ποίες δειγματίσθηκαν έδειξαν ότι αντανακλούν την χημική σύσταση των πετρωμάτων ως φυσικής εστίας διασποράς των στοιχείων. Τα πετρώματα αυτά περιλαμβάνουν ασβεστόλιθους και σχιστόλιθους χωρίς ιδιαίτερο εμπλουτισμό ιχνοστοιχείων και δεν αποτελούν εστίες που μπορεί να ρυπάνουν το περιβάλλον και ιδιαίτερα τα νερά. **Ακόμη**, εστίες που να οφείλονται στις ανθρώπινες δραστηριότητες δεν υπάρχουν στην περιοχή των πηγών, συνεπώς το μοναδικό πράγμα που παραμένει είναι να παρακολουθείται για τουλάχιστον ένα χρόνο η ποιότητα των νερών στις πηγές καθώς και άλλων σημείων υδροληψίας, με σκοπό να αποφευχθούν ενδεχόμενες αλλαγές στα νερά λόγω της διασποράς της τέφρας που θα τα υποβαθμίσουν.

Όσον αφορά τώρα τις προτάσεις που αναφέρονται στα ελάφια αυτές είναι οι εξής: 1) σε ειδικά διαμορφωμένο και κατάλληλα επιλεγμένο χώρο και σαφώς ύστερα από τη σύνταξη μελέτης να δημιουργηθεί ένας σταθμός πρώτων βοηθειών, ένας λοιπόν χώρος που είναι σημαντικό να βρίσκεται σε πολύ μικρή απόσταση μονάχα από την Πάρνηθα, για να αποφεύγονται οι επιπρόσθετες επιβαρύνσεις και πιθανές επιπλοκές στην υγεία των πληγωμένων ελαφιών, που θα οφείλονται στη μεταφορά τους σε μεγάλες αποστάσεις ή σε δυσμενείς καιρικές συνθήκες. Είναι μάλιστα απαραίτητο να δημιουργηθεί ένα αντίστοιχος χώρος ανάρρωσης και σταδιακής προσαρμογής των ελαφιών κοντά στον προηγούμενο και μέσα στα όρια της περιφραγμένης ζώνης διαθέτοντας όλα εκείνα τα αναγκαία μέσα παρακολούθησης και φροντίδας και έργων υποδομής, παράλληλα μάλιστα θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί και σαν χώρος «καραντίνας», στον οποίο η επανένταξη των ελαφιών στο φυσικό περιβάλλον θα γίνεται με ασφαλή τρόπο και χωρίς να προκαλεί στα υπόλοιπα μέλη του ίδιου είδους ή και άλλων ειδών επιζήμιες επιπτώσεις όπως είναι για παράδειγμα η μεταφορά ασθενειών η απόρριψη και ο διωγμός από τα πιο ισχυρά μέλη ο περιορισμός των σχέσεων ανταγωνισμού μεταξύ αυτού του είδους ή και άλλων ειδών και η αποφυγή να εκδηλωθούν αυξημένες ασυνήθιστες και επιθετικές τάσεις συμπεριφοράς,

2) Ύστερα επίσης από σχετική έρευνα και με συνεργασία των αρμοδίων υπηρεσιών του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων να δημιουργηθούν πυρήνες για την υποδοχή και προσαρμογή πλεονάζοντος πληθυσμού των ελαφιών του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας, οι οποίοι θα πρέπει να βρίσκονται στις κατάλληλες θέσεις από απόψεως βλάστησης και άλλων απαιτήσεων των ελαφιών, περιβαλλόμενα από μια απαγορευμένη ζώνη για κυνήγι με αυτόν τον τρόπο, θα γίνει δυνατός από την μια πλευρά ο εμπλουτισμός και άλλων περιοχών και από την άλλη πλευρά τα διάφορα οικοσυστήματα του Δρυμού θα προστατευτούν από την υπερβόσκηση και ιδίως οι αναδασώσεις που πρόκειται να λάβουν χώρα στις καμένες εκτάσεις, 3) Να επιλεγεί για την εγκατάσταση και επαναλειτουργία Εκτροφείου Αγρίων Ζώων μια κατάλληλη θέση που θα αντικαταστήσει εκείνη που δυστυχώς καταστράφηκε ολοσχερώς εξαιτίας της πυρκαγιάς του Ιουνίου . Έχει μάλιστα ήδη εγκριθεί μελέτη για αυτό, όπου θα προβλέπονται οι απαραίτητες εργασίες και τα αναγκαία έργα υποδομής που σχετίζονται με το πώς θα διατηρηθούν τα ζώα μέσα σε περιφραγμένο χώρο με την αντίστοιχη παροχή τεχνητής τροφής, ενώ επίσης επιπλέον μέτρα που αφορούν στην προστασία της φυσικής ανανέωσης της βλάστησης, μέσω της κατά τόπου ελεγχόμενης βόσκησης, με παράλληλη κατανομή των ζώων έχουν ληφθεί . Βέβαια, η συγκεκριμένη μελέτη που συντάχθηκε από το Δασαρχείο της Πάρνηθας με σκοπό να λειτουργήσει ένα πρωτότυπο Εκπαιδευτικό Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης σε θέματα άγριας πανίδας θα πρέπει σίγουρα να προσαρμοστεί στα δεδομένα αυτής της κατάστασης του Δρυμού, 4) Να δημιουργηθεί μια τράπεζα DNA, μια βάση δηλ. δεδομένων που θα έχει σαν κύριο στόχο την έγκυρη ταυτοποίηση των ειδών ως χώρου και πηγή προέλευσης, μέσω μιας διαδικασίας εργαστηριακών εξετάσεων και αναλύσεων από δείγματα του αίματος, του δέρματος, των ινών και των κυττάρων των ζώων, 5) Ν απαγορευτεί το κυνήγι σε περιοχές της Δυτικής Αττικής και της Βοιωτίας που είναι γειτονικές του Δρυμού της Πάρνηθας δημιουργώντας έτσι μια ζώνη ομαλής διέλευσης και διασποράς των μεγάλων θηλαστικών του προς τα βουνά του Κιθαιρώνα και Ελικώνα και 6) Να εκπονηθεί μελέτη, να διεξαχθεί έρευνα και να γίνει συλλογή στοιχείων που θα σχετίζονται με την χωροταξική διασπορά του κόκκινου ελαφιού και ζαρκαδιού και παράλληλα των περιοχών που αυτό εξαπλώνεται σε

όλη τη διάρκεια του έτους, θα αφορά στο μέγεθος και τη δομή των πληθυσμών και ταυτόχρονα για την μελλοντική του διαχείριση θα δοθούν ουσιαστικές λύσεις . (Παπικά Σ., Πρακτικά συνεδρίου: <<Επιπτώσεις της πυρκαγιάς στην πανίδα της Πάρνηθας και κυρίως στα μεγάλα θηλαστικά>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007 και Κελεπερτζής Α., Αλεξάκης Δ., Κελεπερτζής Ε., <<Ενδεχόμενες διαφοροποιήσεις των νερών της Πάρνηθας λόγω της πυρκαγιάς της θερινής περιόδου 2007>>, Μακεδονικές εκδόσεις, Αχαρνές, 2007)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Εθνικός Δρυμός Πάρνηθας και εθελοντισμός

Ο ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΑ

Σύμφωνα με τον κύριο Κωνσταντίνο Κασσιό, δασολόγο και ομότιμο καθηγητή του Ε.Μ.Π την εποχή που ήταν μικρό παιδί, επισημαίνει πως τότε αυτό που αποτελούσε ‘σπόρο’ του εθελοντισμού για την γενιά του ήταν το να παρέχουν βοήθεια και συνδρομή στους ανήμπορους. Στην ομιλία του λοιπόν, που πραγματοποιήθηκε την Παρασκευή 21 Μαρτίου 2008, δηλαδή την Παγκόσμια Ημέρα Δασοπονίας σε ημερίδα που οργάνωσε ο Φορέας Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας με θέμα «Φίλος του Περιβάλλοντος – Εθελοντής της Πάρνηθας», ανέφερε πως στην προσπάθεια του να βρει αξιόλογα στοιχεία ώστε να παρουσιάσει τον εθελοντισμό και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, θυμήθηκε ένα πολύ παλιό τετράδιο που είχε κρατήσει από τότε που ήταν μαθητής της 5^{ης} Δημοτικού και το είχε ονομάσει «το ημερολόγιο μου». Λέει λοιπόν, πως μέσα από τα καλλιγραφικά γράμματα ξεκίναγε πάντα η καθημερινή περιγραφή με το ‘Ο ήλιος σήμερα είναι ολόλαμπρος και φωτίζει όλα τα σπίτια στο χωριό’ δηλαδή με το μετεωρολογικό δελτίο, ενώ μετά έγραφε ότι αφού διάβασε όλα του τα μαθήματα, έκλεινε την περιγραφή της ημέρας του με μια καλή πράξη όπως πάντα του έλεγε η γιαγιά του αλλά και με τον όρκο των Λυκόπουλων στους προσκόπους ότι κάθε μέρα έπρεπε να τελειώνει με μια καλή πράξη. Συγκεκριμένα μάλιστα η καλή αυτή πράξη ήταν να τρέχει να βοηθάει την ηλικιωμένη τους γειτόνισσα που κουβαλούσε καθημερινά κάτι σακούλες, που όταν το ξεχνούσε από το παιχνίδι του, εκείνη φώναζε: Κωστάκη δε θα με βοηθήσεις σήμερα; και εκείνος έτρεχε χαρούμενος στο εθελοντικό του έργο για να γράψει μετά στο ημερολόγιο την καλή του πράξη.

Αργότερα όμως που μεγάλωσε και σαν φοιτητής πια συμμετείχε σε ομάδες εθελοντών για την καταπολέμηση της πυτιοκάμψης των πεύκων στο Σειχ Σού ή στο άσπρισμα για την υγιεινή των σπιτιών κ.α.

Πέρα όμως από το παραπάνω παράδειγμα πρέπει να δούμε πραγματικά τι τελικά είναι ο εθελοντισμός. Μήπως λοιπόν είναι το να προσφέρει κανείς τις υπηρεσίες του σε ένα κοινωνικό σύνολο από αργόσχολους, συνταξιούχους ή περίεργους ανθρώπους που δεν αντέχουν την γκρίνια της συζύγου τους στο σπίτι και έτσι τρέχουν να βρουν άλλες

δραστηριότητες να ασχοληθούν; Ή μήπως είναι ‘η οργανωμένη προσφορά υπηρεσιών στο κοινωνικό σύνολο χωρίς την απαίτηση ανταλλάγματος’ όπως γράφει ο Μπαμπινιώτης στο λεξικό του;

Ίσως να ισχύουν και τα δύο, όμως δεν είναι σκοπός να αναλυθεί εδώ η ψυχολογία και τα κίνητρα του εθελοντή, αλλά να αναπτυχθούν οι δυνατότητες και οι προϋποθέσεις που υπάρχουν τη σημερινή εποχή στον τόπο μας για την εθελοντική προσφορά με έμφαση στο δάσος του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας.

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό κάθε ένας από εμάς να προσπαθούμε να αφιερώσουμε ένα μέρος από τον χρόνο μας από τη διασκέδαση μας, τη σχολή μας για να στηρίξουμε με αυτό τον τρόπο όσες από τις ανθρώπινες αξίες και αρετές μπορούμε, όπως με τον ίδιο τρόπο και η θρησκεία μας στηρίζει την εθελοντική διάσταση της προσφοράς, της αγάπης και της αλληλεγγύης. Έτσι, με την προϋπόθεση ότι ανήκουμε σε εκείνη την μερίδα των ανθρώπων που διαθέτουμε ελεύθερο χρόνο, που λειτουργούμε με υπευθυνότητα και που είμαστε συνεπείς στις υποσχέσεις μας, μπορούμε συμβάλλοντας στην εθελοντική εργασία να προσφέρουμε ξεκάθαρα το νόημα του στόχου μας, να αναπτύξουμε σχέσεις και με άλλους ανθρώπους που έχουν παρόμοιες ασχολίες και ενδιαφέροντα με εμάς να αισθανθούμε χαρά που συμβάλλουμε, με οποιοδήποτε τρόπο μπορεί ο καθένας, σε κάτι τόσο σημαντικό, να δώσουμε χαρά στους διάφορους φορείς αλλά και στους υπόλοιπους εθελοντές ότι δεν είναι μόνοι τους, ότι υπάρχουν ακόμη άνθρωποι που νοιάζονται και κυρίως να δώσουμε στη δουλειά μας ιδεολογική αξία.

Ο εθελοντισμός φαίνεται να ξεκινά αρκετά χρόνια πριν, όταν για παράδειγμα οι γνωστοί τότε ως ‘Ερυθροσταυρίτες’ πήγαιναν τρέχοντας στα βουνά για να κόψουν και να κάψουν από τα πευκοδάση τις σακούλες με τις κάμπιες και οι οποίοι σήμερα έφθασαν να είναι γνωστοί ως ‘Greenpeace Warriors’ ή οι φίλοι και δασοφυλάκες του δάσους ή οι εθελοντές της θαλάσσιας χελώνας και της καφέ αρκούδας, όπως και εθελοντές που πρόβαλαν σε περιόδους πολεμικών συρράξεων, καταστροφών του φυσικού περιβάλλοντος και μεγάλων εθνικών γεγονότων.

Αποτέλεσε μάλιστα αξιοθαύμαστο γεγονός για την εποχή μας η συμμετοχή χιλιάδων ανθρώπων, ανδρών και γυναικών κυρίως νεαρής ηλικίας, στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004 στην Αθήνα που δημιούργησαν ένα πιο ανθρώπινο και πιο Ελληνικό κλίμα στους αγώνες με το χαμόγελο και την ουσιαστική και αληθινή προθυμία τους να βρίσκονται σε αυτούς ως εθελοντές. Βέβαια, ήταν τότε στη δεκαετία του 60 που μέσα από το βιβλίο της Ραχήλ Κάρσον, ‘Σιωπηλή Άνοιξη’, άρχισε ξαφνικά η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Στην πορεία συνεχίστηκε με την Agenda 21 του Ρίο με φωνή απόγνωσης και σήμερα πια έχει ηχήσει παγκοσμίως με το βιβλίο, ‘Μια Ενοχλητική Αλήθεια’ του Αλ Γκόρ. Γεννήθηκαν επίσης διάφορα νέα πολιτικά κινήματα, ενώ τώρα η προστασία του φυσικού, και όχι μόνο, περιβάλλοντος ρυθμίζει οικονομικούς και πολιτικούς παράγοντες στα πλαίσια ενός κράτους, αλλά και στις σχέσεις του με άλλες χώρες.

Συγκεκριμένα, **στη χώρα μας** η εθελοντική προσφορά των ανθρώπων και των κοινωνικών συνόλων για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος **βρήκε ανταπόκριση**, με τους συμπολίτες μας να αφιερώνουν χρόνο ιδιαίτερα στην προστασία των δασών από την πυρκαγιά. (Κάσσιος Κ., *Πρακτικά συνεδρίου: <<Ο εθελοντισμός και η προστασία του περιβάλλοντος>>, Αίθουσα Δεξιώσεων <<Εμμέλεια>>, Αχαρνές, 21-3-2008*)

Ο ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην εθελοντική συμμετοχή μπορούν να χρησιμοποιηθούν αντικείμενα εθελοντικής προστασίας, τα οποία διακρίνονται σε δύο κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία είναι αυτή της ενεργητικής και άμεσης εθελοντικής προσφοράς υπηρεσιών και έργου, ενώ η δεύτερη κατηγορία είναι αυτή των αντικειμένων ή αλλιώς υπηρεσιών παθητικής βούλησης .

Οι περιορισμοί που εμφανίζονται στην πρώτη κατηγορία, αφορούν στην επιλογή των εθελοντών που θα χρειαστούν και οι οποίοι θα πρέπει να διαθέτουν σχετικά καλή φυσική κατάσταση και να είναι όσο το δυνατόν σε μικρή ηλικία . Πρώτα από όλα είναι αναγκαία να γίνει μια προετοιμασία των εθελοντικών υπηρεσιών, δηλαδή να εκπαιδευτούν σε συγκεκριμένα αντικείμενα εργασίας, να γνωρίσει τους κανόνες της ομαδικής συνεργασίας και επικοινωνίας, να ενημερωθούν για τους πιθανούς κινδύνους που πιθανόν να εμφανιστούν, τα μέτρα πρόληψης που πρέπει να λαμβάνουν και τέλος κάθε εθελοντής να έχει συνέπεια και υπευθυνότητα . Για παράδειγμα ο εθελοντισμός που αφορά στην δασοπυρόσβεση χρειάζεται φυσική αντοχή και οι εθελοντές να έχουν επίσης γνώση για το πώς συμπεριφέρεται στο δάσος η φωτιά όταν εμφανιστεί, των μέσων κατάσβεσης που μπορούν να διατεθούν και φυσικά να είναι εξοικειωμένη με το περιβάλλον του δάσους . Επίσης, και η εθελοντική αναδάσωση απαιτεί παρόμοια χαρακτηριστικά με αυτά της δασοπυρόσβεσης μόνο που στην περίπτωση αυτή η γνώση των εθελοντών θα πρέπει να αφορά στον τρόπο με τον οποίο το έδαφος και τα φυτά μπορούν να συμβιώνουν .

Από την άλλη πλευρά υπάρχει η παθητική μορφή του εθελοντισμού και αυτή εμφανίζεται με τις εξής μορφές: α) οι ενημερωτικές συγκεντρώσεις που αφορούν στην κινητικότητα του εθελοντισμού, την έκδοση και διανομή φυλλαδίων και άλλων τέτοιων ενημερωτικών εντύπων, στο επίπεδο της γειτονιάς, του πολεοδομικού διαμερίσματος ή και του Δήμου από ειδικούς, β) η δημιουργία ιστοσελίδων που σχετίζονται με τις δραστηριότητες των εθελοντών, καθώς και τρόπους επικοινωνίας μέσω της τηλεόρασης, του ραδιοφώνου κλπ., γ) η δημιουργία συστημάτων που να πιστοποιούν εγγράφως, δηλαδή με διάφορα στοιχεία των εθελοντών, ότι είναι μέλη και δ) η δημιουργία γραφείων που να γίνεται η αρχειοθέτηση τους με βάση την αντίστοιχη δράση στην οποία παίρνουν μέρος. (Κάσσιος Κ., Πρακτικά συνεδρίου: <<Ο εθελοντισμός και η προστασία του περιβάλλοντος>>, Αίθουσα Δεξιώσεων <<Εμμέλεια>>, Αχαρνές, 21-3-2008)

Ο ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΝΗΘΑ

Η Πάρνηθα που αποτελεί ένα μοναδικό φυσικό οικοσύστημα της Αττικής, χρειάζεται την συμβολή των εθελοντών, οι οποίοι αποτελούν με τη δράση τους επιτακτική ανάγκη για τον Δρυμό, ειδικά μετά την πυρκαγιά τον Ιούνιο του 2007.

Αρχικά, ο σημαντικότερος στόχος των εθελοντών είναι η προστασία τους από τον κίνδυνο που παραμονεύει κυρίως το καλοκαίρι. Έτσι, στην περίπτωση αυτή οι εθελοντές δασοπυρόσβεσης, αποτελούν την βασική προτεραιότητα ενεργητικής εθελοντικής προσφοράς (όπως αναφέρθηκε και στην προηγούμενη παράγραφο) για την Πάρνηθα και

που σε συνδυασμό με τον συντονιστικό ρόλο που παρέχουν η Πυροσβεστική Υπηρεσία, η Δασική Υπηρεσία και ο Φορέας διαχείρισης της Πάρνηθας, μπορούν όλοι μαζί να φέρουν τα καλύτερα αποτελέσματα, όταν προκύψει πρόβλημα πυρκαγιών.

Η πυρασφάλεια, επίσης, αποτελεί μια τρίτη μορφή εθελοντισμού και η οποία πραγματοποιείται είτε με τη μορφή περιπόλων, είτε με την παρουσία εθελοντών στα παρατηρητήρια πυρκαγιών το καλοκαίρι και γενικότερα τις ημέρες αιχμής επικίνδυνων καιρικών φαινομένων.

Τέταρτον, μια άλλη μορφή είναι οι εθελοντές καθαριότητας του Δρυμού.

Πέμπτον, οι εθελοντές προστασίας και φροντίδας της πανίδας τριχωτών ζώων.

Έκτον, οι εθελοντές ξενάγησης και εκπαιδευτικής αγωγής για τον Εθνικό Δρυμό και την προστασία της φύσης και **έβδομον**, οι εθελοντές παρακολούθησης και ενημέρωσης για τα δρώμενα στην Πάρνηθα.

Όλα τα παραπάνω αποτελούν μια σειρά από δραστηριότητες, για τις οποίες κάθε εθελοντής αφιερώνει κάποιον από τον ελεύθερο χρόνο του με σκοπό να προστατεύει το φυσικό περιβάλλον της Πάρνηθας, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι ταυτόχρονα δε διαμορφώνεται και ένας άλλος τρόπος έκφρασης μέσα από τον εθελοντισμό που είναι το να δημιουργεί κανείς επικοινωνιακό υλικό για αυτήν με ιστοσελίδες, δημοσιεύσεις κλπ. συμβάλλοντας επίσης σε ένα καλύτερο Αττικό περιβάλλον.

Πέρα όμως από την ποικίλη εθελοντική προσφορά, θα πρέπει αυτό να έχει θετικά αποτελέσματα και κυρίως να υπάρχει μια υπεύθυνη, οργανωμένη και σοβαρή αποδοχή και δεκτικότητα από τους αρμόδιους φορείς του εθελοντισμού, που στη προκειμένη περίπτωση αποτελείται από τους φορείς του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας που συγκροτούν τον Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού.

Όσοι από τους πολίτες αλλά και τους συλλόγους επιθυμούν να μέρος του χρόνου τους ή ακόμη και κάποια υλικά μέσα για τον εθελοντισμό, θα πρέπει να είναι ενήμεροι για το που, πως και πότε μπορούν να επικοινωνούν με τον Φορέα, ώστε αυτός με την σειρά του να καταγράψει σε αρχεία εθελοντών την διάθεση που παρουσιάζουν οι πολίτες, αξιολογώντας και αξιοποιώντας την προσφορά τους όταν κριθεί απαραίτητο.

Ακόμη οι πολίτες ή οι σύλλογοι πρέπει να ενημερώνονται άμεσα για τους τομείς και τα προγράμματα στα οποία μπορούν να προσφέρουν ως εθελοντές, ώστε να κάνουν την επιθυμητή επιλογή τους και να προγραμματίζουν το χρόνο τους. Αυτό βέβαια γίνεται μέσα από διάφορα έντυπα, καθώς και από ενημερωτικές και εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες λαμβανόμενες από τον φορέα, ώστε να βρίσκονται σε εντιμότητα οι εθελοντές. βέβαια, ειδικοί στο είδος τους θα πρέπει να είναι εκείνοι που θα ενημερώνουν και θα εκπαιδεύουν τις εθελοντικές ομάδες, ενώ οι συχνές συναντήσεις, ειδικές εκπαιδευτικές ασκήσεις και οι ειδικές εκδηλώσεις για τη προσφορά του έργου των εθελοντών αποτελούν ένα ακόμη σημαντικό θεμέλιο στη συνεργασία μεταξύ αυτών και του φορέα.

Από την άλλη πλευρά παθητικός εθελοντισμός είναι αυτός που δεν περιορίζεται στο αν κάποιος έχει καλή φυσική κατάσταση ή και ηλικιακούς περιορισμούς, αλλά σίγουρα είναι αναγκαία η παραχώρηση του διαθέσιμου χρόνου για το έργο ή την υπηρεσία που πρόκειται να εκτελεσθεί .

Υπάρχουν διάφορες εθελοντικές παθητικές ενασχολήσεις που αφορούν στην προστασία του φυσικού οικοσυστήματος της Πάρνηθας, χωρίς να είναι απαραίτητο να είναι κάποιος νέος ή γέρος σε ηλικία και αυτές είναι: α) ο δασοπαρατηρητής πυρκαγιών, β) ο τηλεφωνητής στην υπηρεσία επιφυλακής, γ) ο δασοφύλακας στο δασοφυλακείο ελέγχου, δ) ο επόπτης χώρων αναψυχής, ε) ο υπεύθυνος για τη συλλογή

των απορριμμάτων και **στ)** ο καθαρισμός του Δρυμού από τις καταναλωτικές σπατάλες των ανθρώπων . (15)

Όμως πέρα από τον εθελοντή, και ο αποδέκτης της εθελοντικής προσφοράς έχει και αυτός κάποιες υποχρεώσεις απέναντι στους εθελοντές, οι οποίες συνοψίζονται στις εξής ακόλουθες: **1)** στον καθορισμό και τη σαφή περιγραφή του συγκεκριμένου εθελοντικού έργου, **2)** στον καθορισμό και την περιγραφή του συγκεκριμένου χρόνου υλοποίησης στη διάρκεια και την απαιτούμενη ένταση, **3)** στη παροχή ενημερωτικών και εκπαιδευτικών ευκαιριών, **4)** στην παροχή κατάλληλου εξοπλισμού για την αποτελεσματική εκτέλεση του έργου, **6)** στην παροχή της απαραίτητης ασφάλειας προστασίας και φροντίδας των εθελοντών, **7)** στην παροχή κατάλληλων μέσων μετακίνησης και διοικητικής μέριμνας, **8)** στη διαρκή ενημέρωση και επικοινωνία και στην προβολή και επιβράβευση των εθελοντών και το έργο τους και ταυτόχρονα στην αναζήτηση μιμητών .

Είναι σίγουρο λοιπόν πώς όλα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, αλλά και με άλλες πρωτοβουλίες των εθελοντών και του φορέα, που είναι προϊόντα της δημιουργικής τους φαντασίας, η Πάρνηθα θα δέχεται τη φροντίδα ,το ενδιαφέρον και την αγάπη τους, θα προστατεύεται από πληθώρα περιβαλλοντικών κινδύνων με την βοήθεια τους και με ασφάλεια και επιτυχία θα συνεχίζουν να προσφέρουν τις μοναδικές εθελοντικές τους ικανότητες στους κατοίκους της Αττικής, για τους οποίους ο Εθνικός Δρυμός της Πάρνηθας αποτελεί επιτακτική ανάγκη. (Κάσσιος Κ., Πρακτικά συνεδρίου: <<Ο εθελοντισμός και η προστασία του περιβάλλοντος>>, Αίθουσα Δεξιώσεων <<Εμμέλεια>>, Αχαρνές, 21-3-2008 και Γαζή Ε., Πρακτικά συνεδρίου: <<Συμβολή του εθελοντισμού στην προστασία δασών>>, Αίθουσα Δεξιώσεων <<Εμμέλεια>>, Αχαρνές, 21-3-2008)

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ

Ο Φορέας Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας, τον περασμένο χρόνο άρχισε μια προσπάθεια για την αξιοποίηση των εθελοντών, **αντιμετωπίζοντας** όμως **προβλήματα που αφορούσαν σε διάφορα θέματα, όπως:** **α)** η οργάνωση, **β)** η ασφαλής παροχή εργασίας, **γ)** οι τρόποι εποπτείας, **δ)** η εργασία που ήταν δυνατόν να πραγματοποιηθεί και **ε)** ο συντονισμός όλων των προηγούμενων, τα οποία δεν ήταν δυνατόν να υλοποιηθούν λόγω του μεγάλου φόρτου εργασίας της Δ/σης Δασών και του Δασαρχείου Πάρνηθας, που θα μπορούσαν να βοηθήσουν τους εθελοντές εκπαιδεύοντας τους, ενώ επίσης ήταν ελλιπής η στελέχωση του Φορέα.

1. **Η φύτευση φυταρίων στην Πάρνηθα ανατέθηκε** σε εργολάβους δασολόγους, σε εξειδικευμένους επιστήμονες δασολόγους και σε δασοπόνους της Δ/σης Αναδασώσεων Αττικής, του Δασαρχείου Πάρνηθας και του Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας και όχι στην πλειοψηφία των πολιτών που ευαισθητοποιήθηκαν μετά την πυρκαγιά κυρίως που επικοινωνήσαν με τον Φορέα με σκοπό να συμβάλλουν στη φύτευση αυτή. Οι αρμόδιοι λοιπόν, που αναφέρθηκαν προηγούμενος συνεργάστηκαν με ερευνητές και ακαδημαϊκούς εξειδικευμένους στις αναδασώσεις, κρίνοντας απαραίτητο να αναλάβουν την

φύτευση φυταρίων οι εργολάβοι δασολόγοι, με δεδομένο ότι οι δυσκολίες που παρουσιάζονται από τις κλιματικές και τις εδαφικές συνθήκες στην περιοχή της Πάρνηθας, οι συγκεκριμένες ανάγκες και απαιτήσεις των διαφόρων ειδών που θα φυτευτούν όπως και το γεγονός πως η Πάρνηθα εντάσσεται σε ένα ιδιαίτερο καθεστώς προστασία που δεν επιδέχεται την πιθανότητα να ληφθούν λανθασμένες αποφάσεις. Η συμμετοχή των εθελοντών στην φύτευση ίσως να προκαλούσε ανεπανόρθωτη βλάβη στο οικοσύστημα του Δρυμού και να διατάρασσε ακόμη περισσότερο την οικολογική και εδαφική του ισορροπία, τώρα μάλιστα μετά την πυρκαγιά, λόγω της άγνοιας των ιδιομορφιών και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της Πάρνηθας.

2. Ο Φορέας επίσης, δεν έχει συμβάλλει στην **καταστολή των δασικών πυρκαγιών**, αυτή έχει ανατεθεί στο **Πυροσβεστικό Σώμα, το οποίο είναι υπεύθυνο** για τον συντονισμό και την αξιοποίηση όλων των επίγειων και εναέριων μέσων και του διαθέσιμου προσωπικού, σύμφωνα με το νόμο 2612/1998. Μάλιστα, έχει ενημερώσει την Πυροσβεστική Υπηρεσία για τα μέσα που έχει στη διάθεση της και πως σε κάθε φορά που θα προκύπτει το φαινόμενο της πυρκαγιάς (ας ελπίσουμε να μην ξανασυμβεί ούτε στην Πάρνηθα ούτε πουθενά αλλού) πρόθυμα θα της διατίθενται. Κρίνεται, ακόμη, απαραίτητη από την Πυροσβεστική Υπηρεσία, η συμμετοχή του Φορέα στην καταστολή των πυρκαγιών με την καθοδήγηση σε συγκεκριμένες θέσεις του Δρυμού της Πάρνηθας, των πυροσβεστικών οχημάτων. Συνεπώς, αφού όπως βλέπουμε ο Φορέας δεν έχει βασικά κάποια αρμοδιότητα στην καταστολή, για το λόγω αυτό δεν προωθεί οργανωμένα στον απαιτητικό αυτό τομέα, την ενεργό συμμετοχή των εθελοντών.

Επιπρόσθετα, **έχει ανατεθεί στις δασικές υπηρεσίες η πρόληψη των δασικών πυρκαγιών**, όμως θα πρέπει η πρόληψη αυτή να μην απευθύνεται αποκλειστικά σε έναν μόνο φορέα, αλλά σε μια συντονισμένη δράση πολλών φορέων μαζί, που κάθε ένας από αυτούς θα έχει συγκεκριμένο ρόλο στο σύνολο των σύνθετων ενεργειών που απαιτούνται για την αντιμετώπιση της πυρκαγιάς που παραμονεύει επικίνδυνα Βέβαια, για να υλοποιηθεί αυτό θα πρέπει να συνεργαστούν μεταξύ τους, το κράτος και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, έχοντας σαν στόχο τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση των δραστηριοτήτων εκείνων που συμβάλλουν στην πρόληψη των δασικών πυρκαγιών. Στην Πάρνηθα μάλιστα, εδώ και αρκετά χρόνια, δραστηριοποιούνται μη κυβερνητικές οργανώσεις με έμπειρα μέλη και εξοπλισμό που αφορούν στη δασοπροστασία, ώστε να προλαμβάνουν και να καταστέλλουν όσο το δυνατόν πιο γρήγορα τις δασικές πυρκαγιές.

Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων που έχει ανατεθεί στον Φορέα, αυτός προσπαθεί να προωθήσει την οργανωμένη δράση των φορέων που παρεμβαίνουν στην περιοχή του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας προστατεύοντας την, και ακόμη να αρχίσει να εντάσσει στα προγράμματα για την φύλαξη και την προστασία της περιοχής τους εθελοντές.

Η **προσέγγιση των μη κυβερνητικών οργανώσεων**, που δραστηριοποιούνται στην Πάρνηθα, **από τον Φορέα του Δρυμού** έγινε για πρώτη φορά την αντιπυρική περίοδο του 2007 με συγκεντρώσεις που πραγματοποιήθηκαν στα γραφεία του Φορέα, **όπου συζητήθηκαν τα εξής θέματα: πρώτον**, τα προβλήματα της περιοχής, **δεύτερον**, η δράση που θα πραγματοποιείται από κάθε οργάνωση στα θέματα δασοπροστασίας και **τρίτον**, οι δυνατότητες που υπάρχουν για την συνεργασία, τον συντονισμό και την

δημιουργία ενός ενιαίου σχεδίου δράσης. Η συνεργασία, επίσης, του Φορέα με τους εκπροσώπους της Δασικής Υπηρεσίας, του Πυροσβεστικού Σώματος, της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, είχε σαν αποτέλεσμα να τους παρουσιάσει το σχέδιο της κοινής δράσης του με τις μη κυβερνητικές οργανώσεις και τους πολίτες της περιοχής, που η συμβολή τους στις ενέργειες λήψης προληπτικών μέτρων με στόχο να αποφευχθούν τυχόν πυρκαγιές, με το Φορέα Διαχείρισης να έχει τον συντονισμό .

Ωστόσο για την κάλυψη του φορέα και των εθελοντών από νομικής πλευράς, είχαν υπογράψει οι εθελοντικές ομάδες σύμβαση που υποδήλωνε την παροχή της εθελοντικής τους εργασίας για όσο διάστημα ο φορέας απασχολούσε εθελοντές στο Δρυμό και με τους εθελοντές να φέρουν ένα δελτίο ταυτότητας επίσημα, όπως και αυτός . Ο ρόλος των μη κυβερνητικών οργανώσεων απεδείχθη ιδιαίτερα σημαντικός σε αυτή τη προσπάθεια , σε σχέση με αυτόν των κρατικών υπηρεσιών, και η συνεργασία μάλιστα με κάποιες από αυτές που ανάλαβαν να στελεχώσουν τα πυροφυλάκια και να συμπληρώνουν τις βάρδιες της πυροσβεστικής υπηρεσίας, ήταν πολύ καλή . Όμως ο φορέας αντιμετώπισε αρκετές δυσκολίες στην νέα του αυτή προσπάθεια, από τις οποίες η πιο σημαντική από όλες ήταν η δυσκολία να εξασφαλιστούν τα απαραίτητα μέτρα για την ασφάλεια των εθελοντών .

Ο Φορέας για την αντιπυρική περίοδο του 2008 άρχισε είδη να οργανώνει το ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης στο οποίο θα λάβουν μέρος οι αρμόδιοι φορείς και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, γνωρίζοντας τις δυσκολίες που αντιμετώπισε στην προηγούμενη αντιπυρική περίοδο, δηλαδή το 2007 .

Ποιο συγκεκριμένα ανάλαβε να συντάξει μια μελέτη αντιπυρικής προστασίας για την Πάρνηθα είδη από τον Δεκέμβριο του 2008, η οποία κοντεύει να ολοκληρωθεί .Μάλιστα, πρότεινε έναν σχεδιασμό που να αφορά στα πλαίσια της πρόληψης των βασικών πυρκαγιών, των έγκαιρο εντοπισμό και την όσο το δυνατόν γρηγορότερη κατάσβεση αυτών με την αξιοποίηση των ήδη υπάρχουσών των υποδομών και εκείνων που πρόκειται να κατασκευαστούν .

Αναλυτικά, η μελέτη αυτή διακρίνεται σε δύο άξονες που έχουν σαν στόχο να εντοπίζουν τις βασικές πυρκαγιές και να επεμβαίνουν άμεσα .Ο τρόπος με τον οποίο θα πραγματοποιείται το πρώτο σκέλος των δύο αξόνων είναι: α) η παρατήρηση από τα πυροφυλάκια, β) οι επίγειες περιπολίες των οχημάτων και γ) η εναέρια επιτήρηση, ενώ όσον αναφορά το δεύτερον σκέλος, αυτό θα πραγματοποιείται με την άμεση επέμβαση των οχημάτων που θα βρίσκονται σταθμευμένα είτε σε κάποια σταθερά σημεία είτε θα περιπολούν το Δρυμό και τα οποία διαθέτουν από μόνα τους δεξαμενή νερού .

Θα προωθηθούν σχέσεις εργασίας με τους κρατικούς και μη φορείς που σχετίζονται με την Πάρνηθα, με σκοπό την πιο πλήρη και αποτελεσματική προστασία της περιοχής , ωστόσο ο φορέας μαζί με τις μη κυβερνητικές οργανώσεις είναι αυτοί που συμπληρώνουν το έργο των κρατικών υπηρεσιών . Επίσης ο φορέας θα συντονίζει όλες τις δυνάμεις των εμπλεκομένων στο σχέδιο αυτό, αφού πρώτα ληφθεί υπόψη το σχετικό πρόγραμμα για τη στελέχωση των πυροφυλακίων και των περιπολιών του πυροσβεστικού σώματος και της δασικής υπηρεσίας.

Την αντιπυρική περίοδο, λοιπόν, του 2008 η στελέχωση των πυροφυλακίων και οι περιπολίες θα πραγματοποιούνται από τα οχήματα του πυροσβεστικού σώματος, του φορέα διαχείρισης του Δρυμού, του δασαρχείου Πάρνηθας, του Δασαρχείου του Καπανδριτίου, τον Ο.Τ.Α, της ΕΛ.ΑΣ. καθώς και των εθελοντικών οργανώσεων, και σίγουρα είναι επιθυμητό να μην ξαναντικρύσουμε παρόμοιες τραγικές εικόνες, όπως τον

Ιούνιο του 2007, με δεδομένη την αυξημένη επαγρύπνηση όλων όσων αναφέρθηκαν προηγουμένων.

Όσοι πολίτες συνεισφέρουν χωρίς να έχουν στόχο το κέρδος και που η δράση τους αυτή δεν προβλέπει άμεσα την επαγγελματικής τους εξέλιξη, αυτό δε προϋποθέτει την οργάνωση ατόμων σε οργανώσεις μη κυβερνητικές. Όμως όσον αναφορά στην πρόληψη των δασικών πυρκαγιών, προσφορά στην κοινωνία αποτελεί η πληροφόρηση και ενημέρωση του κοινού που μπορεί να πραγματοποιηθεί με τη βοήθεια του φορέα και των κρατικών μηχανισμών ή και χωρίς αυτή.

Οι πολίτες, όπως έχει διαπιστωθεί όταν εκδηλώνεται μια πυρκαγιά δεν σκέφτονται να ενεργήσουν με βάση το ισχύον πρόγραμμα δράσης, στο οποίο ο καθένας τους έχει ένα συγκεκριμένο ρόλο με αποτέλεσμα αρκετές φορές να επιφέρουν με την αυθόρμητη συμμετοχή τους αντίθετα αποτελέσματα από αυτά που είναι επιθυμητά. Έτσι, η σωστή ενημέρωση των πολιτών για το πώς πρέπει να δρουν σε περίπτωση πυρκαγιάς από εθελοντές, βοηθά στην αποφυγή τυχόν εμποδίων στο έργο των αρμόδιων υπηρεσιών.

Οι αναδασωτέες εργασίες που ήδη εκτελούνται στην Πάρνηθα, θα πρέπει να ακολουθηθούν με τον τωρινό προγραμματισμό για εργασίες συλλογής σπόρων και τη δημιουργία θέσεων σποράς και σε αυτή τη διαδικασία θα λάβουν μέρος οι εθελοντές, έχοντας μεγάλη επιτυχία ύστερα από μια πολύ μικρή εκπαίδευση που θα παρακολουθήσουν. Επίσης οι εθελοντές πιθανόν να απασχοληθούν και σε άλλες δράσεις, όπως στην ταξινόμηση της διασκορπισμένης βιομάζας, στις επιφάνειες που περίσσεψε ξύλο κατά την κατασκευή των κορμοδεμάτων, μια εργασία που είναι βέβαια κάπως επίπονη. Όσοι προσφέρουν ως εθελοντές σε οποιαδήποτε από τις δράσεις που αναφέρθηκαν παραπάνω, θα εκπαιδευτούν από εξειδικευμένο προσωπικό που θα έχει ορίσει ο φορέας.

Ο εθελοντής θα έχει καθορισμένη εργασία από την αρχή μέχρι το τέλος, πρέπει να αισθάνεται ασφαλής και έχει το δικαίωμα όταν το θελήσει να σταματήσει να συμβάλλει στο συγκεκριμένο πρόγραμμα. Βέβαια κάθε εθελοντής και εθελοντική οργάνωση θα πρέπει να είναι όσο πιο σίγουρη είναι προτού αποφασίσουν να συνεισφέρουν σε αυτή την προσπάθεια και καθένας τους να καταλάβει πως σε καμία περίπτωση δεν είναι αυτή που θα αντικαταστήσουν το κράτος και της υποχρεώσεις του απέναντι στην προστασία και αποκατάσταση του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας. (Δερβένη Α., Ζιάζιαρης Ι., Πρακτικά συνεδρίου: <<Τρόποι συνεργασίας κράτους – Φορέων με εθελοντές>>, Αίθουσα Δεξιώσεων <<Εμμέλεια>>, Αχαρνές, 21-3-2008)

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΘΕΛΟΝΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΩΝ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΡΝΗΘΑ

Α) Πρόληψη & αποστολές πρόληψης

Η διαδικασία της πρόληψης είναι ιδιαίτερα πολύπλοκη, έχοντας ένα σύνολο αποστολών για τους εμπλεκόμενους σε αυτήν και για όσους θέλουν να προσφέρουν εθελοντικά, ενώ η αποτελεσματικότητα της διαδικασίας αυτής πιθανόν να παρουσιάσει αδυναμίες εξαιτίας της εμπλοκής σε αυτήν μεγάλου αριθμού φορέων που είναι

ανεξάρτητη μεταξύ τους, καθώς και του μη υπάρχοντος αναγκαίου σχεδιασμού και ενιαίου συντονισμού .

Η απάντηση στο ερώτημα αν μια καλά οργανωμένη και συντονισμένη προσπάθεια θα επιφέρει πολύ καλά αποτελέσματα είναι καταφατική από τους αρμόδιους, κάτι που φαίνεται να μη συμερίζονται και οι εθελοντές κυρίως σε ότι αφορά τα χρηματικά ποσά που δαπανώνται για τη πρόληψη, τα οποία σε αντίθεση καταστολή μιας πυρκαγιάς, είναι ελάχιστα .

Όσον αναφορά τις αποστολές πρόληψης αυτές διακρίνονται: 1) στην επάνδρωση των πυροφυλακίων, **2)** στην επάνδρωση σταθερών σημείων προεπιλεγμένων για δασοπαράτηρηση και **3)** στις περιπολίες με οχήματα σε κομβικούς άξονες μέσα στις δασικές εκτάσεις, οι οποίες αποστολές χρειάζονται προγραμματισμό ως προς τις βάρδιες των μελών, τις ώρες κλπ .

Β) Ο ρόλος των εθελοντών και ομάδες υποβοήθησης

Εδώ και πολλά χρόνια δραστηριοποιούνται αποτελεσματικά στην Πάρνηθα εθελοντικές ομάδες με την διαφορά ότι στην προκειμένη περίπτωση υπάρχουν πιστοποιημένες ομάδες στην Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας (Γ.Γ.Π.Π.), καθώς και άλλες ομάδες που έχουν τη διάθεση να προσφέρουν, να γνωρίσουν το βουνό της Πάρνηθας και τις συνθήκες της περιοχής και οι οποίες να καταφέρουν να ενταχθούν στην Γ.Γ.Π.Π και να λάβουν πέρα από την πιστοποίηση και σχετική εκπαίδευση και χρηματοδότηση .

Επιπλέον, μια σειρά από απλές αποστολές μπορούν να πραγματοποιηθούν από τους εθελοντές, βοηθώντας σε μεγάλο βαθμό κυρίως το πυροσβεστικό σώμα και είναι οι εξής: 1) η ομάδα εθελοντών για την διακίνηση των βυτιοφόρων, **2)** η ομάδα εθελοντών για τα υδροστόμια και άλλες πηγές άντλησης νερού και **3)** η ομάδα εθελοντών καθοδήγησης των στρατιωτικών τμημάτων στο χώρο της πυρκαγιάς .

Γ) Πλάνο δράσης

Διακρίνονται τρία στάδια για την επιτυχή έκβαση του πλάνου για την πρόληψη της πυρκαγιάς στην Πάρνηθα και είναι: πρώτον η συνεργασία και η ενημέρωση του Κρατικού μηχανισμού και κυρίως της Γ.Γ.Π.Π και του πυροσβεστικού σώματος, δεύτερον, η εκπαίδευση και η άσκηση κάθε ομάδας για το έργο στο οποίο θα συμβάλλει και τρίτον, ο Φορέας που θα συνδέει τους κρατικούς μηχανισμούς με τους εθελοντές και που αυτός θα συντονίζει τις δραστηριότητες . (Λεμπέσης Ε., Κρεμεζής Σ., Καρδαράς Κ., *Πρακτικά συνεδρίου: <<Πρόληψη δασικών πυρκαγιών – ο ρόλος των εθελοντών>>, Αίθουσα Δεξιώσεων <<Εμμέλεια>>, Αχαρνές, 21-3-2008*)

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Α) Εθελοντές Δασοπυροπροστασίας Αττικής (Ε.ΔΑΣ.Α.)

Ο Ε.ΔΑΣ.Α. ιδρύθηκε το 1987 από ομάδα ορειβατών και σπηλαιολόγων που γνώριζαν ήδη την ομορφιά του Δρυμού και αποφάσισαν να συνεισφέρουν στην πράξη . Η προσπάθεια τους αυτή συνεχίζεται αδιάκοπα μέχρι σήμερα και το μη κερδοσκοπικό αυτό σωματείο **έχει σαν στόχο την εθελοντική προστασία και φύλαξη της Πάρνηθας από την πυρκαγιά συμβάλλοντας στις ακόλουθες δραστηριότητες:**

1. **Η πρώτη δραστηριότητα αφορά στη δασοπυροφύλαξη** όπου από το ξύλινο πυροφυλάκιο σωματείου στη θέση Σκίπιζα, δηλαδή στην καρδιά της Πάρνηθας, οι ομάδες των εθελοντών του βοηθούν την περίοδο του καλοκαιριού με ολονύκτιες πυροφυλάξεις και συνεργάζονται με την πυροσβεστική υπηρεσία και το Δασαρχείο, τους οποίους ενημερώνουν με τη χρήση ασυρμάτου για δασικές πυρκαγιές, λαθροκυνηγούς ή άλλους κινδύνους που πιθανόν να εμφανιστούν στην περιοχή . Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι από την αρχή λειτουργίας του έχει ειδοποιήσει τις αρχές για 112 πυρκαγιές που ευτυχώς κατασβήστηκαν . Ο Ε.ΔΑΣ.Α. απευθύνεται σε όλου τους ενεργούς πολίτες, παρέχοντας τους την δυνατότητα να συμβάλλουν έμπρακτα στην ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση για την προστασία του περιβάλλοντος και μάλιστα οι εθελοντές που θέλουν να συμβάλλουν στην δασοπυροφύλαξη τη θερινή περίοδο είναι οποιοσδήποτε πολίτης θελήσει να περάσει μια όμορφη νύκτα στο βουνό, συμβάλλοντας ενεργά στην προστασία του με την καθοδήγηση κάποιου μέλους του Ε.ΔΑΣ.Α.
2. **Η δεύτερη δραστηριότητα αφορά τη δασοπυρόσβεση**, όπου οποιαδήποτε ώρα ύστερα από πρόσκληση του κέντρου συντονισμού της πυροσβεστικής υπηρεσίας, μια ομάδα έμπειρων ορειβατών της Δασοπυρόσβεσης Ορεινών Περιοχών του Ε.ΔΑΣ.Α. (ΟΔΟΠ) τρέχει για να βοηθήσει στην κατάσβεση των δασικών πυρκαγιών στα βουνά της Αττικής με τις ειδικές γνώσεις και την εμπειρία που διαθέτουν . Η ΟΔΟΠ έχει μέχρι σήμερα κατασβήσει οκτώ πυρκαγιές στην Πάρνηθα και στην Πεντέλη και συνέβαλε επίσης στην καταστροφική πυρκαγιά της Πάρνηθας τον περασμένο Ιούνιο .

Ο Ε.ΔΑΣ.Α. βοηθά στην ευαισθητοποίηση των πολιτών απέναντι στο περιβάλλον και με δραστηριότητες όπως η συμμετοχή σε αναδασώσεις, η έκδοση ενημερωτικών φυλλαδίων, η μετάδοση γνώσεων πυροφύλαξης στην υπόλοιπη Ελλάδα η οργάνωση προβολών και ομιλιών σε σχολεία, συλλόγους κλπ . Ο Ε.ΔΑΣ.Α. συνεχίζει και μετά την τελευταία πυρκαγιά στην Πάρνηθα να βοηθά στην προστασία της, συμμετείχε στην κατάσβεση, φυλάσσει κανονικά τον Δρυμό και προχώρησε ήδη σε συλλογή σπόρων ελάτης το φθινόπωρο με στόχο την δημιουργία φυτωρίου για την αναδάσωση του Δρυμού . . (Λεμπέσης Ε., Κρεμεζής Σ., Καρδαράς Κ., *Πρακτικά συνεδρίου: <<Πρόληψη δασικών πυρκαγιών – ο ρόλος των εθελοντών>>, Αίθουσα Δεξιώσεων <<Εμμέλεια>>, Αχαρνές, 21-3-2008*)

Β) ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΦΥΛΗΣ (Ε.Π.Ο.Σ.)

Ο Ε.Π.Ο.Σ. έχει την έδρα του στην περιοχή Φυλή που βρίσκεται στους πρόποδες της Πάρνηθας, δραστηριοποιείται στο χώρο του βουνού από το έτος 2000, είναι εθελοντικό – αθλητικό σωματείο και ασχολείται με όλες τις μορφές ορειβασίας, ενώ είναι μέλος των αθλητικών Ομοσπονδιών, της Ε.Ο.Ο.Α. και της Ε.Φ.Ο.Τ. . Απευθύνεται σε αρχάριους και έμπειρους πεζοπόρους με ποικιλία διαδρομών που περιλαμβάνουν ορεινή πεζοπορία, αναρρίχηση, διάσχιση φαραγγιών και αναβάσεις σε βουνά της Ελλάδας και του Εξωτερικού και διοργανώνει σχολές ορειβασίας και αναρρίχησης κάθε χρόνο από το 2004 .

Προσπαθεί να κρατήσει τα μονοπάτια της Δυτικής Πάρνηθας καθαρά για να είναι προσιτά και ασφαλή για την ορεινή πεζοπορία, και όχι μόνο, και οργανώνει επίσης καθαρισμό μονοπατιών και σε άλλες περιοχές της Ελλάδας με εθελοντές που συνδυάζουν το έργο τους κάνοντας πολιτιστικές εκδηλώσεις και μικρές καλοκαιρινές διακοπές .

Οι στόχοι του αφορούν κυρίως στη διάσωση και διαφύλαξη του Δρυμού της Πάρνηθας και γι αυτό το λόγο διοργανώνει εθελοντές για τα πυροφυλάκια στη Δυτική Πάρνηθα και βραδιές πυροφύλαξης από το πυροφυλάκιο του βουνού της Φυλής, τμήμα του Δρυμού που διασώθηκε από την πυρκαγιά, με βάρδιες που συμπληρώνουν το έργο των πυροφυλάκων της πυροσβεστικής υπηρεσίας την περίοδο που διαρκεί η αντιπυρική προστασία . Συνεργάζεται με το φορέα διαχείρισης της Πάρνηθας και την πυροσβεστική υπηρεσία και ανακατασκευάζει το παλιό πέτρινο πυροφυλάκιο στη θέση Κλημέντη, ώστε να χρησιμοποιηθεί σαν κέντρο εκπαίδευσης εθελοντών πυροφυλάκων και να λειτουργεί ως σταθμός 24ωρης βάσης φύλαξης . Στον χώρο του πυροφυλακίου κατασκεύασε υπόγεια δεξαμενή, που εντάχθηκε στο αντιπυρικό σχέδιο της Πάρνηθας και η χρήση της θα αφορά στην λειτουργία της ως εστίας λήψης νερού σε περίπτωση πυρκαγιάς .

Κάθε ευαισθητοποιημένος πολίτης που ενδιαφέρεται να προσφέρει έμπρακτα στην προσπάθεια του σωματείου, μπορεί να επικοινωνήσει τηλεφωνικά ή μέσω της ιστοσελίδας του, ώστε να δηλώσει τις ημέρες που είναι διαθέσιμος για πυροφύλαξη . Η διαδικασία που θα ακολουθήσει κάθε ενδιαφερόμενος είναι εύκολη, δεν χρειάζονται ιδιαίτερες ικανότητες, ενώ θα εκπαιδευθεί σύντομα και εύκολα για να συμμετάσχει στην πυροφύλαξη της Πάρνηθας, προστατεύοντας την . (Λεμπέσης Ε., Κρεμεζής Σ., Καρδαράς Κ., Πρακτικά συνεδρίου: <<Πρόληψη δασικών πυρκαγιών – ο ρόλος των εθελοντών>>, Αίθουσα Δεξιώσεων <<Εμμέλεια>>, Αχαρνές, 21-3-2008)

Γ) ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ «Έλιξ»

Διάφορες ομάδες εθελοντών από ολόκληρο τον κόσμο συμβάλλουν στην προστασία του περιβάλλοντος σε πολλές περιοχές της Ελλάδας εδώ και 21 χρόνια, από το 1987 .Για παράδειγμα, έχουν πραγματοποιηθεί πολλές φορές δενδροφυτεύσεις και δασοπροστασία

στον Εθνικό Δρυμό της Δαδιάς στον Έβρο, στην Κρήτη, στο δάσος του σχοινιά στο Μαραθώνα, στην Νέα Μάκρη, στην Αμαλιάδα και αλλού .

Όσον αναφορά τις δυνατότητες συμβολής των εθελοντών για την προστασία των Δασών, αυτές αναφέρονται στον καθαρισμό της χαμηλής βλάστησης και των σκουπιδιών, στην δασοπροστασία που πραγματοποιείται με βάρδιες και στις κατασκευές μέσα στο δάσος, ενώ όσον αναφορά τις δυνατότητες συμβολής των εθελοντών στις εργασίες για αποκατάσταση μετά από πυρκαγιά, αυτές είναι η απομάκρυνση από τους εθελοντές των καμένων δένδρων, καθώς η αναδάσωση και η δενδροφύτευση .

Σύμφωνα με την Έλιξ τα προγράμματα εθελοντικής εργασίας που διοργανώνουν αναφέρονται στην προσφορά εργασίας μιας ομάδας εθελοντών που κατάγονται από όλο τον κόσμο, για την πραγματοποίηση ενός συγκεκριμένου έργου, το οποίο θα κρίνεται απαραίτητο για την τοπική κοινωνία στην οποία θα εκτελεστεί και ακόμη προγράμματα που διοργανώνονται κατά κύριο λόγο σε μικρές πόλεις και χωριά στις απομακρυσμένες περιοχές της Ελλάδας και του εξωτερικού .

Τα προγράμματα εθελοντικής εργασίας της Έλιξ, όπως αυτή αναφέρει, προσφέρουν την δυνατότητα στις τοπικές κοινωνίες να έρθουν σε επαφή σε νέους ανθρώπους από κάθε γωνιά του κόσμου, να αναδείξουν με το καλύτερο δυνατό τρόπο το φυσικό και πολιτιστικό πλούτο που διαθέτει κάθε μια από τις περιοχές που συμβάλλουν με το έργο τους και ακόμη, έχουν την δυνατότητα να εξοικειωθούν με τον θεσμό του εθελοντισμού . Παράλληλα, τα προγράμματα αυτά δίνουν την δυνατότητα στους νέους ανθρώπους να μάθουν διάφορες τεχνικές για το πώς να προστατεύουν το περιβάλλον και να συντηρούν τα όμορφα παραδοσιακά κτίσματα, να μαθαίνουν να εργάζονται ομαδικά να γνωρίζουν νέους τόπους αλλά και τρόπους ζωής και ακόμη να συμβάλουν με σκοπό να δημιουργήσουν ένα καλύτερο κόσμο .

Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι, από το 1987 μέχρι και το 2007 έχουν πραγματοποιηθεί περισσότερα από 255 τέτοια προγράμματα εθελοντικής εργασίας σε 96 περιοχές σε όλοι την Ελλάδα, στα οποία συμμετείχαν περισσότεροι από 4.100 εθελοντές από ολόκληρο τον κόσμο, ενώ ταυτόχρονα, περισσότεροι από 1.300 νέοι από την χώρα μας προσέφεραν την εθελοντική τους εργασία σε πολλές χώρες στο εξωτερικό .

Πρέπει να σημειωθεί όμως, ότι η εθελοντική εργασία για να αξιοποιηθεί σωστά και να φέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα, χρειάζεται πέρα από την καλή διάθεση των εθελοντών, την συμβολή και την συνεργασία του κρατικού φορέα . Οι εθελοντές είναι ανειδίκευτοι και έχουν ως μοναδικό εξοπλισμό τον ενθουσιασμό τους και την διάθεση τους για προσφορά και ο φορέας είναι αυτός που θα πρέπει να εξασφαλίσει τις κατάλληλες υποδομές για την εργασία των εθελοντών, ανάλογα με το που, το πόσο και το ποιο θα είναι το αντικείμενο εργασίας που θα πρέπει να φέρουν εις πέρας . Οι εθελοντές είναι σίγουρο ότι θα παράγουν το έργο που τους διατίθεται, αλλά το γεγονός από το αν το αποτέλεσμα θα είναι θετικό, εξαρτάται μονάχα από το αν ο φορέας τους προσφέρει τα μέσα που χρειάζονται, διαφορετικά η επιθυμία τους να προσφέρουν ουσιαστικά ακυρώνεται γιατί, είναι ανίσχυροι .

Η Έλιξ για να διοργανώσει ένα εθελοντικό πρόγραμμα αναλαμβάνει τα εξής: 1) τις συμφωνίες για το έργο με τον τοπικό φορέα, **2)** την παρουσίαση του προγράμματος στους εταίρους της στο εξωτερικό, **3)** την προβολή του προγράμματος, ώστε να προσελκύσει ακόμη περισσότερους εθελοντές, **4)** την συγκέντρωση της ομάδας που θα συμμετέχει στο πρόγραμμα, **5)** την εκπαίδευση, καθώς και την προετοιμασία των ομαδάρχων και των συντονιστών, **6)** την εγκατάσταση, την παρακολούθηση και την

ολοκλήρωση του προγράμματος, **7)** την ασφάλιση των εθελοντών, **8)** την γραμματειακή υποστήριξη σε όλες τις φάσεις υλοποίησης του προγράμματος και **9)** την αξιολόγηση και τον απολογισμό του προγράμματος . (Γαζή Ε., Πρακτικά συνεδρίου: <<Συμβολή του εθελοντισμού στην προστασία δασών>>, Αίθουσα Δεξιώσεων <<Εμμέλεια>>, Αχαρνές, 21-3-2008)

- Τι αναλαμβάνει ο φορέας;

Από την πλευρά ο φορέας αναλαμβάνει να εξασφαλίσει όλα τα έξοδα διαμονής, διατροφής και ασφάλισης των εθελοντών, τις αμοιβές των υπευθύνων, την γραμματειακή υποστήριξη και ένα σύνολο από ενέργειες που αναφέρονται: **1)** στην επιλογή του έργου που θα είναι ουσιαστική από τη συμβολή των εθελοντών, **2)** στην παρουσίαση του έργου στην ομάδα των εθελοντών, **3)** στην επίβλεψη και καθοδήγηση από τεχνικούς, της ομάδας κατά την εργασία, **4)** στην παροχή τεχνικών υλικών μέσω και στην παρουσία τεχνίτη που θα καθοδηγεί τους εθελοντές, **5)** στη μεταφορά των εθελοντών από και προς τον χώρο εργασίας, εάν η απόσταση από την διαμονή τους είναι μεγάλη, **6)** στην παροχή στεγασμένου χώρου με εγκαταστάσεις υγιεινής, όπου θα φιλοξενηθεί η ομάδα, στη διευθέτηση προβλημάτων που πιθανόν να προκύψουν σχετικά με την διαμονή και την εργασία της ομάδας και **7)** στη διοργάνωση δραστηριοτήτων για να γνωρίσει η ομάδα την περιοχή .

Όσον αναφορά τώρα την διεθνή ομάδα των εθελοντών, αυτή αναλαμβάνει καθημερινά να προσφέρει εθελοντική εργασία 5 με έξι ώρες την ημέρα, εκτός του Σαββάτου και της Κυριακής, την 24ωρη απασχόληση τους, στην περίπτωση που το έργο του είναι σε πυροφυλάκια με βάρδιες και την καθαριότητα του χώρου που τους φιλοξενεί, όπως και την προετοιμασία των γευμάτων τους.

Ωστόσο, υπάρχουν και διάφορες άλλες οργανώσεις στο εξωτερικό, παρόμοιες με την Έλιξ, σε διάφορες χώρες όπως στην Αγγλία, την Γερμανία, την Βουλγαρία κλπ. Με σημαντική απήχηση και δράση επί πολλά έτη. (Γαζή Ε., Πρακτικά συνεδρίου: <<Συμβολή του εθελοντισμού στην προστασία δασών>>, Αίθουσα Δεξιώσεων <<Εμμέλεια>>, Αχαρνές, 21-3-2008)

Δ) WWF Ελλάς

Το wwf της Ελλάδας αποτελεί ένα κομμάτι της διεθνούς οικογένειας του wwf και είναι μια περιβαλλοντική μη κυβερνητική οργάνωση, που έχει ως αποστολή να διατηρεί την πλούσια βιοποικιλότητα της Ελλάδας ως αναπόσπαστο στοιχείο της μεσογείου, να εμποδίσει και μέλλον να αντιστρέψει την υποβάθμιση του περιβάλλοντος με στόχο την συνύπαρξη του ανθρώπου και της φύσης αρμονικά . Το wwf έχει την νομική μορφή του κοινωφελούς ιδρύματος, η σύσταση του οποίου εγκρίθηκε ύστερα από προεδρικό διάταγμα το 1994, έχει δικό της διοικητικό συμβούλιο και τέλος η έδρα της είναι στην Αθήνα, έχοντας όμως παράλληλα και μόνιμες ομάδες και δράσης σε οικολογικά σημαντικές περιοχές, όπως αυτές της Δαδιάς, της Κερκίνης, της Πρέσπας, της Βόρειας Πίνδου και της Ζακύνθου . Απασχολεί συνολικά 36 μόνιμους συνεργάτες και 600

εθελοντές, ενώ η υλοποίηση των δράσεων της δεν θα ήταν εφικτή χωρίς την οικονομική ενίσχυση των 20.000 υποστηρικτών της και χορηγών της, καθώς και την συνεχή βοήθεια των εθελοντών της .

Από τότε που ιδρύθηκε έχει εκπονήσει πάνω από 70 προγράμματα δράσης, που αφορούν στους τομείς της ενεργούς προστασίας, διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος, εκστρατείες για ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών και παρεμβαίνει σε κρίσιμα ζητήματα της περιβαλλοντικής πολιτικής, όπως είναι ο χωροταξικός σχεδιασμός, η δημιουργία δικτύου για προστατευόμενες περιοχές, η αναπτυξιακή πολιτική της χώρας, η διαχείριση υδατικών πόρων και η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα χημικά .

Το wwf της Ελλάδας για να επιτύχει τους στόχους του συνεργάζεται με την πολιτεία, τις τοπικές κοινότητες, τους διεθνείς οργανισμούς και με επιχειρήσεις, έτσι ώστε να εξασφαλίσει τις αναγκαίες λύσεις για τα περιβαλλοντικά προβλήματα που προκύπτουν . **Επίσης, διεξάγει μακροχρόνια τοπικά προγράμματα** σε επιλεγμένες περιοχές που έχουν σαν κεντρικό άξονα την προστασία του φυσικού τους πλούτου, προωθώντας τις τοπικές κοινωνίες να συμμετέχουν ενεργά και να βρίσκουν εναλλακτικές μορφές οικονομικών δραστηριοτήτων . **Ακόμη, προσπαθεί να αυξήσει τις προσπάθειες του** μέσω της εκπαίδευσης του, της εξασφάλισης των αναγκών υποδομών και της τεχνογνωσίας σε τοπικό επίπεδο .

Όσον αφορά στην Πάρνηθα, η δουλειά του οργανισμού αυτού σημαδεύτηκε από την καταστροφική πυρκαγιά το περασμένο καλοκαίρι που κατέκαυσε ένα πολύ σημαντικό τμήμα του Εθνικού αυτού Δρυμού και ανταποκρίθηκε άμεσα στην επιτακτική ανάγκη για επιστημονικά ακέραιες και σωστά σχεδιασμένες παρεμβάσεις, με την « ομάδα της Πάρνηθας» να καταγράφει πρώτα όλες τις διαστάσεις και τις αναμενόμενες επιπτώσεις από αυτή την καταστροφή . Στην πορεία ενημέρωσε όλους τους φίλους που αγωνιούσαν για την ενδεδειγμένη συμπεριφορά του κάθε επισκέπτη της Πάρνηθας, δημοσιεύοντας ένα κείμενο με τις βασικές κατευθύνσεις για την προστασία του καμένου αυτού τόπου και για την οικολογικά σωστή αποκατάσταση του κατεστραμμένου δάσους, παρεμβάσεις οι οποίες συζητήθηκαν και κοινοποιήθηκαν στο δασαρχείο της Πάρνηθας, στον φορέα διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας και στο διοικητικό συμβούλιο στο οποίο συμμετέχει και εκπρόσωπος της οργάνωσης . Δόθηκε επίσης μεγάλη έμφαση στην περιβαλλοντική εκπαίδευση μέσα στον καμένο Εθνικό Δρυμό, εμπλουτίζοντας το εκπαιδευτικό πακέτο που μέχρι πριν την πυρκαγιά είχε δημιουργήσει για τις δασικές πυρκαγιές και την αποκατάσταση . Άλλες επίσης δράσεις που ανέλαβε η οργάνωση αυτή μετά την πυρκαγιά είναι η άμεση και μέχρι σήμερα μοναδική δορυφορική αποτύπωση της καταστροφής της Πάρνηθας, όπου μέσα από την επεξεργασία των δορυφορικών εικόνων και τις εκτεταμένες επιτόπιες έρευνες σύνταξε με την συνεργασία του τμήματος τηλεπισκόπησης του ΑΠΘ εμπεριστατωμένες εκθέσεις και διέθεσε όλα αυτά τα στοιχεία σε κάθε ενδιαφερόμενο, καθώς και στις τοπικές υπηρεσίες . Επίσης, διατύπωσε προτάσεις για την αποκατάσταση και την μελλοντική διαχείριση του Δρυμού και την σταθερή παρακολούθηση των δραστηριοτήτων μετά την πυρκαγιά . Με το γεγονός αυτό που συνέβη το καλοκαίρι που μας πέρασε δόθηκε το έναυσμα για τον σχεδιασμό ενός τριετούς προγράμματος που αφορά στην επεξεργασία και προώθηση των πιο κατάλληλων και επιστημονικών λύσεων σε χρόνια προβλήματα της δασικής προστασίας της Ελλάδας .Επιπρόσθετα, ανέλαβε πρωτοβουλίες για την παρακολούθηση των δασικών εκτάσεων και των πιθανών αλλαγών σε χρήσεις τους, ώστε να μπορούν να

επεμβαίνουν όπου παρατηρούνται καταστροφές όσο το δυνατόν πιο έτοιμοι και τέλος έχουν σαν στόχο την ενδυνάμωση της κοινωνικής συμμετοχής στην προστασία του δασικού πλούτου της Ελλάδας . (www.wwf.gr)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

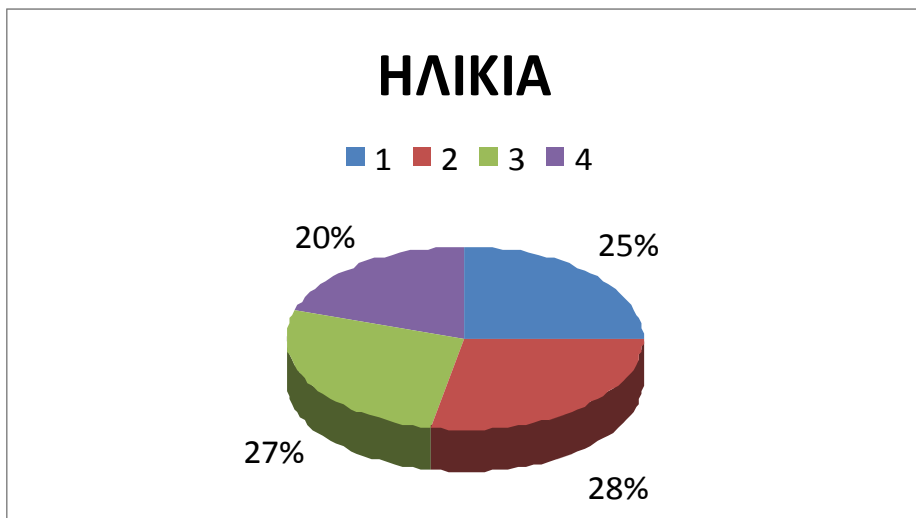
ΕΡΩΤΗΣΗ 1: ποιό είναι το φύλο σας;

Στην ερώτηση αυτή το 48% που απάντησαν είναι άνδρες και το 52% ήταν γυναίκες.
(όπου 1: άνδρας και 2: γυναίκα)

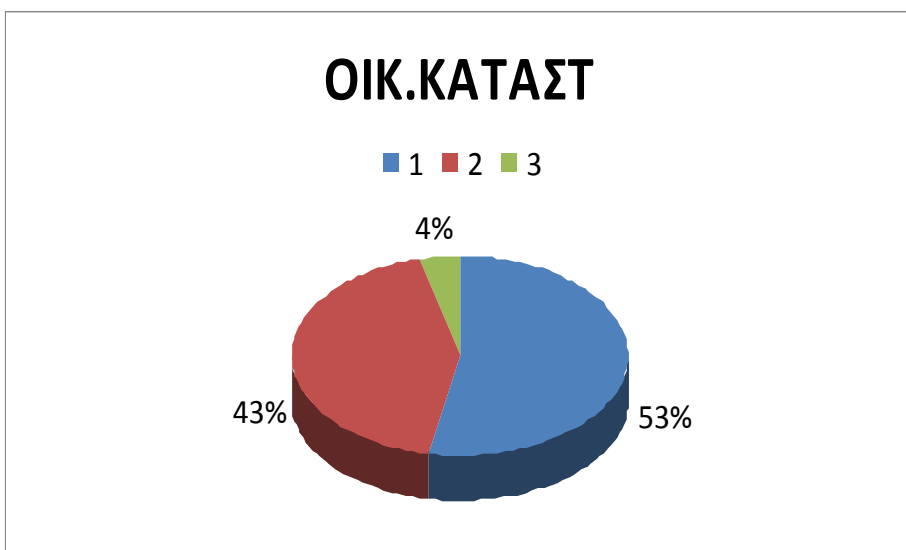
ΕΡΩΤΗΣΗ 2: Ποιά είναι η ηλικία σας;

Στην ερώτηση αυτή το 25% που απάντησαν είναι <20 ετών, το 28% 20 - 35 ετών, το 27% 36 - 65 ετών και το 20% ήταν >66 ετών. (όπου 1: <20 ετών, 2: 20 – 35 ετών, 3: 36 – 65 ετών και 4: >66 ετών)

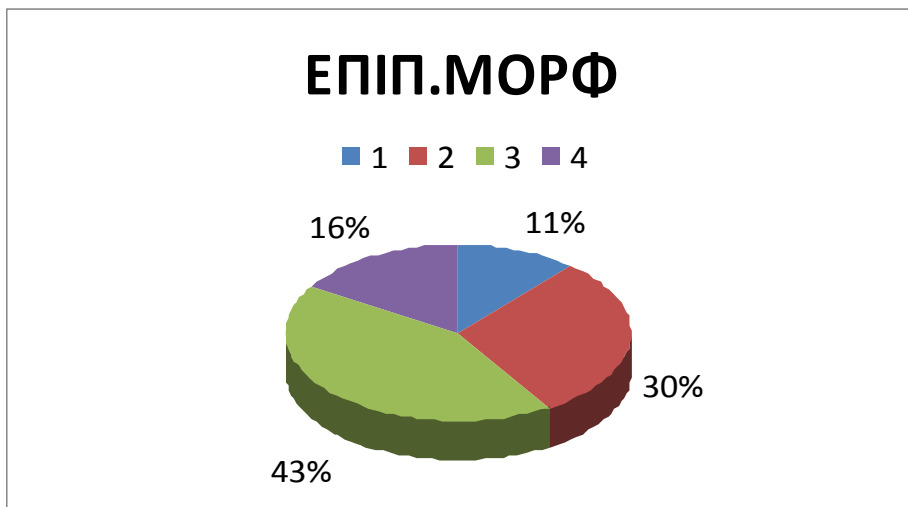
ΕΡΩΤΗΣΗ 3: Ποιά είναι η οικογενειακή σας κατάσταση;

Στην ερώτηση αυτή το 53% που απάντησαν είναι άγαμοι, το 43% έγγαμοι, και το 4% ήταν διαζευγμένοι ή εν χηρεία . (όπου 1: άγαμος, 2: έγγαμος και 3: διαζευγένος / εν χηρεία)

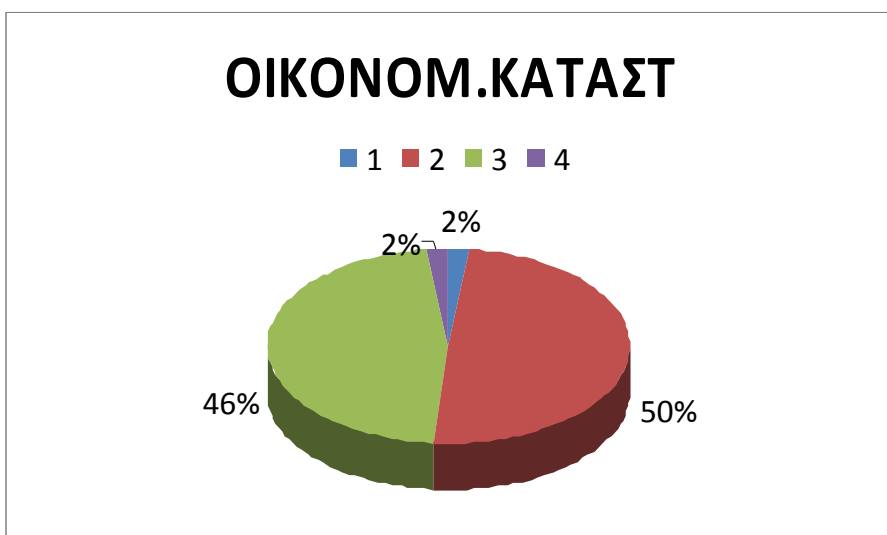
ΕΡΩΤΗΣΗ 4: Ποιό είναι το επίπεδο μόρφωσής σας;

Στην ερώτηση αυτή το 11% που απάντησαν είναι απόφοιτοι δημοτικού, το 30% γυμνασίου / λυκείου, το 43% ΑΕΙ / ΤΕΙ και το 16% μεταπτυχιακού / διδακτορικού . (όπου 1: δημοτικό, 2: γυμνάσιο/λύκειο, 3: ΑΕΙ/ΤΕΙ και 4: μεταπτυχιακό/διδακτορικό)

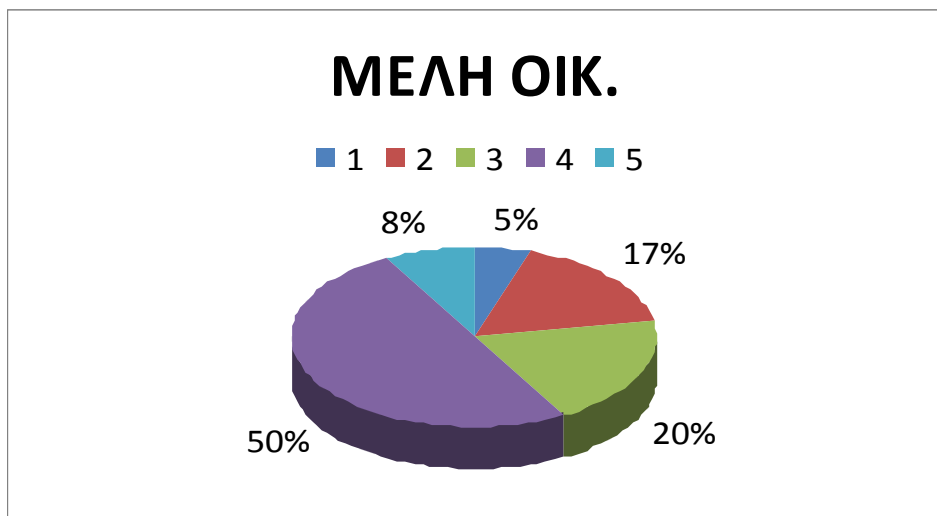
ΕΡΩΤΗΣΗ 5: Ποιά είναι αντικειμενικά η οικονομική σας κατάσταση;

Στην ερώτηση πέντε το 2% που απάντησαν έχουν κακή οικονομική κατάσταση, το 50% μέτρια, το 46% καλή, και το 2% επίσης θεωρεί ότι έχει πολύ καλή οικονομική κατάσταση. (όπου 1: κακή, 2: μέτρια, 3: καλή και 4: πολύ καλή)

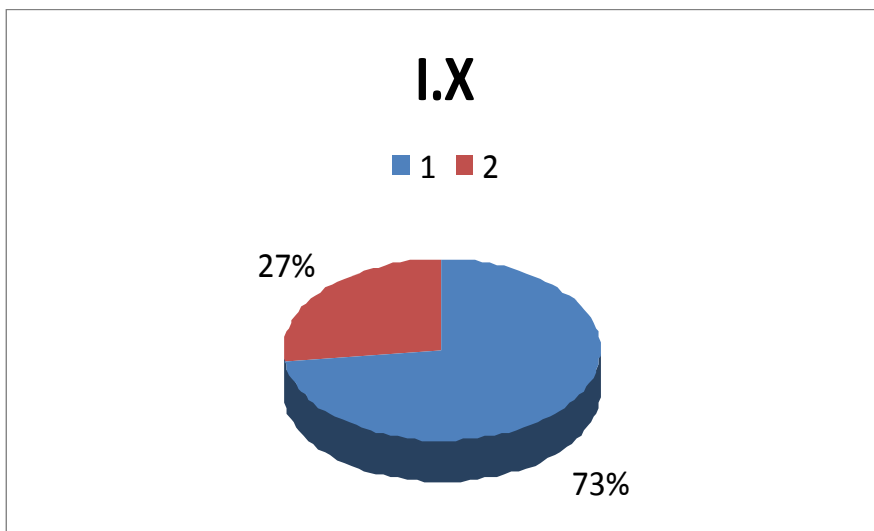
ΕΡΩΤΗΣΗ 6: Από πόσα μέλη αποτελείται η οικογένειά σας;

Στην έκτη ερώτηση το 5% που απάντησαν αποτελούνται από 1 μέλος, το 17% από 2 μέλη, το 20% από 3 μέλη, το 50% από 4 μέλη και το 8% από 5 μέλη η οικογένειά τους. (όπου 1: 1 μέλος, 2: 2 μέλη, 3: 3 μέλη, 4: 4 μέλη και 5: 5 μέλη)

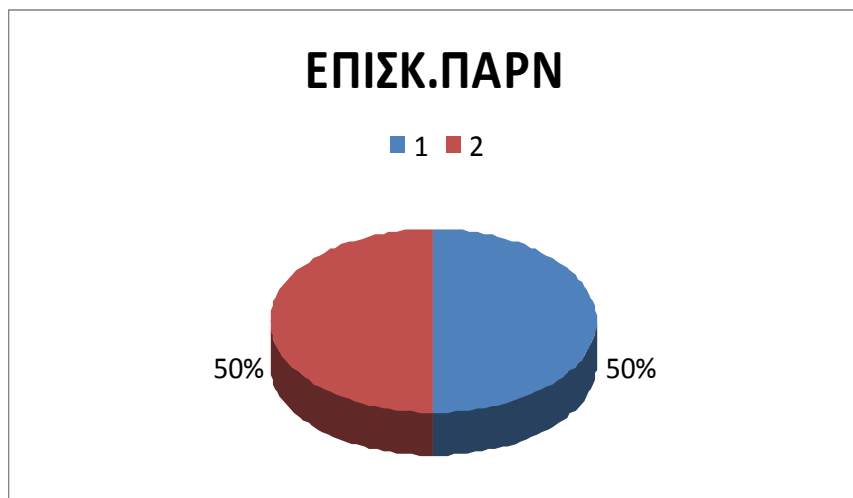
ΕΡΩΤΗΣΗ 7: Είστε κάτοχος ιδιωτικού μέσου μεταφοράς (αυτοκίνητο, μηχανή);

Στην ερώτηση αυτή το 73% που απάντησαν πως έχουν ιδιωτικό μέσο μεταφοράς και το 27% πως δεν έχει . (όπου 1: ναι και 2: όχι)

ΕΡΩΤΗΣΗ 8: Επισκέπτεστε τον Εθνικό Δρυμό της Πάρνηθας;

Στην ερώτηση αυτή το 50% που απάντησαν πως επισκέπτονται την Πάρνηθα και το υπόλοιπο 50% όχι . (όπου 1: ναι και 2: όχι)

ΕΡΩΤΗΣΗ 9: Εάν ναι, με ποια συχνότητα ;

Στην ερώτηση αυτή το 35% που απάντησαν πηγαίνουν μία φορά το χρόνο, το 9% μία φορά κάθε 3 μήνες, το 6% μία φορά το μήνα, το 0% μία φορά την εβδομάδα και το 50% δεν επισκέπτεται ποτέ την Πάρνηθα . (όπου 1: μια φορά το χρόνο, 2: μια φορά κάθε 3 μήνες, 3: μια φορά το μήνα, 4: μια φορά την εβδομάδα και 5: ποτέ)

ΕΡΩΤΗΣΗ 10: Πώς θα χαρακτηρίζατε την απόσταση της Πάρνηθας από τους Αμπελόκηπους;

Στην ερώτηση δέκα το 6% που απάντησαν χαρακτηρίζουν την απόσταση προς την Πάρνηθα κοντινή, το 26% μέτρια, το 42% μακρινή και το 26% πολύ μακρινή. (όπου 1: κοντινή, 2: μέτρια, 3: μακρινή και 4: πολύ μακρινή)

ΕΡΩΤΗΣΗ

11:
Θεωρείτε
ότι η
πρόσβαση
στην
Πάρνηθα
χωρίς Ι.Χ
είναι ;

Στην
ερώτηση

αυτή το 80% που απάντησαν χαρακτηρίζουν την πρόσβαση στην Πάρνηθα χωρίς Ι.Χ δύσκολη, το 17% μέτρια και το 3% ήταν εύκολη . (όπου 1: δύσκολη, 2: μέτρια και 3: εύκολη)

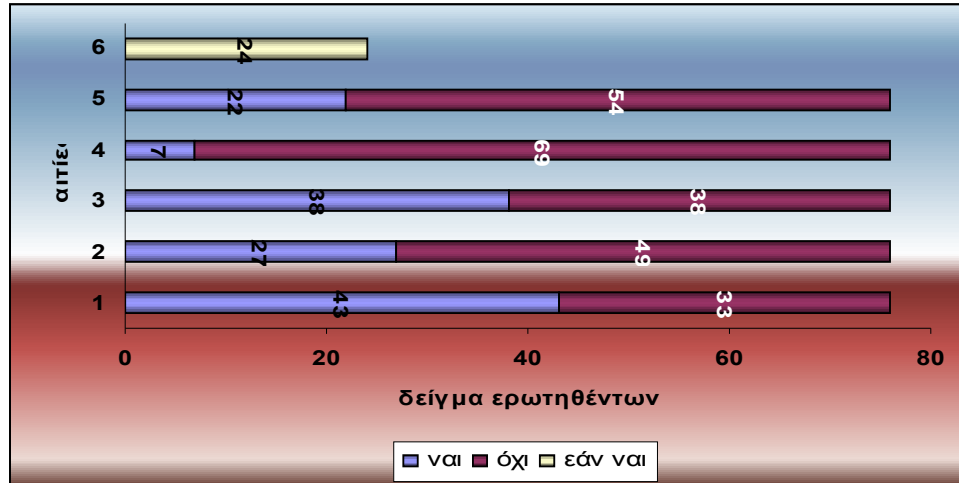
ΕΡΩΤΗΣΗ12: Πιστεύετε ότι ο Εθνικός Δρυμός ήταν /είναι αξιοποιημένος έτσι ώστε να προσελκύει περισσότερους επισκέπτες ;

Στην ερώτηση δώδεκα το 24% που απάντησαν πιστεύουν ότι ο Εθνικός Δρυμός της Πάρνηθας είναι αξιοποιημένος σωστά, ώστε να προσελκύει όλο και περισσότερους επισκέπτες, ενώ το 76% πιστεύει το αντίθετο . (όπου 1: ναι και 2: όχι)

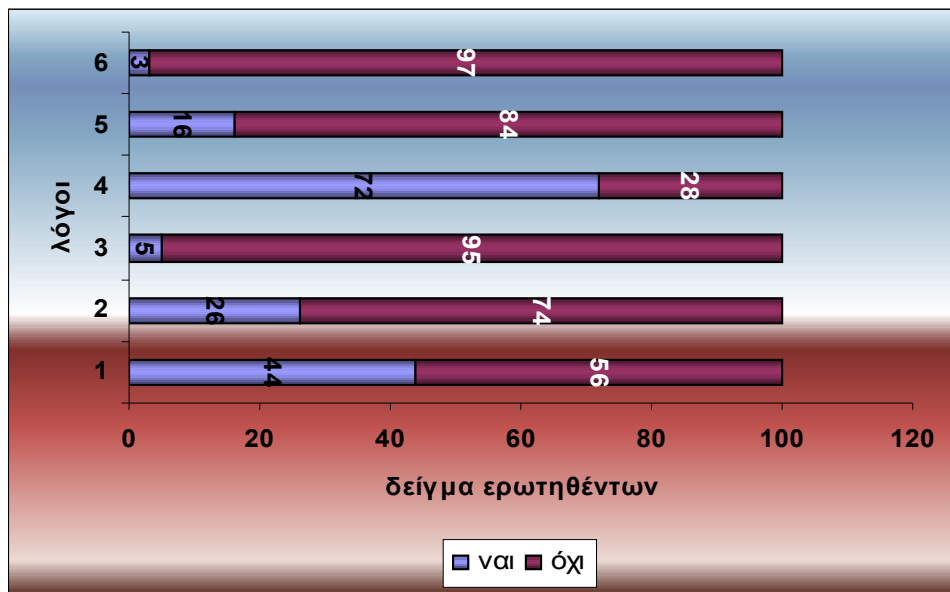
ΕΡΩΤΗΣΗ 13: Εάν όχι, ποια πιστεύετε ότι είναι η αιτία ;

Στην ερώτηση αυτή, το 43% πως η αιτία για την οποία δεν είναι αξιοποιημένος ο Εθνικός Δρυμός της Πάρνηθας είναι η έλλειψη υποδομών, το 27% η έλλειψη τακτικής συγκοινωνίας, το 38% η έλλειψη ενημέρωσης, το 7% η έλλειψη καθαριότητας και το 22% η αδυναμία εκπόνησης δραστηριοτήτων . (όπου 1: έλλειψη υποδομών, 2: έλλειψη τακτικής συγκοινωνίας, 3: έλλειψη ενημέρωσης, 4: έλλειψη καθαριότητας και 5: αδυναμία εκπόνησης δραστηριοτήτων)

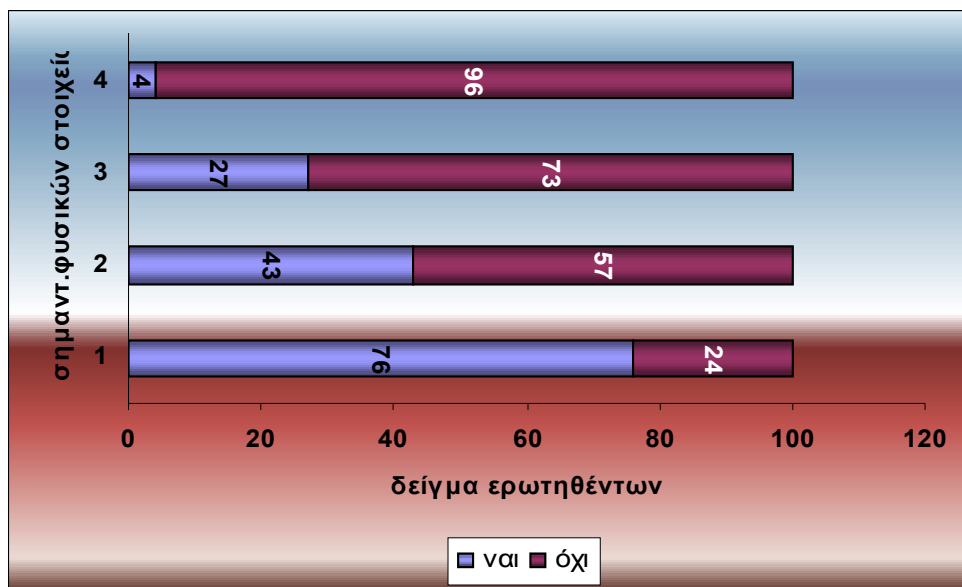
ΕΡΩΤΗΣΗ 14: για ποιο λόγο επισκέπτεστε /θα επισκεπτόσασταν την Πάρνηθα ;

Στη συγκεκριμένη ερώτηση, το 44% επισκέπτεται ή θα επισκεπτόταν την Πάρνηθα για αναψυχή, το 26% για να αλλάξει τοπίο, το 5% για τα αξιοθέατα της, το 72% για τη φύση, το 16% για αθλήματα – άσκηση και το 3% για άλλο ή άλλους λόγους. (όπου 1: αναψυχη, 2: αλλαγή τοπίου, 3: αξιοθέατα, 4: φύση, 5: αθλήματα-άσκηση και 6: άλλο)

ΕΡΩΤΗΣΗ 15: Πιστεύετε ότι το σημαντικό φυσικό στοιχείο της Πάρνηθας είναι ;

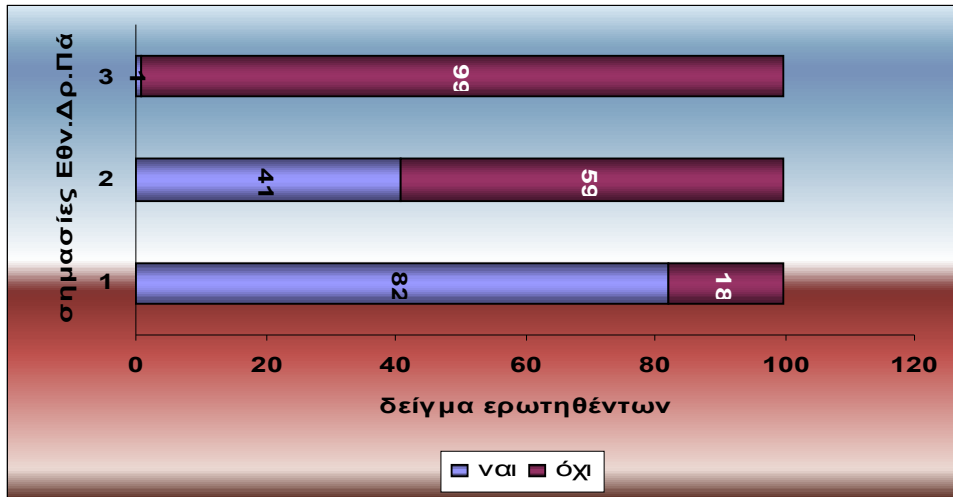
Στην ερώτηση 15, το 76% απάντησε πως θεωρεί ως σημαντικό φυσικό στοιχείο της Πάρνηθας το δάσος ελάτου, το 43% τον μοναδικό πληθυσμό άγριων ελαφιών στην Ελλάδα, το 27% τους πληθυσμούς κάποιων πολύ σπάνιων φυτών και το 4% άλλο . (όπου 1: το δάσος ελάτου, 2: ο μοναδικός πληθυσμός άγριων ελαφιών στην Ελλάδα, 3: οι πληθυσμοί κάποιων πολύ σπάνιων φυτών και 4: άλλο)

ΕΡΩΤΗΣΗ 16: Η σημασία του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας βρίσκεται στο ότι ;

Στην παραπάνω ερώτηση, το 82% απάντησε πως η σημασία του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας βρίσκεται στο ότι είναι ένα φυσικό στοιχείο κοντά στην Αττική, το 41% ότι

φιλοξενεί προστατευόμενα είδη και το 1% άλλο. (όπου 1: είναι ένα φυσικό στοιχείο κοντά στην Αττική, 2: φιλοξενεί προστατευόμενα είδη και 3: άλλο)

ΕΡΩΤΗΣΗ 17: Γνωρίζετε ότι η Πάρνηθα έχει προστατευόμενα είδη χλωρίδας και πανίδας ;

Στην ερώτηση αυτή το 82% που απάντησαν ότι γνωρίζουν πως η Πάρνηθα έχει προστατευόμενα είδη χλωρίδας και πανίδας και το 18% ότι δεν το γνωρίζει αυτό . (όπου 1: ναι και 2: όχι)

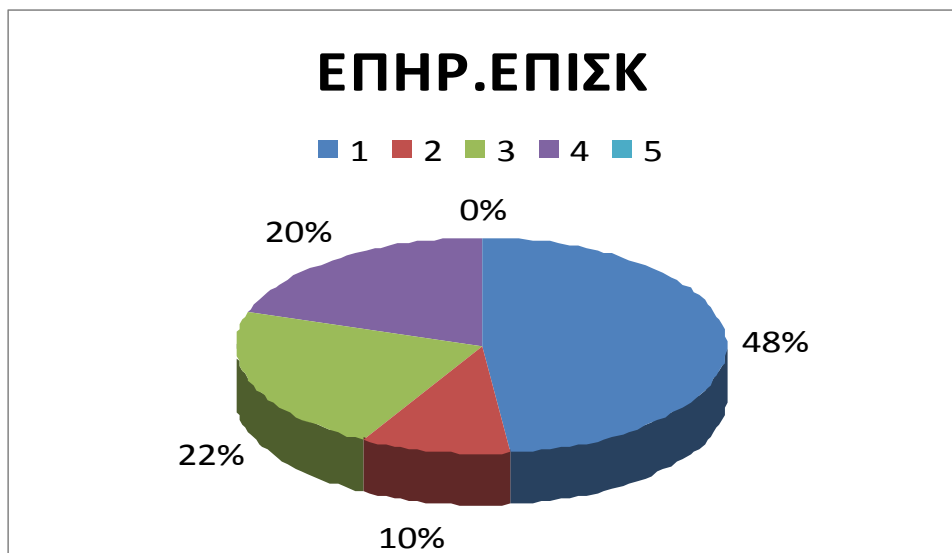
ΕΡΩΤΗΣΗ 18: Γνωρίζετε για την πρόσφατη καταστροφή της Πάρνηθας ;

Στην παραπάνω ερώτηση το 100% που απάντησαν γνωρίζουν για την πρόσφατη καταστροφή της . (όπου 1: ναι και 2: όχι)

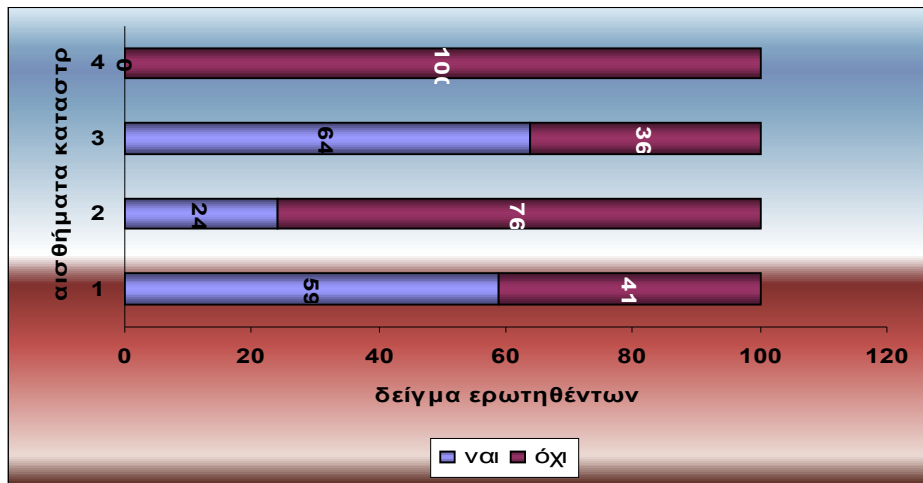
ΕΡΩΤΗΣΗ 19: Εάν ναι, σε ποιο βαθμό έχει επηρεάσει την επισκεψιμότητα σας ;

Στην συγκεκριμένη ερώτηση το 48% που απάντησαν πως δεν τους επηρέασε καθόλου, το 10% λίγο, το 22% μέτρια και το 20% πολύ . (όπου 1: καθόλου, 2: λίγο, 3: μέτρια, 4: πολύ και 5: όχι)

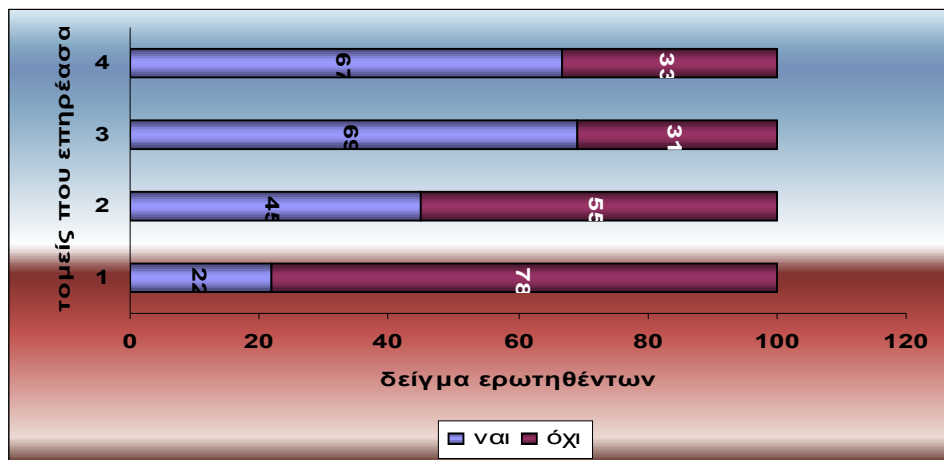
ΕΡΩΤΗΣΗ 20: Πώς αισθάνεστε για την καταστροφή του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας;

Στην ερώτηση αυτή, το 59% απάντησε πως από την καταστροφή του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας αισθάνεται θλίψη, το 24% απόγνωση, το 64% απογοήτευση και το 0% αδιαφορία. (όπου 1: θλίψη, 2: απόγνωση, 3: απογοήτευση και 4: αδιαφορία)

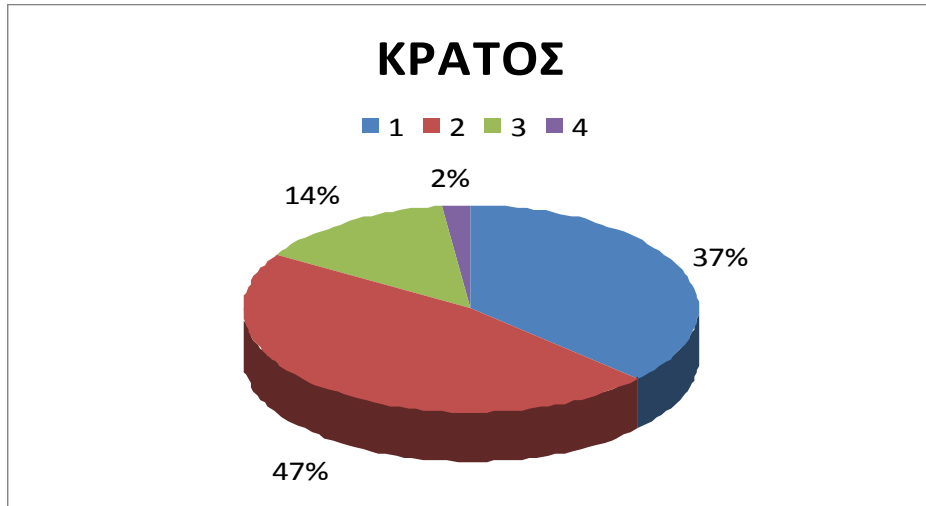
ΕΡΩΤΗΣΗ 21: Σε ποιόν /ποιούς τομείς πιστεύετε ότι η καταστροφή της Πάρνηθας έχει επηρεάσει την Αττική ;

Στην συγκεκριμένη ερώτηση, το 22% απάντησε πως ο τομέας που έχει επηρεάσει την Αττική, από την καταστροφή της Πάρνηθας, είναι η ποιότητα του νερού, το 45% την χλωρίδα και την πανίδα, το 69% το κλίμα και το 67% την ποσότητα οξυγόνου στην ατμόσφαιρα της. (όπου 1: ποιότητα νερού, 2: χλωρίδα-πανίδα, 3: κλίμα, 4: ποσότητα οξυγόνου)

ΕΡΩΤΗΣΗ 22: Πόσο πιστεύετε ότι έχει συμβάλει το Κράτος στην αποκατάσταση του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας ;

Στην ερώτηση αυτή το 37% που απάντησαν πιστεύουν ότι το κράτος δεν έχει συμβάλει καθόλου στην αποκατάσταση της, το 47% λίγο, το 14% μέτρια και μόλις το 2% πιστεύει ότι έχει συμβάλει πολύ . (όπου 1: καθόλου, 2: λίγο, 3: μέτρια και 4: πολύ)

ΕΡΩΤΗΣΗ 23: Εσείς έχετε συμβάλει στην αποκατάσταση της Πάρνηθας ;

Στην παραπάνω ερώτηση το 2% που απάντησαν έχουν συμβάλει στην αποκατάσταση της Πάρνηθας μετά την πρόσφατη πυρκαγιά και το 98% πως δεν έχουν συμβάλει . (όπου 1: ναι και 2: όχι)

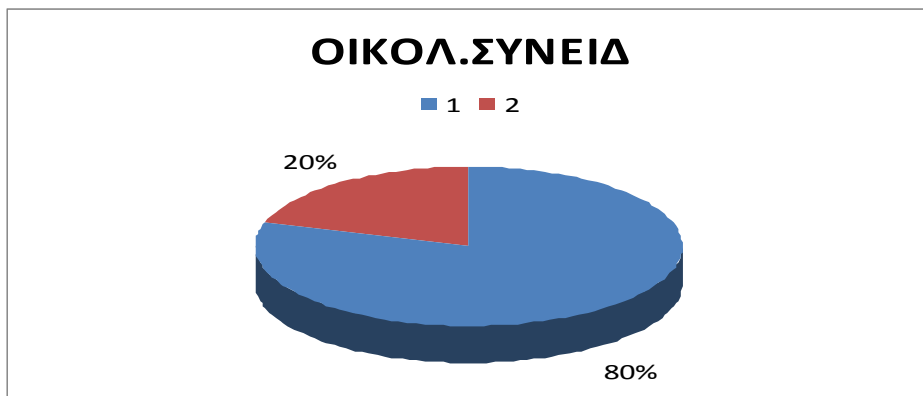

ΕΡΩΤΗΣΗ 24: Εάν ναι, με ποιό τρόπο;

Στην συγκεκριμένη ερώτηση, η οποία είναι ανοιχτού τύπου, δόθηκε η δυνατότητα στους ερωτηθέντες να απαντήσουν γραπτά και με συντομία τον τρόπο με τον οποίο συνέβαλαν στην αποκατάσταση της Πάρνηθας ύστερα από την καταστροφική πυρκαγιά τον προηγούμενο Ιούνιο. Το αποτέλεσμα που προέκυψε μετά τη συλλογή των δεδομένων ήταν πως συνέβαλαν μέσω της εργασίας τους. Δηλαδή, σύμφωνα με την προηγούμενη ερώτηση, το 2% συνέβαλε στην αποκατάσταση λόγω του ότι η εργασία του επέβαλε έτσι και αλλιώς την συμμετοχή του σε αυτή την προσπάθεια.

ΕΡΩΤΗΣΗ 25: Σας έκανε η καταστροφή της Πάρνηθας περισσότερο οικολογικά συνειδητοποιημένο/η;

Στην ερώτηση αυτή το 80% που απάντησαν αναφέρουν πως η καταστροφή της Πάρνηθας τους έκανε να γίνουν πιο συνειδητοποιημένοι οικολογικά, ενώ στην οικολογική ή μη συμπεριφορά μέχρι τότε του 20% δεν άλλαξε απολύτως τίποτα . (όπου 1: ναι και 2: όχι)

ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Οι συσχετίσεις μεταξύ των ερωτήσεων που πραγματοποιήθηκαν, αναλύθηκαν και παρουσιάζονται παρακάτω, επιλέχθηκαν με σκοπό να μας βοηθήσουν να καταλήξουμε σε κάποια σημαντικά αποτελέσματα και που αναφέρονται σε δεδομένα, που αφορούν στην Πάρνηθα. Ως επίπεδο σημαντικότητας ορίσαμε το α : 0,05.

Συσχέτιση ερώτησης 1 με ερώτηση 8

Αξιοποιώντας τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου, έγινε στατιστική ανάλυση των δεδομένων προκειμένου να διερευνηθεί η σχέση μεταξύ φύλου και τάσης προς επίσκεψη των ερωτηθέντων. Η παλινδρόμηση όμως των δεδομένων έδωσε χαλαρή συσχέτιση μεταξύ φύλου και επισκέψεων στο δρυμό με **P-value: 0,6925**, γεγονός που μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι δεν επηρεάζει το φύλο του ερωτώμενου το αν θα επισκέπτεται την Πάρνηθα ή όχι.

Συσχέτιση ερώτησης 7 με ερώτηση 10

Στην περίπτωση αυτή, η συσχέτιση μεταξύ των ερωτήσεων είχε ως σκοπό να παρουσιάσει τη σχέση μεταξύ της κατοχής ή όχι ιδιωτικού μέσου μεταφοράς με την απόσταση της Πάρνηθας από την περιοχή των Αμπελοκήπων. Αποδείχθηκε, λοιπόν, ότι είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους, με **P-value: 0,6872**. Το γεγονός, επομένως, αν κάποιος από τους ερωτηθέντες είναι κάτοχος ιδιωτικού μέσου μεταφοράς είναι ανεξάρτητο από το αν χαρακτηρίζει την απόσταση της Πάρνηθας από τους Αμπελόκηπους πολύ μακρινή, μακρινή, μέτρια ή κοντινή.

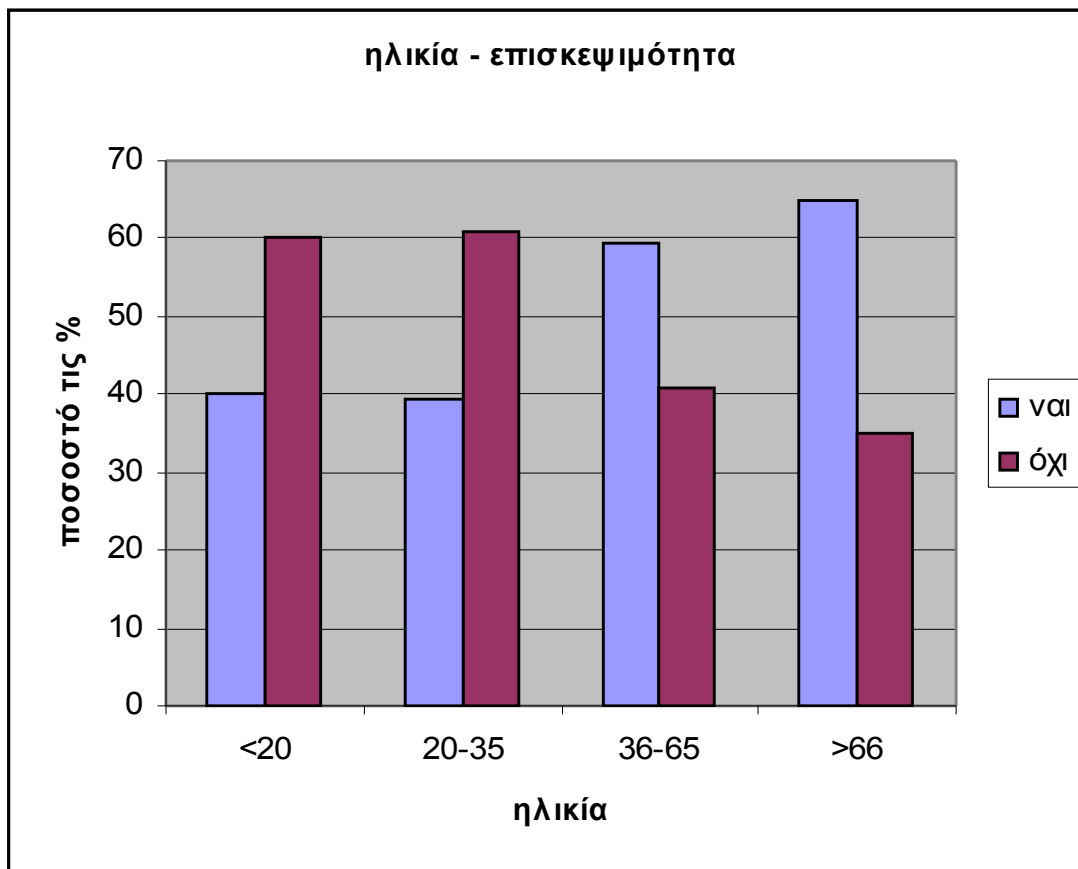
Συσχέτιση ερώτησης 5 με ερώτηση 9

Σε αυτή την συσχέτιση σκοπός μας ήταν να δείξουμε την σχέση μεταξύ της οικονομικής κατάστασης των ερωτηθέντων και της συχνότητας με την οποία επισκέπτονται την Πάρνηθα. Έτσι, από την ανάλυση των δεδομένων προέκυψε χαλαρή συσχέτιση μεταξύ αυτών των στοιχείων, με **P-value: 0,6136**. Συνεπώς, αποδεικνύεται πως είναι ανεξάρτητη η οικονομική κατάσταση, όσων απάντησαν το ερωτηματολόγιο, από την συχνότητα με την οποία επισκέπτονται οι κάτοικοι των Αμπελοκήπων την περιοχή της Πάρνηθας.

Συσχέτιση ερώτησης 2 με ερώτηση 8

Η συσχέτιση των δύο αυτών ερωτήσεων, στην περίπτωση αυτή, είχε ως σκοπό να δείξει την σχέση μεταξύ της ηλικίας και της τάσης προς επίσκεψη των ερωτηθέντων στην Πάρνηθα. Ως αποτέλεσμα, λοιπόν, της ανάλυσης των δεδομένων προέκυψε πως η ηλικία όσων κατοικούν στους Αμπελόκηπους εξαρτάται με το γεγονός αν επισκέπτονται ή όχι τον Εθνικό Δρυμό της Πάρνηθας, αφού **P-value: 0,0400**.

Συγκεκριμένα, όπως γίνεται φανερό από το διάγραμμα, στις ηλικίες που είναι μικρότερες των 20 ετών, όπως επίσης και στις ηλικίες μεταξύ 20 μέχρι 35 ετών, το μεγαλύτερο ποσοστό δεν επισκέπτεται τον Εθνικό Δρυμό της Πάρνηθας. Από την άλλη πλευρά, βέβαια, στις ηλικίες μεταξύ 36 έως 65 ετών και στις ηλικίες που είναι μεγαλύτερες των 66 ετών φαίνεται πως το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών επισκέπτεται την Πάρνηθα. (όπου 1: <20 ετών, 2: 20-35 ετών, 3: 36-65 ετών και 4: >66 ετών και ακόμη όπου **0: όχι** και **1: ναι**)

Συσχέτιση ερώτησης 4 με ερώτηση 17

Όπως και στις περιπτώσεις που αναφέρθηκαν προηγουμένως, έτσι και σε αυτή σκοπός μας ήταν να αναδείξουμε τη σχέση μεταξύ του επιπέδου μόρφωσης και της γνώσης για το αν η Πάρνηθα έχει προστατευόμενα είδη χλωρίδας και πανίδας. Αποδείχθηκε, όμως, ότι το επίπεδο μόρφωσης των κατοίκων των Αμπελοκήπων δεν εξαρτάται με το αν γνωρίζουν ή όχι ότι η Πάρνηθα διαθέτει προστατευόμενα είδη χλωρίδας και πανίδας, αφού **P-value: 0,3820**.

Συσχέτιση ερώτησης 23 με ερώτηση 25

Από την συσχέτιση των δύο αυτών ερωτήσεων προσπαθήσαμε, επίσης, να δείξουμε τη σχέση μεταξύ της συμβολής ή όχι των ερωτηθέντων στην αποκατάσταση της Πάρνηθας και της αύξησης ή όχι της οικολογικής τους συνείδησης μετά από το γεγονός

αυτό. Από την παλινδρόμηση, όμως των δεδομένων αποδείχθηκε ότι **P-value: 0,4801** και επομένως, το αν έχει συμβάλει ή όχι κάποιος από τους κατοίκους των Αμπελοκήπων στην προσπάθεια αποκατάστασης της Πάρνηθας μετά την καταστροφική πυρκαγιά, είναι ανεξάρτητο από το αν έγιναν ή όχι περισσότερα οικολογικά συνειδητοποιημένοι με αυτό το δυσάρεστο συμβάν.

Συσχέτιση ερώτησης 2 με ερώτηση 14

Στην προκειμένη περίπτωση, αξιολογώντας τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου, η στατιστική ανάλυση των δεδομένων αυτού έγινε με σκοπό να διερευνηθεί η σχέση μεταξύ ηλικίας και του λόγου ή τους λόγους για τους οποίους επισκέπτεται κάποιος την Πάρνηθα. Έτσι, λόγω της πολλαπλότητας των απαντήσεων στην ερώτηση 14 πρέκυψαν αναλυτικά τα εξής αποτελέσματα:

A) *συσχέτιση ερώτησης 2 με 14α* . Ύστερα από την ανάλυση των δεδομένων προέκυψε χαλαρή συσχέτιση μεταξύ ηλικίας και του λόγου επισκεψιμότητας που αναφέρεται στην αναψυχή με **P-value: 0,6372**, γεγονός που αποδεικνύει πως δεν επηρεάζει η ηλικία την αναψυχή, ως λόγο επισκεψιμότητας της περιοχής της Πάρνηθας.

B) *συσχέτιση ερώτησης 2 με 14β* . Στην περίπτωση αυτή, προέκυψε επίσης, από την ανάλυση των δεδομένων χαλαρή συσχέτιση μεταξύ ηλικίας και του λόγου επισκεψιμότητας που αναφέρεται στην αλλαγή τοπίου με **P-value: 0,5491**. Αυτό αποδεικνύει την ανεξαρτησία μεταξύ ηλικίας και αλλαγή τοπίου.

Γ) *συσχέτιση ερώτησης 2 με 14γ* . Αξιολογώντας τις απαντήσεις του ερωτηματολογίου, προέκυψε από την συσχέτιση αυτή χαλαρότητα μεταξύ ηλικίας και αξιοθεάτων που αναφέρεται ως λόγος επισκεψιμότητας με **P-value: 0,1017** , γεγονός που αποδεικνύει πως δεν επηρεάζει η ηλικία τον λόγο επισκεψιμότητας που αναφέρεται στα αξιοθέατα.

Δ) *συσχέτιση ερώτησης 2 με 14δ* . Ύστερα από την ανάλυση των δεδομένων του ερωτηματολογίου προέκυψε χαλαρή συσχέτιση μεταξύ ηλικίας και της φύσης, ως ένας από τους λόγους επισκεψιμότητας, με **P-value: 0,6907**. Αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα πως η ηλικία παρουσιάζεται ανεξάρτητη από τον λόγο επισκεψιμότητας, φύση.

Ε) *συσχέτιση ερώτησης 2 με 14ε* . Χαλαρή συσχέτιση αποδεικνύεται πως υπάρχει επίσης μεταξύ της ηλικίας και του λόγου επισκεψιμότητας που αναφέρεται στα αθλήματα-

άσκηση με το **P-value: 0,6911**. Από την παλινδρόμηση αυτών των δεδομένων παρουσιάζεται η ανεξαρτησία μεταξύ ηλικίας και αθλημάτων.

ΣΤ) *συσχέτιση ερώτησης 2 με 14στ* . Στη συγκεκριμένη συσχέτιση ύστερα από την αξιολόγηση των δεδομένων του ερωτηματολογίου προέκυψε χαλαρότητα μεταξύ ηλικίας και κάποιας άλλης, μη συγκεκριμένης επιλογής, διαφορετικής από τις προαναφερθείσες με **P-value: 0,0941** , γεγονός που μας οδηγεί στο συμπέρασμα πως αυτά είναι ανεξάρτητα μεταξύ τους.

Συσχέτιση ερώτησης 4 με ερώτηση 15

Στη συγκεκριμένη επιλογή ερωτήσεων για συσχέτιση, αξιοποιήθηκαν τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου και έγινε στατιστική ανάλυση των δεδομένων προκειμένου να διερευνηθεί η σχέση μεταξύ επιπέδου μόρφωσης και των σημαντικών φυσικών στοιχείων της Παρνηθας. Λόγω, όμως, της πολλαπλότητας των απαντήσεων της ερώτησης 15, παρατηρήθηκαν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

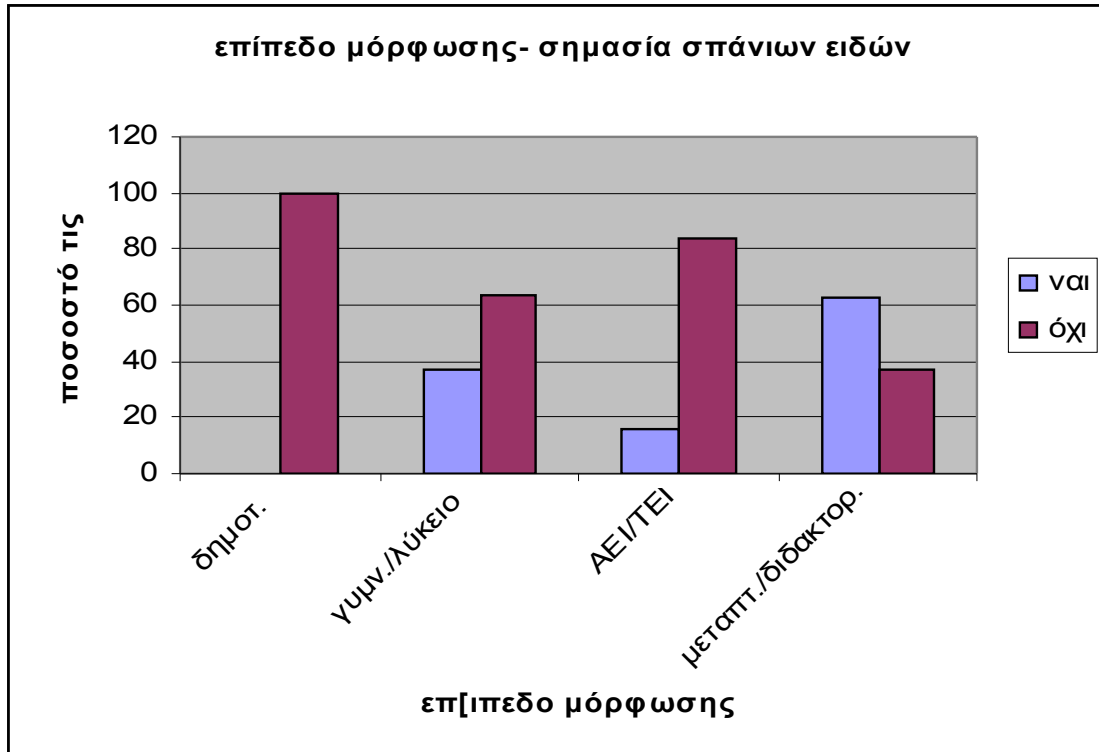
Α) *συσχέτιση ερώτησης 4 με 15α* . Στη συγκεκριμένη συσχέτιση ύστερα από την αξιολόγηση των δεδομένων του ερωτηματολογίου προέκυψε χαλαρότητα μεταξύ επιπέδου μόρφωσης και του σημαντικού φυσικού στοιχείου που αναφέρεται στο δάσος ελάτου με **P-value: 0,7360** , γεγονός που μας οδηγεί στο συμπέρασμα πως το επίπεδο μόρφωσης παρουσιάζεται ανεξάρτητο από το δάσος ελάτου.

Β) *συσχέτιση ερώτησης 4 με 15β* . Ύστερα από την ανάλυση των δεδομένων του ερωτηματολογίου προέκυψε χαλαρή συσχέτιση μεταξύ επιπέδου μόρφωσης και του σημαντικού φυσικού στοιχείου που αναφέρεται στον μοναδικό πληθυσμό άγριων ελαφιών στην Ελλάδα, με **P-value: 0,9474**. Αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα πως το επίπεδο μόρφωσης είναι ανεξάρτητο από το φυσικό στοιχείο αγριων ελαφιών.

Γ) *συσχέτιση ερώτησης 4 με 15γ* . Στην περίπτωση αυτή, προέκυψε ,από την ανάλυση των δεδομένων, συσχέτιση μεταξύ επιπέδου μόρφωσης και του σημαντικού φυσικού στοιχείου που αναφέρεται στον πληθυσμό πολύ σπάνιων φυτών με **P-value: 0,0233**. Αυτό αποδεικνύει πως τα δύο στοιχεία είναι μεταξύ τους εξαρτημένα.

Συγκεκριμένα, όπως γίνεται φανερό από το διάγραμμα, στον αριθμό 1 που αντιστοιχεί επίπεδο μόρφωσης δημοτικού, κανένας από τους ερωτηθέντες δεν απάντησε πως πιστεύει ότι σημαντικό φυσικό στοιχείο της Πάρνηθας είναι οι πληθυσμοί κάποιων πολύ σπανίων φυτικών ειδών.

Την ίδια απάντηση φαίνεται, επίσης, πως έδωσε και το μεγαλύτερο ποσοστό εκείνων των ερωτηθέντων που το επίπεδο μόρφωσης τους είναι γυμνασίου/λυκείου (αριθμός 2), ενώ παράλληλα, και με πολύ μεγάλη διαφορά μάλιστα, παρόμοια απάντηση έδωσαν και οι ερωτηθέντες με μορφωτικό επίπεδο ΑΕΙ/ΤΕΙ (αριθμός 3). Από την άλλη πλευρά, όσοι από τους ερωτηθέντες είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού/διδακτορικού (αριθμός 4) απάντησαν στην πλειοψηφία τους πως πιστεύουν ότι ένα από τα σημαντικά φυσικά χαρακτηριστικά της Πάρνηθας είναι οι πληθυσμοί κάποιων πολύ σπάνιων φυτών. (όπου 1: δημοτικό, 2: γυμνάσιο/λύκειο, 3: ΑΕΙ/ΤΕΙ και 4: μεταπτυχιακό/διδακτορικό και ακόμη όπου 0: **όχι** και 1: **ναι**)

Δ) *συσχέτιση ερώτησης 4 με 15δ*. Στη συγκεκριμένη συσχέτιση ύστερα από την αξιολόγηση των δεδομένων του ερωτηματολογίου προέκυψε χαλαρότητα μεταξύ επιπέδου μόρφωσης και κάποιας άλλης, μη συγκεκριμένης επιλογής, διαφορετικής από τις προαναφερθείσες με **P-value: 0,4479**, γεγονός που μας οδηγεί στο συμπέρασμα πως αυτά είναι ανεξάρτητα μεταξύ τους.

Συσχέτιση ερώτησης 2 με ερώτηση 21

Οι συσχέτιση των δύο αυτών ερωτήσεων είχε ως σκοπό να παρουσιάσει τη σχέση μεταξύ ηλικίας και του τομέα/ων που πίστευαν οι ερωτηθέντες ότι επηρέασαν τη περιοχή της Αττικής, ύστερα από την καταστροφική πυρκαγιά στη Πάρνηθα. Έτσι λόγω της πλλαπλότητας των απαντήσεων της ερώτησης 21, προέκυψαν τα εξής αποτελέσματα:

Α) *συσχέτιση ερώτησης 2 με 21α* . Ύστερα από την αξιολόγηση των απαντήσεων του ερωτηματολογίου και απο την ανάλυση των δεδομένων αυτών προέκυψε χαλαρή συσχέτιση μεταξύ ηλικίας και του τομέα που αναφέρεται στη ποιότητα νερού με **P-value: 0,6434** , γεγονός που αποδεικνύει πως ηλικία και ποιότητα νερού είναι ανεξάρτητα μεταξύ τους.

Β) *συσχέτιση ερώτησης 2 με 21β*. Χαλαρή συσχέτιση, ύστερα από την ανάλυση των δεδομένων του ερωτηματολογίου παρατηρήθηκε, επίσης, και από την συσχέτιση μεταξύ ηλικίας και τομέα επηρεασμού της Αττικής που αναφέρεται στην χλωρίδα και την πανίδα με **P-value: 0,9408** , τιμή που υποδεικνύει πως δεν επηρεάζει η ηλικία τον τομέα χλωρίδα-πανίδα.

Γ) *συσχέτιση ερώτησης 2 με 21γ* . Στην περίπτωση αυτή, προέκυψε επίσης, από την ανάλυση των δεδομένων χαλαρή συσχέτιση μεταξύ ηλικίας και του τομέα που αναφέρεται στην κλίμα με **P-value: 0,5317**. Αυτό αποδεικνύει την ανεξαρτησία μεταξύ ηλικίας και κλίματος.

Δ) *συσχέτιση ερώτησης 2 με 21δ* . Αξιολογώντας τις απαντήσεις του ερωτηματολογίου, προέκυψε από την συσχέτιση αυτή χαλαρότητα μεταξύ ηλικίας και ποσότητας οξυγόνου που αναφέρεται ως τομέας επηρεασμού της περιοχής της Αττικής με **P-value: 0,3092** , γεγονός που αποδεικνύει πως δεν επηρεάζει η ηλικία τον τομέα επηρεάσμου που αναφέρεται στην ποσότητα οξυγόνου.

Συσχέτιση ερώτησης 4 με ερώτηση 16

Αξιοποιώντας τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου, έγινε στατιστική ανάλυση των δεδομένων προκειμένου να διερευνηθεί η σχέση μεταξύ μορφωτικού επιπέδου και των στοιχείων στα οποία βρίσκεται κυρίως η σημασία του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας. Η πολλαπλότητα των απαντήσεων που συναντάμε στην ερώτηση 16 μας δίνει τα αποτελέσματα που καταγράφονται παρακάτω:

Α) *συσχέτιση ερώτησης 4 με 16α* . Χαλαρή συσχέτιση αποδεικνύεται πως υπάρχει μεταξύ της μορφωτικού επιπέδου και της σημασίας του Εθνικού Δρυμού που αναφέρεται στο ότι είναι ένα φυσικό οικοσύστημα κοντά στην Αττική με **P-value: 0,9927**. Από την παλινδρόμηση αυτών των δεδομένων παρουσιάζεται η ανεξαρτησία μεταξύ των δύο αυτών δεδομένων.

Β) *συσχέτιση ερώτησης 4 με 16β* . Όσον αφορά στη συσχέτιση των δύο αυτών δεδομένων παρουσιάζεται χαλαρότητα μεταξύ μορφωτικού επιπέδου και στη σημασία του Δρυμού να φιλοξενεί προστατευόμενα είδη με **P-value: 0,4650** , γεγονός που αποδεικνύει τα δύο αυτά στα στοιχεία δεν είναι εξαρτημένα μεταξύ τους.

Γ) *συσχέτιση ερώτησης 4 με 16γ* . Στη συγκεκριμένη συσχέτιση ύστερα από την αξιολόγηση των δεδομένων του ερωτηματολογίου προέκυψε χαλαρότητα μεταξύ μορφωτικού επιπέδου και κάποιας άλλης, μη συγκεκριμένης επιλογής, διαφορετικής από τις προαναφερθείσες με **P-value: 0,7635** , γεγονός που μας οδηγεί στο συμπέρασμα πως αυτά είναι ανεξάρτητα μεταξύ τους.

Συσχέτιση ερώτησης 1 με ερώτηση 13

Στην προκειμένη περίπτωση, αξιολογώντας τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου, η στατιστική ανάλυση των δεδομένων αυτού έγινε με σκοπό να διερευνηθεί η σχέση μεταξύ φύλου και των αιτιών για τις οποίες πίστευαν οι ερωτηθέντες ότι ο εθνικός δρυμός δεν είναι/ήταν αξιοποιημένος , ώστε να προσελκύει όλο και περισσότερους επισκέπτες. Έτσι, λόγω της πολλαπλότητας των απαντήσεων στην ερώτηση 13 πρέκυσαν αναλυτικά τα εξής αποτελέσματα:

Α) *συσχέτιση ερώτησης 1 με 13α..* Στη συγκεκριμένη συσχέτιση ύστερα από την αξιολόγηση των δεδομένων του ερωτηματολογίου προέκυψε χαλαρότητα μεταξύ του φύλου και της αιτίας που της πρώτης από τις αιτίες της ερώτησης 13, που αναφέρεται στην έλλειψη υποδομών με **P-value: 0,7870** , γεγονός που μας οδηγεί στο συμπέρασμα πως το φύλο παρουσιάζεται ανεξάρτητο από την αιτία έλλειψης υποδομών.

Β) *συσχέτιση ερώτησης 1 με 13β.* Χαλαρή, επίσης, συσχέτιση παρατηρήθηκε και ύστερα από την ανάλυση των δεδομένων που πραγματοποιήθηκε μεταξύ του φύλου και της έλλειψης τακτικής συγκοινωνίας, ως αναφερόμενης αιτίας με το **P-value: 0,0870**. Το αποτέλεσμα αυτό αποδεικνύει την ανεξαρτησία μεταξύ των δύο αυτών στοιχείων.

Γ) *συσχέτιση ερώτησης 1 με 13γ.* Ύστερα από την αξιολόγηση των απαντήσεων του ερωτηματολογίου και από την ανάλυση των δεδομένων αυτών προέκυψε και σε αυτή την περίπτωση, χαλαρή συσχέτιση μεταξύ φύλου και της αιτίας που αναφέρεται στην έλλειψη ενημέρωσης με **P-value: 0,0524** , γεγονός που αποδεικνύει πως φύλο και έλλειψη ενημέρωσης είναι ανεξάρτητα μεταξύ τους.

Δ) *συσχέτιση ερώτησης 1 με 13δ.* Αξιολογώντας τις απαντήσεις του ερωτηματολογίου, προέκυψε από την συσχέτιση αυτή χαλαρότητα μεταξύ φύλου και έλλειψης

καθαριότητας, ως αιτίας, με **P-value: 0,1788** , γεγονός που αποδεικνύει πως δεν επηρεάζει το φύλο την αιτία που αναφέρεται έλλειψη καθαριότητας.

Ε) *συσχέτιση ερώτησης 1 με 13ε*. Όσον αφορά στη συσχέτιση των δύο αυτών δεδομένων παρουσιάζεται χαλαρότητα μεταξύ φύλου και της αιτίας που αναφέρεται στην αδυναμία εκπόνησης δραστηριοτήτων, με **P-value: 0,3459** , γεγονός που αποδεικνύει πως τα δύο αυτά στοιχεία δεν είναι εξαρτημένα μεταξύ τους.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Έχοντας πια ολοκληρωθεί η πτυχιακή αυτή εργασία, το μόνο που απομένει είναι να συγκεντρώσουμε και να καταγράψουμε τα διάφορα συμπεράσματα που προκύπτουν από την ασχολία μας με το συγκεκριμένο θέμα και όσα επίσης, αποκομίσαμε από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε ένα τμήμα του πληθυσμού της περιοχής που επιλέξαμε.

Αρχικά, αυτό που μπορούμε να συμπεράνουμε από την καταγραφή που πραγματοποιήθηκε του συνόλου εκείνων των στοιχείων, που αναφέρονται (κεφάλαιο 1) στον σχεδιασμό της διαχείρισης, τους στόχους και τις αρχές του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας, γίνεται φανερό η ιδιαίτερη προσοχή και σημασία, την οποία πρέπει να προσδώσουμε στην ύπαρξη του φυσικού και μοναδικού αυτού Δρυμού που πλαισιώνει την αστική μας πόλη. Ωστόσο, με βάση τα στατιστικά αποτελέσματα (κεφάλαιο 9) προέκυψε ότι το 76% των κατοίκων της περιοχής των Αμπελοκήπων δεν πιστεύει πως ο Εθνικός Δρυμός είναι αξιοποιημένος σωστά ώστε να προσελκύει όλο και περισσότερους επισκέπτες. Συγκεκριμένα, σε ποσοστό 43% πιστεύουν ότι γι'αυτό ευθύνεται η έλλειψη υποδομών και το 38% η έλλειψη ενημέρωσης, ενώ το 22% πιστεύει πως υπάρχει αδυναμία στην εκπόνηση δραστηριοτήτων.

Με την αναφορά που γίνεται στους σκοπούς ανακήρυξης (κεφάλαιο 1) της περιοχής της Πάρνηθας ως προστατευόμενης ζώνης, έρχεται αυτό που αναφέρθηκε ακριβώς πριν, όχι απλά να συμπληρώσει, αλλά να τονώσει και να αυξήσει δυναμικά την μεγάλη σημασία της για τα ελληνικά και διεθνή δεδομένα και ακόμη περισσότερο, βέβαια, τους κατοίκους που ζουν, κινούνται και δραστηριοποιούνται στην Αττική, ειδικότερα μετά την πυρκαγιά το περασμένο καλοκαίρι. Πρέπει, επομένως ο κόσμος να ενημερωθεί καλύτερα για όλα όσα του προσφέρει ο δρυμός από κάθε άποψη.

Ο σημαντικός, λοιπόν, ρόλος του δάσους της Πάρνηθας και κατά κύριο λόγο της διατήρησης αυτού και της οικολογικής του ισορροπίας την δεδομένη αυτή στιγμή, ύστερα από την πυρκαγιά το προηγούμενο καλοκαίρι, έγκειται (κεφάλαιο 3) στο κλίμα, το έδαφος και τα υπόγεια ύδατα της περιοχής. Τα χαρακτηριστικά αυτά, πέρα από τα διάφορα πλεονεκτήματα και την ισορροπία που επιφέρουν στα εδαφοκλιματικά χαρακτηριστικά της γειτονικής, με την Πάρνηθα, περιοχή της Αττικής, όπως για παράδειγμα η δροσιά τους καλοκαιρινούς μήνες, η συγκράτηση των νερών και των συστατικών του εδάφους, παράλληλα οφείλονται και για την ανάπτυξη ιδιαίτερων, μοναδικών, καθώς επίσης και προστατευόμενων ειδών χλωρίδας και πανίδας.

Όσον αφορά, μάλιστα, την χλωρίδα (κεφάλαιο 3) την σημερινή εποχή έχει εξακριβωθεί η παρουσία περισσότερων από 1.100 φυτικών ειδών, αριθμός που αποτελεί περίπου το 1/6 των ειδών της ελληνικής χλωρίδας. Τα περισσότερα φυτά είναι χαρακτηριστικά της τυπικής μεσογειακής βλάστησης, όπως για παράδειγμα η χαλέπιος πεύκη. Μεγάλο ποσοστό, μάλιστα, που κυμαίνεται στο 76%, φαίνεται να γνωρίζει ότι το δάσος ελάτου αποτελεί ένα από τα σημαντικά φυσικά στοιχεία της Πάρνηθας. Πέρα, όμως από τα κοινά είδη υπάρχουν πάνω από 100 είδη με ιδιαίτερο ενδιαφέρον, είτε επειδή είναι ενδημικά στην Ελλάδα, είτε επειδή είναι σπάνια, γεγονός που φαίνεται να γνωρίζει μόνο το 27% των ερωτηθέντων.

Η πανίδα της Πάρνηθας (κεφάλαιο 3) είναι εξίσου σημαντική, με κυριότερο εκπρόσωπο το κόκκινο ελάφι. Στην Ελλάδα έχουν μείνει μόλις δύο πληθυσμοί αυτού του είδους, που βρίσκονται ελεύθερα και ζουν στην έκταση της. Ωστόσο, την παρουσία τους κάνουν, επίσης, πληθώρα από άλλα θηλαστικά, πτηνά, ερπετά, αμφίβια και

αναρίθμητα που εντυπωσιάζουν με τα χρώματα τους τους επισκέπτες κάθε άνοιξη και συμπληρώνουν την πλούσια πανίδα του Δρυμού. Στηριζόμενοι πάλι στην ανάλυση των στατιστικών δεδομένων, μόλις το 43% γνωρίζει για την ύπαρξη του μοναδικού πληθυσμού άγριων ελαφιών στο Δρυμό, γεγονός που έρχεται σε αντίθεση με τις απαντήσεις των ερωτηθέντων, που δηλώνουν ότι γνωρίζουν γενικότερα για την ύπαρξη προστατευόμενων ειδών χλωρίδας και πανίδας της Πάρνηθας. Αυτό πιθανότατα να οφείλεται στη μειωμένη εμφάνιση τους σε σημεία συγκέντρωσης των επισκεπτών και στο ότι δεν βρίσκονται σε κάποιο περιφραγμένο σημείο που να τα προσελκύει έστω και για λίγες ώρες, π.χ με κανάλια τροφής, ώστε να αυξάνονται οι πιθανότητες να γίνουν παρατηρήσιμα από τους απλούς επισκέπτες.

Επιπλέον, λόγω της ασβεστολιθικής σύστασης των πετρωμάτων της, η Πάρνηθα έχει περισσότερα από είκοσι σπήλαια και βάραθρα (κεφάλαιο 4) τα σημαντικότερα από τα οποία ανναφέρονται στο κυρίως μέρος της πτυχιακής εργασίας.

Εκτός όλων αυτών των σημαντικών στοιχείων που καταγράφηκαν παραπάνω, όπως ο φυσικός πλούτος της περιοχής, οι συχνές χιονοπτώσεις και το γεωλογικό ενδιαφέρον της, ο Εθνικός Δρυμός της Πάρνηθας παρουσιάζει επίσης αρχαιολογικό ενδιαφέρον (κεφάλαιο 4), με τα διάφορα αυτά μνημεία να χρειάζονται, βέβαια, αξιοποίηση ώστε να γίνουν πιο προσιτά στο κοινό. Επίσης, επισκεπτώνενοι την Πάρνηθα και εξερευνώντας την έχουμε την δυνατότητα να συναντήσουμε (κεφάλαιο 4) διάφορα μνημεία της φύσης, πολλές πηγές και βρύσες, καθώς επίσης μοναστήρια και πληθώρα μικρών εκκλησιών. Έτσι οι επισκέπτες της έχουν την δυνατότητα μέσα από ένα εκτεταμένο δίκτυο μονοπατιών που προσφέρονται για πεζοπορία να διασχίσουν τμήματα του Δρυμού όχι μόνο με ιδιαίτερο φυσικό κάλλος, παρά την καταστροφική πυρκαγιά του περασμένου Ιουνίου. Από τη στατιστική ανάλυση, όμως, διακρίνουμε πως μόλις το 5% να γνωρίζει για τα αξιοθέατα της.

Παράλληλα με την μικρή απόσταση από την Αθήνα, αν και μονάχα το 6% συμμαρρίζεται την άποψη αυτή, ενώ το 42% την χαρακτηρίζει μακρινή, και το καλό οδικό δίκτυο η Πάρνηθα καθιστάται ως ένας ιδανικός τόπος αναψυχής για τους κατοίκους και τους επισκέπτες της πρωτεύουσας, γεγονός που αποδεικνύεται από το 44% των ερωτηθέντων που την επισκέπτονται για αυτό το λόγο. Μιλώντας, λοιπόν για αναψυχή είναι ιδιαίτερα σημαντικό να αναφέρουμε (κεφάλαιο 4) την δυνατότητα εκπόνησης διαφόρων δραστηριοτήτων στα πλαίσια του Δρυμού, όπως ξεναγήσεις, ορειβασία, ορεινή ποδηλασία και αναρρίχηση προσφέροντας ξέγνιαστες ώρες διασκέδασης και ευχαρίστησης σε ένα τοπίο πολύ διαφορετικό από αυτό της πόλης, που και μόνο η όψη του σε ξεκουράζει, άποψη που όπως αναφέρθηκε και παραπάνω συμμαρρίζεται ένα μικρό ποσοστό του δείγματος που απάντησαν το ερωτηματολόγιο της πτυχιακής.

Οι σχέσεις και οι δεσμοί του ανθρώπου με το δάσος γενικότερα είναι τόσο παλίοι, όσο και η ιστορία του. Μπορούμε να πούμε, χωρίς υπερβολή, ότι ο άνθρωπος γεννήθηκε στο δάσος και εκεί πρωτοβρήκε τροφή και στέγη. Στην προσπάθεια ανεύρεσης τροφής δημιουργήθηκαν οι πρώτες σχέσεις και ο άνθρωπος συνδέθηκε με το δάσος ως κυνηγός και ως συλλογέας βολβών και καρπών. Στο στάδιο αυτό η επίδραση του ήταν μόνο έμμεση και ο άνθρωπος ήταν απλά ένας κρίκος της τροφικής αλυσίδας των φυσικών οικοσυστημάτων. Αργότερα, όταν ο άνθρωπος οργανώθηκε σε κοινωνίες και απέκτησε μόνιμους καταυλισμούς, και άρχισε να αναπτύσει τους πολιτισμούς του, άρχισε να επεμβαίνει πάνω στο δάσος ως καταστροφέας ή ρυθμιστής του.

Μια τέτοια απαράδεκτη καταστροφή υπέστει ο Εθνικός Δρυμός της Πάρνηθας σε ένα μεγάλο τμήμα του με την πυρκαγιά που ξέσπασε περίπου ένα χρόνο πριν, και που μαζί με τα προβλήματα που εμφανίζονταν στην εφαρμογή του διοικητικού σχεδίου (κεφάλαιο 6) της περιοχής, προκλήθηκαν σοβαρές επιπτώσεις (κεφάλαιο 5) κυρίως στη βλάστηση και την πανίδα της, χωρίς να επηρεασθούν αρνητικά ευτυχώς και τα νερά της, τουλάχιστον μέχρι τη στιγμή αυτή.

Το δυσάρεστο και ολέθριο αυτό γεγονός, που στο μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων προκάλεσε θλίψη και απογοήτευση, τόσο από άποψη απλά και μόνο της καταστροφής του φυσικού αυτού περιβάλλοντος, όσο και από την άποψη των άμεσων αρνητικών επιδράσεων που αυτό επέφερε στις περιοχές της Αττικής, ακολούθησαν μια σειρά από μέτρα για την αποκατάσταση της (κεφάλαιο 7), όπως μέτρα για την αποκατάσταση της βιολογικής της ισορροπίας, αντιδιαβρωτικά και αντιπλημμυρικά έργα και αναδάσωση. Βέβαια, όπως είναι κατανοητό δεν μπορούμε να γνωρίζουμε τα αποτελέσματα αυτών, εκτός ορισμένων που έγιναν για την άμεση προστασία κατά τους χειμερινούς μήνες. Είναι σίγουρο, όμως πως κάθε τέτοια προσπάθεια δεν θα πάει χαμένη, έστω και αν τα αποτελέσματα των μέτρων αυτών επιφέρουν το επιθυμητό, στο πολύ μακρινό μέλλον.

Ωστόσο, όλη αυτή η προσπάθεια στηρίχθηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό, όχι μόνο από το κράτος, γεγονός που μόνο το 2% από τους ερωτηθέντες πιστεύει, αλλά και από τις διάφορες εθελόντικές οργανώσεις (κεφάλαιο 8), που διαδραμάτισαν με τη συμμετοχή τους, σπουδαίο ρόλο.

Από την άλλη πλευρά, βέβαια, από τους ερωτηθέντες μόνο το 2% απάντησε πως έχει συμβάλει στην αποκατάσταση της Πάρνηθας και αυτοί γιατί η δουλεία τους το απαιτούσε κατά κύριο λόγο. Είναι τουλάχιστον θετικό πως το 80% αυτών δήλωσαν ότι ύστερα από την καταστροφή αυτή στην Πάρνηθα απέκτησαν περισσότερη οικολογική συνείδηση, γεγονός που θα μπορούσα να ισχυριστώ κ εγώ με βάση την προσωπική μου εμπειρία από την συναναστροφή μου με ανθρώπους που δεν αποτελούν δείγμα του ερωτηματολογίου.

Κλείνοντας, θα ήθελα να επισημάνω πως η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του κράτους, καθώς επίσης υποχρέωση και δικαίωμα του καθενός. Για την διαφύλαξη του το κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει προληπτικά μέτρα και να θεσπίσει νόμους.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΔΕΙΓΜΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Ερωτηματολόγιο πτυχιακής εργασίας με τίτλο:

ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΠΑΡΝΗΘΑΣ - ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ -

Στο ερωτηματολόγιο που ακολουθεί κυκλώστε την απάντηση που επιθυμείτε. Στις ερωτήσεις που βλέπετε δίπλα το χαρακτηριστικό, (*), μπορείτε να δώσετε περισσότερες από μία απαντήσεις, αν θέλετε. Το ερωτηματολόγιο αναφέρεται σε δείγμα 100 κατοίκων της περιοχής των Αμπελοκήπων.

1. Ποιό είναι το φύλο σας ;
 - α) Άνδρας
 - β) Γυναίκα

2. Ποιά είναι η ηλικία σας ;
 - α) <20 ετών
 - β) 20 – 35 ετών
 - γ) 36 – 65 ετών
 - δ) > 66 ετών

3. Ποιά είναι η οικογενειακή σας κατάσταση ;
 - α) άγαμος
 - β) έγγαμος
 - γ) διεζευγμένος / εν χηρεία

4. Ποιό είναι το επίπεδο μόρφωσής σας ;
 - α) δημοτικό
 - β) γυμνάσιο / λύκειο
 - γ) ΑΕΙ / ΤΕΙ
 - δ) Μεταπτυχιακό / διδακτορικό

5. Ποιά είναι αντικειμενικά η οικονομική σας κατάσταση;
 - α) κακή
 - β) μέτρια

- γ) καλή
- δ) πολύ καλή

6. Από πόσα μέλη αποτελείται η οικογένεια σας ;

.....

7. Είστε κάτοχος ιδιωτικού μέσου μεταφοράς (αυτοκίνητο, μηχανή);

- α) ναι
- β) όχι

8. Επισκέπτεσθε τον Εθνικό Δρυμό της Πάρνηθας ;

- α) ναι
- β) όχι

9. Εάν ναι, με ποιά συχνότητα ;

- α) μία φορά το χρόνο
- β) μία φορά κάθε 3 μήνες
- γ) μια φορά το μήνα
- δ) μία φορά την εβδομάδα

10. Πώς θα χαρακτηρίζατε την απόσταση της Πάρνηθας από τους Αμπελόκηπους ;

- α) πολύ μακρινή
- β) μακρινή
- γ) μέτρια
- δ) κοντινή

11. Θεωρείτε ότι η πρόσβαση στην Πάρνηθα χωρίς Ι.Χ είναι ;

- α) δύσκολη
- β) μέτρια
- γ) εύκολη

12. Πιστεύετε ότι ο Εθνικός Δρυμός ήταν/είναι αξιοποιημένος έτσι ώστε να προσελκύει περισσότερους επισκέπτες ;

- α) ναι
- β) όχι

13. Εάν όχι, ποιά πιστεύετε ότι είναι η αιτία : (*)

- α) έλλειψη υποδομών
- β) έλλειψη τακτικής συγκοινωνίας

- γ) έλλειψη ενημέρωσης
- δ) έλλειψη καθαριότητας
- ε) αδυναμία εκπόνησης δραστηριοτήτων

14. Για ποιό λόγο επισκέπτεσθε/θα επισκεπτόσασταν την Πάρνηθα ; (*)

- α) αναψυχή
- β) αλλαγή τοπίου
- γ) αξιοθέατα
- δ) φύση
- ε) αθλήματα - άσκηση
- στ) άλλο:

15. Πιστεύετε ότι το σημαντικό φυσικό στοιχείο της Πάρνηθας είναι : (*)

- α) το δάσος του ελάτου
- β) ο μοναδικός πληθυσμός άγριων ελαφιών στην Ελλάδα
- γ) οι πληθυσμοί κάποιων πολύ σπάνιων φυτών
- δ) άλλο

16. Η σημασία του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας βρίσκεται κυρίως στο ότι : (*)

- α) είναι ένα φυσικό οικοσύστημα κοντά στην Αττική
- β) φιλοξενεί προστατευόμενα είδη
- γ) άλλο

17. Γνωρίζετε ότι η Πάρνηθα έχει προστατευόμενα είδη χλωρίδας και πανίδας ;

- α) ναι
- β) όχι

18. Γνωρίζετε για την πρόσφατη καταστροφή της Πάρνηθας ;

- α) ναι
- β) όχι

19. Εάν ναι, σε ποιο βαθμό έχει επηρεάσει την επισκεψιμότητα σας ;

- α) πολύ
- β) μέτρια
- γ) λίγο
- δ) καθόλου

20. Πώς αισθάνεστε για την καταστροφή του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας ; (*)

- α) θλίψη
- β) απόγνωση

- γ) απογοήτευση
- δ) αδιαφορία

21. Σε ποιόν/ποιούς τομείς πιστεύεται ότι η καταστροφή της Πάρνηθας έχει επηρεάσει την Αττική; (*)

- α) ποιότητα νερού
- β) χλωρίδα – πανίδα
- γ) κλίμα
- δ) ποσότητα οξυγόνου

22. Πόσο πιστεύεται ότι έχει συμβάλει το κράτος στην αποκατάσταση του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας ;

- α) καθόλου
- β) λίγο
- γ) μέτρια
- δ)πολύ

23. Εσείς έχετε συμβάλει στην αποκατάσταση της Πάρνηθας ;

- α) ναι
- β) όχι

24. Εάν ναι, με ποιο τρόπο έχετε συμβάλει :

.....
.....

25. Σας έκανε η καταστροφή της Πάρνηθας περισσότερο οικολογικά συνειδητοποιημένο / η ;

- α) ναι
- β) όχι

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

ΠΟΣΟΣΤΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

1) ΦΥΛΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΑΝΔΡΑΣ	48
ΓΥΝΑΙΚΑ	52
2) ΗΛΙΚΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
< 20	25
20 - 35	28
36 - 65	27
>66	20
3) ΟΙΚΟΓ.ΚΑΤΑΣΤ.	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΑΓΑΜΟΣ	53
ΕΓΓΑΜΟΣ	42
ΔΙΑΖΕΥΓ./ΕΝ ΧΗΡΕΙΑ	4
4) ΕΠΙΠ.ΜΟΡΦ.	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΔΗΜΟΤΙΚΟ	11
ΓΥΜΝΑΣΙΟ/ΛΥΚΕΙΟ	30
ΑΕΙ/ΤΕΙ	43
ΜΕΤΑΠΤ./ΔΙΔΑΚΤ.	16
5) ΟΙΚΟΝΟΜ.ΚΑΤΑΣΤ.	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΚΑΚΗ	2
ΜΕΤΡΙΑ	50
ΚΑΛΗ	46
ΠΟΛΥ ΚΑΛΗ	2
6) ΜΕΛΗ ΟΙΚΟΕΝ.	ΠΟΣΟΣΤΟ %
1 ΜΕΛΟΣ	5
2 ΜΕΛΗ	17
3 ΜΕΛΗ	20
4 ΜΕΛΗ	50
5 ΜΕΛΗ	8
7) Ι.Χ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΝΑΙ	73
ΟΧΙ	27
8)ΕΠΙΣΚΕΨ.ΠΑΡΝΗΘΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΝΑΙ	50
ΟΧΙ	50
9) ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
1 ΦΟΡΑ ΤΟ ΧΡΟΝΟ	35
1 ΦΟΡΑ ΚΑΘΕ 3 ΜΗΝ.	9
1 ΦΟΡΑ ΤΟ ΜΗΝΑ	6
1 ΦΟΡΑ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜ.	0
ΕΑΝ ΟΧΙ	50
10) ΑΠΟΣΤΑΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΠΟΛΥ ΜΑΚΡΙΝΗ	26
ΜΑΚΡΙΝΗ	42
ΜΕΤΡΙΑ	26
ΚΟΝΤΙΝΗ	6
11) ΠΡΟΣΒΑΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΔΥΣΚΟΛΗ	80
ΜΕΤΡΙΑ	17
ΕΥΚΟΛΗ	3
12) ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΝΑΙ	24

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

ΠΟΣΟΣΤΑ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΩΝ ΣΥΣΧΕΤΗΣΕΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΧΝΟΤΗΤΩΝ ΗΛΙΚΙΑΣ – ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟΤΗΤΑΣ (συσχέτιση ερώτησης 2 με 8)

	ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟΤΗΤΑ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΣΥΝΟΛΙΚΑ ROW TOTAL
ΗΛΙΚΙΕΣ				
< 20 ΕΤΩΝ	10	15	25	
	10,00%	15,00%	25,00%	
	40,00%	60,00%		
	12,50	12,50		

	11	17	28
20-35 ΕΤΩΝ	11,00%	17,00%	28,00%
	39,29%	60,71%	
	14,00	14,00	
	16	11	27
36-65 ΕΤΩΝ	16,00%	11,00%	27,00%
	59,26%	40,74%	
	13,50	13,50	
	13	7	20
> 66 ΕΤΩΝ	13,00%	7,00%	20,00%
	65,00%	35,00%	
	10,00	10,00	
ΣΤΗΛΗ/COLUMN	50	50	100
ΣΥΝΟΛΟ/TOTAL	50,00%	50,00%	100,00%

Cell contents:

Observed frequency

Percentage of table

Percentage of row

Expected frequency

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΧΝΟΤΗΤΩΝ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΟΡΦΩΣΗΣ – ΣΗΜΑΣΙΑ ΣΠΑΝΙΩΝ ΕΙΔΩΝ (συσχέτιση ερώτησης 4 με 15γ)

	ΣΗΜΑΣΙΑ ΣΠΑΝΙΩΝ ΦΥΤΩΝ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΣΥΝΟΛΙΚΑ ROW TOTAL
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ				
ΔΗΜΟΤΙΚΟ		0	11	11
		0,00%	11,00%	11,00%
		0,00%	100,00%	
		3,08	7,92	

	11	19	30
ΓΥΜΝΑΣΙΟ/ΛΥΚΕΙΟ	11,00%	19,00%	30,00%
	36,67%	63,33%	
	8,40	21,60	
	7	36	43
ΑΕΙ/ΤΕΙ	7,00%	36,00%	43,00%
	16,28%	83,72%	
	12,04	30,96	
	10	6	16
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ/ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ	10,00%	6,00%	16,00%
	62,50%	37,50%	
	4,48	11,52	
ΣΤΗΛΗ/COLUMN	28	72	100
ΣΥΝΟΛΟ/TOTAL	28,00%	72,00%	100%

Cell contents:

Observed frequency

Percentage of table

Percentage of row

Expected frequency

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αμοργιανιώτης Γ., Πρακτικά συνεδρίου: <<Επιπτώσεις της πυρκαγιάς στη χλωρίδα της Πάρνηθας>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007.
2. Παπικά Σ., Δασολόγος Δασαρχείου Πάρνηθας, Πρακτικά συνεδρίου: <<Επιπτώσεις της πυρκαγιάς στην πανίδα της Πάρνηθας και κυρίως στα μεγάλα θηλαστικά>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007.
3. Μπαμπινιώτης Γ., Λεξικό της νέας Ελληνικής γλώσσας, Κέντρο λεξικολογίας Ε.Π.Ε., Αθήνα, 1998.
4. Κελεπερτζής Α., Αλεξάκης Δ., Κελεπερτζής Ε., <<Ενδεχόμενες διαφοροποιήσεις των νερών της Πάρνηθας λόγω της πυρκαγιάς της θερινής περιόδου 2007>>, Μακεδονικές εκδόσεις, Αχαρνές, 2007

5. Στεφ. Δ., ΕΘΙΑΓΕ – Ινστιτούτο δασικών ερευνών, Πρακτικά συνεδρίου: <<Η αποκατάσταση της βιολογικής ισορροπίας στο καμένο οικοσύστημα της Πάρνηθας>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007.
6. Καϊλίδης Δ., <<Δασικές πυρκαγιές>>, εκδόσεις Γιαχούδη – Γιαπούλη, Θεσσαλονίκη, 1990.
7. Ντάφης Σ., <<Δασική οικολογία>>, εκδόσεις Γιαχούδη – Γιαπούλη, Θεσσαλονίκη, 1986.
8. Ντάφης Σ., <<Εφαρμοσμένη δασοκομική>>, εκδόσεις Γιαχούδη – Γιαπούλη, Θεσσαλονίκη, 1986.
9. Σμύρης Π., <<Ειδική Εφαρμοσμένη δασοκομική>>, Πανεπιστημιακές παραδόσεις, Αθήνα, 2006.
10. Σμύρης Π., Μαυροκορδοπούλου Ο., Πρακτικά συνεδρίου: <<Τρόποι επανεγκατάστασης της βλάστησης μετά την πυρκαγιά>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007.
11. Άνδρου Α., Πρακτικά συνεδρίου: <<Αντιδιαβρωτικά και αντιπλημμυρικά έργα στην Πάρνηθα>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007.
12. Αλιφραγκής Δ., Πρακτικά συνεδρίου: <<Εδαφοβελτιωτικά μέσα στην αποκατάσταση των δασικών οικοσυστημάτων: η περίπτωση της Πάρνηθας>>, Ξενοδοχείο Parnis Palace, Αχαρνές, 11-12-2007.
13. Δημητράκου Δ., Μέγα λεξικό όλης της Ελληνικής γλώσσας, εκδόσεις Δομή ΑΕ., Αθήνα, 1964
14. Αμοργιανιώτης Γ., <<Εθνικός Δρυμός Πάρνηθας – προβλήματα, διαχείριση, προοπτικές>, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Αχαρνές, 2007.
15. Κάσσιος Κ., Πρακτικά συνεδρίου: <<Ο εθελοντισμός και η προστασία του περιβάλλοντος>>, Αίθουσα Δεξιώσεων <<Εμμέλεια>>, Αχαρνές, 21-3-2008.
16. Δερβένη Α., Ζιάζιαρης Ι., Πρακτικά συνεδρίου: <<Τρόποι συνεργασίας κράτους – Φορέων με εθελοντές>>, Αίθουσα Δεξιώσεων <<Εμμέλεια>>, Αχαρνές, 21-3-2008.
17. Λεμπέσης Ε., Κρεμεζής Σ., Καρδαράς Κ., Πρακτικά συνεδρίου: <<Πρόληψη δασικών πυρκαγιών – ο ρόλος των εθελοντών>>, Αίθουσα Δεξιώσεων <<Εμμέλεια>>, Αχαρνές, 21-3-2008.
18. Γαζή Ε., Πρακτικά συνεδρίου: <<Συμβολή του εθελοντισμού στην προστασία δασών>>, Αίθουσα Δεξιώσεων <<Εμμέλεια>>, Αχαρνές, 21-3-2008.
19. Σπαθής Δ., <<Φίλος του περιβάλλοντος – εθελοντής της Πάρνηθας>>, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Αχαρνές, 2007.
20. Αμοργιανιώτης Γ., <<Αθήνα μια οικοτουριστική αφετηρία - Οικοτουρισμός στην Ελλάδα>>, Υπουργείο Τουρισμού – γραφείο Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, Ελλάδα, 2004.
21. Αμοργιανιώτης Γ., <<Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας – τεύχος α και τεύχος β>>, Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αθήνα, 1997.
22. www.wwf.gr
23. Αμοργιανιώτης Γ., Απλαδά Ε., <<Οδηγός επισκέπτη Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας>>, Περιφέρεια Αττικής – Δασαρχείο Πάρνηθας, Αχαρνές, 2007.